

Eesti Pank

EESTI PANGA
2010. AASTA
ARUANNE

2011

Eesti Panga eurole ülemineku eelse ehk 2010. aasta aruande vahelehtedel on kujutatud aastatel 1992–2010 käibinud Eesti krooni pangatähti. Peale käibepangatähtede on ühel vahelehel kasutatud ka ainsat Eesti krooni meenepangatähte, mis anti välja 2008. aastal. Iga pangatähe juures on lühidalt kirjeldatud sellel kujutatud inimesi ja motiive.

1- ja 2kroonised pangatähed kujundas Rihet-Urmas Ploomipuu ja trükkis United States Banknote Company (hilisemad 2krooniste seeriad Giesecke Devrient GmbH trükikojas). 5-, 10-, 25-, 50-, 100- ja 500kroonised valmisid Vladimir Taigeri kavandite järgi. Nende pangatähtede esimesed seeriad trükiti Thomas De la Rue and Company Ltd trükikojas, hilisemad De la Rue Currency, Giesecke Devrient GmbH ja Bundesdruckerei GmbH trükikodades.

Kümnekroonise meenepangatähe kujundajateks märgitakse Günther Reindorff ja Vladimir Taiger. Pangatähe esikülg on täpne koopia Günther Reindorffi kavandatud II maailmasõja eelse kümnekroonise esiküljest, tagakülg pärineb taaskehtestatud Eesti Vabariigi aegselt kümnekrooniselt, mille kujundas Vladimir Taiger. Meenepangatähed trükiti De La Rue Currency trükikojas.

SISUKORD

EESTI PANGA OLEMUS JA ROLL	9
EESTI PANGA PRESIDENDI SISSEJUHATUS 2010. AASTA ARUANDELE	12
KESKPANGA ARUANDEKOHUSTUS	17
EESTI PANGA STRATEEGILISED EESMÄRGID 2010. AASTAL	21
EUROLE ÜLEMINEK	23
ETTEVALMISTUSED EUROALA LIIKMEKS SAAMISEKS	24
Üldine raamistik	24
Eurole ülemineku kriteeriumid	24
Eesti Panga ja krediitiasutuste töö euroks ettevalmistumisel	25
Teavitus	27
EUROALAGA KAASNEVAD MUUDATUSED EESTI PANGA TEGEVUSRAAMISTIKUS 2011. AASTAL	28
Eurosüsteemi ülesanded	28
Keskpanga varad ja kohustused pärast eurole üleminekut	32
EESTI PANGA TEGEVUS JA SAAVUTUSED 2010. AASTAL	35
RAHAPOLIITIKA	36
Seiretegevus	37
Majandusülevaated	37
Prognoos	37
Uuringud	38
RESERVIHALDUS	39
Välisvaluutareservi struktuur	39
Investeerimisprotsess	39
Varahaldusteenuse osutamine avalikule sektorile	40
FINANTSSTABIILSUSE TAGAMINE	42
Finantssektori analüüs ja hinnang finantsstabiilsusele	42
Finantssektori poliitika ja regulatsioon	43
STATISTIKATEGEVUS	46
Statistikavaldkonna ettevalmistused euroalaga ühinemiseks	46
Pangandusstatistika ja muu finantsstatistika	46
Maksebilansistatistika	47
Üldmajandusstatistika	49
ARVELDUSSÜSTEEMID	50
Arveldussüsteemide arendamine	50
Arveldused Eesti Panga hallatavates arveldussüsteemides	52
Arveldussüsteemide järelvaatamine	53

SULARAHA	56
Ringlusse lastud pangatähed ja mündid ning nende struktuur	56
Sularaha töötlemine ja ekspertiis	56
Uute pangatähtede ja müntide ettevalmistamine	57
Eurole üleminekust tulenenud tegevus ja muudatused ringluses oleva sularaha struktuuris	58
RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ	62
Koostöö Euroopa Liidu institutsioonidega	62
Koostöö Rahvusvahelise Valuutafondiga	64
Koostöö Rahvusvaheliste Arvelduste Pangaga	65
Koostöö reitinguagentuuridega	65
AVALIKUD SUHTED.....	66
Meediasuhtlus ja avalikud esinemised.....	67
Eurole ülemineku teavitus	67
Euroteavituse tulemused	69
JUHTIMINE, ORGANISATSIOON JA PERSONALIPOLIITIKA.....	71
Eesti Panga juhtimis- ja otsustusorganid.....	71
Eesti Panga juhtimissüsteemi ja töökorralduse arendamine 2010. aastal	73
Eesti Panga personalipoliitika.....	74
EESTI PANGA RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANNE	
31. detsembril 2010 lõppenud majandusaasta kohta	80
LISAD	101
ÜLEILMNE MAJANDUS 2010. AASTAL	102
Ameerika Ühendriigid ja Jaapan.....	103
Euroala	103
EESTI MAJANDUS 2010. AASTAL.....	105
REAALSEKTOR.....	105
Rahapoliitiline keskkond	105
Sise- ja välisnõudlus.....	105
Inflatsioon	106
Valitsussektor.....	106
Riigireiting	107
FINANTSSEKTOR.....	107
Pangandus	108
Väärtpaberiturg	111
Muud finantsvahendajad.....	112
Makseviisid	114

MÄÄRUSED, OTSUSED JA PUBLIKATSIOONID	117
EESTI PANGA PRESIDENDI MÄÄRUSED 2010. AASTAL	118
EESTI PANGA NÕUKOGU OTSUSED 2010. AASTAL.....	121
EESTI PANGA PUBLIKATSIOONID 2010. AASTAL	122

Ühekroonise pangatähe esiküljel on kujutatud kunstnik ja muuseumitegelane **Kristjan Raud** (1865–1943). Kristjan Raud on tuntud eeskätt oma rahvusromantiliste pliiatsi- ja sõejoonistuste poolest. Tema töödest kuulsaimad on illustratsioonid rahvuseeposele „Kalevipoeg”. Raud oli 20. sajandi algkümnenditel laia kõlapinna leidnud üldrahvaliku vanavarakogumise aktsiooni eestvedajaid.

Pangatähe tagaküljel on vaade **Toompea lossile**. Toompea loss on Tallinna tuntumaid ajaloo- ja arhitektuurimälestisi. Ordulinnuse rajamine algas 13. sajandil. Põhjasõjas 18. sajandi linnus küll purustati peaaegu täielikult, kuid sajandi teisel poolel rekonstrueeriti see osaliselt kubermanguvalitsuse esindushooneks. Eesti Vabariigi algaastail ehitati lossi õue kunagise konvendihoone asemele Riigikogu hoone, kus parlament töötab praegugi.

EESTI PANGA OLEMUS JA ROLL

Eesti Panga olemus ja roll

Eesti Pank on Eesti Vabariigi keskpank ja Euroopa keskpankade süsteemi liige.

Eesti Panga esmane eesmärk on hindade stabiilsuse säilitamine.

Kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepinguga toetab Eesti Pank ka muude majanduspoliitiliste eesmärkide saavutamist.

Eesti Panga ülesanded:¹

- Euroopa Ühenduse rahapoliitika kujundamisele kaasaaitamine ning Euroopa Keskpanga nõukogu määratletud rahapoliitika elluviimine;
- ametlike välisvaluutareservide hoidmine ja juhtimine;
- maksesüsteemide tõrgeteta toimimisele ja finantssüsteemi stabiilsusele kaasaaitamine;
- maksesüsteemide ja finantssüsteemi arendamisel osalemine;
- raharingluse korraldamine, europangatähtede emiteerimisele kaasaaitamine ja euromüntide emiteerimine;
- Eesti maksebilansi koostamine;
- oma ülesannete täitmiseks vajaliku statistika kogumine ja avaldamine;
- muud seadusega Eesti Pangale pandud ülesanded.

Eesti Pank on sõltumatu põhiseaduslik institutsioon, kes ei allu valitsusele ega ühelegi teisele täidesaatvale riigivõimuasutusele. Eesti Pank ei vastuta riigi varaliste kohustuste eest, samuti ei vastuta riik panga varaliste kohustuste eest. Panga kõrgeimasse organisse ehk nõukokku ei või kuuluda valitsuse liikmed. See tagab keskpangale parimad võimalused raha- ja finantsstabiilsuse kindlustamiseks.

¹ Eesti Panga seadus § 2 – <https://www.riigiteataja.ee/akt/112112010014?leiaKehtiv>.

Kahekroonise pangatähe esiküljel on kujutatud loodus- ja arstiteadlane, kirjeldava ja võrdleva embrüoloogia rajaja **Karl Ernst von Baer** (1792–1876). Ta sündis Eestis Piibe mõisas, õppis Tallinna Toomkoolis, seejärel Tartu Ülikoolis arstiteadust ning jätkas haridusteed Berliinis, Viinis ja Würzburgis. Baer töötas Königsbergi, Peterburi ja Tartu ülikoolides. Ta oli Peterburi Teaduste Akadeemia liige, Vene Geograafia Seltsi asutaja ja esimene president ning Vene Entomoloogia Ühingu asutajaliige. Elu lõpuaastad veetis Baer Tartus, olles seal Eesti Loodusuurijate Seltsi esimees.

Pangatähe tagaküljel on vaade **Tartu Ülikooli peahoonele**. Kõrgklassitsistlik hoone on ehitatud aastatel 1804–1809 arhitekt Johann Wilhelm Krause projekti järgi endise Maarja kiriku varemetele. Peafassaadi kuue sambaga portikusest on kujunenud Eesti kõrghariduse sümbol.

EESTI PANGA
PRESIDENDI
SISSEJUHATUS
2010. AASTA
ARUANDELE

Eesti Panga presidendi sissejuhatatus 2010. aasta aruandele

Eesti Panga tegevus riigi rahasüsteemi käigushoidmisel ja keskpanga ülesannete täitmisel toimus 2010. aastal tõrgeteta ja sujuvalt. Peale tavapärase töö tehti suuri ettevalmistusi euro kasutuselevõtuks. Eesti Panga jaoks tähendasid need ühtlasi põhjalikke ettevalmistusi Eesti Panga tööks eurosüsteemis ehk euroala riigi keskpanga ülesannete täitmiseks. Aasta 2010 oligi Eesti Panga jaoks eelkõige eurole ülemineku aasta.

Ettevalmistused eurole üleminekuks olid tegelikult kestnud juba mitu aastat. Euro kasutuselevõtt sai Eesti riigi ja Eesti Panga strateegiline eesmärk 2003. aasta sügisel, kui Eesti rahvas kiitis referendumil heaks otsuse ühineda Euroopa Liiduga, mis tähendas ka toetust Eesti liitumisele euroalaga. Vahetult pärast Euroopa Liidu liikmeks saamist 2004. aastal ühines Eesti vahetuskursimehhanismiga ERM2, mis oli üks euro kasutuselevõtmise eeldus. 2005. aasta jaanuaris moodustati eurole ülemineku ettevalmistamiseks ametkondlik asjatundjate komisjon ja algasid süstemaatilised ettevalmistused kõigis valdkondades.

Eestist sai eurosüsteemi liige 1. jaanuaril 2011. Sellel päeval muutus inimeste praktiline elu – seaduslikuks maksevahendiks sai euro. Kahenädalase paralleelkäibe jooksul harjusid eestimaalased kroonide kõrval eurosid kasutama. Eesti Pank kõrvaldas järk-järgult käibelt endises vääringus pangatähed ja mündid ning asendas need uue rahaga. 2011. aasta teise nädala lõpuks oli keskpank väljastanud rohkem eurosid, kui oli ringlusesse jäänud kroone. Ülemineku ja erakordse ajaga said ühtviisi edukalt hakkama nii elanikud ja jaekaubandus kui ka ettevõtjad ja pangad. Euro kasutuselevõttule andis positiivse hinnangu 87% Eesti elanikest, kes pidas üleminekut sujuvaks ja tõhusaks.

Päevast, mil Eesti Pangast sai üks seitsmeteistkümnest eurosüsteemi keskpangast, võttis ta kanda osavastutuse euroala rahapoliitika eest. Eesti Pank hakkas koos teiste euroala riikide keskpankadega vastutama kogu euroala hinnastabiilsuse eest. See tähendab, et 2011. aasta algusest räägin Eesti Panga presidendina kaasa otsustes, mis ei puuduta ainult Eesti elanikke, vaid euroala 331 miljonit inimest. Seega on keskpanga senine tegevusulatus märkimisväärselt laienenud. 2010. aastal saime oma uueks rolliks valmistada nii Euroopa Keskpanga nõukogus kui ka komiteedes ja töögruppides vaotlejana osaledes. Lõplik kohanemine uue ampluaaga ja uute ülesannetega toimub mõne aasta jooksul eurosüsteemi tööd tegelikult tehes.

Eesti Panga peamine ülesanne oli ja on endiselt hinnastabiilsuse säilitamine. 2010. aastat, Eesti eurole ülemineku aastat, iseloomustas üleilmse majanduse suhteliselt kiire kasv, mille kõrval püsisid ka mitmed ohud. Aasta teisel poolel hakkas inflatsioonisurve energia ja toiduainete hindade jõudsa kasvu tõttu suurenema. See tähendas suhteliselt kiiret hinnakasvu ka Eestis, kus hinnad tõusid aasta arvestuses 3%. Seejuures kerkis toiduainete hind 2010. aasta viimases kvartalis 10,8%. See jättis oma jälje ka eurole ülemineku ettevalmistustele ja nõudis lisapingutusi hinnatõusuhirmu leevendamiseks ning inflatsioonimehhanismi selgitamiseks. Väga oluliseks osutus hindade esitamine kahes vääringus, mis jätkub veel kuni 30. juunini 2011.

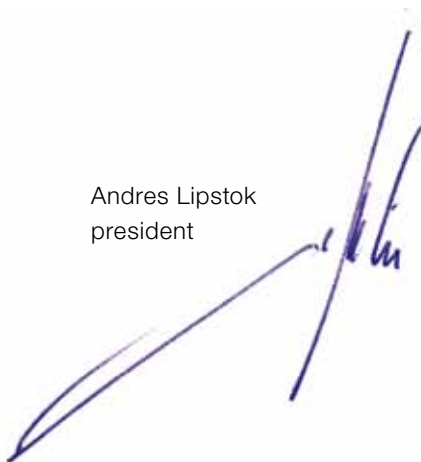
Lisaks hinnatõusuhirmu leevendamisele keskendusid nii riiklik teavitus kui ka Eesti Panga ülemineku-eeelne teavitus eelkõige praktilistele aspektidele. Uuringute kohaselt jõudis riiklik euroteavitus ühtlasi hästi kõikide sihtrühmadeni ja ligi 95% elanikkonnast oli eurole ülemineku praktilistest külgedest

piisavalt teadlikud. Tänu sujuvale üleminekule kasvas elanike toetus eurole 60%ni ja selle üle tuleb kindlasti head meelt tunda.

2010. aastaga lõppes Eesti Panga ühe tähtsama strateegilise eesmärgi elluviimine – euro võeti edukalt kasutusele ning Eesti raha- ja majanduspoliitikas sai läbi üks arenguetapp. Eesti Panga jaoks algas euro kasutuselevõtuga uus ajajärk laienenud ja muutunud tegevuskeskkonnas ning hoopis suurema vastutusega. Lõplik enesemääratlemine eurosüsteemi liikmena seisab alles ees, selles mõttes kestab euro kasutuselevõtuga seotud ettevalmistustöö ja -tegevus Eesti Panga jaoks veel edasi.

Eesti riigi jaoks on euro kasutuselevõtu näol tegu millegi enama kui lihtsalt ühe raha vahetamisega teise vastu. Euro kasutuselevõtt on tublisti muutnud meie majanduse taustuumi. Eurole ülemineku protsessi olid kaasatud ettevõtted, organisatsioonid ja riigiinstitutsioonid, samuti Eesti rahvas. Samal ajal kui tehti tööd ülemineku ettevalmistamiseks, mis võttis paljudes valdkondades märkimisväärse osa tööajast, jätkusid ka tavapärased tegevused tavapärasel mahul. Kõigil tuli pingutada ja kõik said sellega hästi hakkama. Kõik väärivad selle eest suurimat tänu ja tunnustust! Teguts oli erakordse ja eduka aastaga.

Andres Lipstok
president

Viiekroonise pangatähe esiküljel on kujutatud maletaja, rahvusvaheline suurmeister ja maleteoreetik **Paul Keres** (1916–1975). Ta sündis Narvas, käis koolis Pärnus ja õppis Tartu Ülikoolis matemaatikat. Eesti malemeistriks sai Keres esimest korda 1935. aastal, esimese rahvusvahelise turniiri võitis 1936. aastal Bad Nauheimis Saksamaal. 1937. aastal sai Keres rahvusvaheliseks suurmeistriks. Ta mängis enam kui 70 rahvusvahelisel turniiril ja võitis suurvõistlustel rohkesti esikohti, oli 1930.–1960. aastail peamisi maailmameistriitli pretendente. Keres on kirjutanud ka maleõpikuid.

Pangatähe tagaküljel on vaade Narva jõe, mille vasakul kaldal on **Narva Hermannilinn** ja paremal Jaanlinna kindlus. Need kaks kindlust moodustavad ainulaadse ajaloolise arhitektuuriansambli Euroopa Liidu idapiiril. Esimesed teated Narva linnusest pärinevad 1254. aastast. Sajandite jooksul on piirilinnust palju rünnatud, see on mitmel korral hävinud ja uuesti taastatud. Koos linnusega on rünnakutes rängalt kannatanud ka 1345 Lüübeki linnaõigused saanud Narva linn. Teises maailmasõjas sai linnus tugevasti kannatada, restaureerimine jätkub tänini.

ARUANDEKOHUSTUS

KESKPANGA ARUANDEKOHUSTUS

Keskpannga sõltumatus on hinnastabiilsuse tagamisele suunatud rahasüsteemi lahutamatu osa. Tänapäevane demokraatlik ühiskonnakorraldus aga eeldab, et iga avalikke ülesandeid täitev institutsioon annab aru oma tegevusest. Eesti Panga kui Eesti Vabariigi sõltumatu keskpannga puhul tähendab see kohustust teavitada kindlate ajavahemike järel oma varade ja kohustuste seisust ning selgitada oma majanduspoliitilist nägemust ja otsuseid nii Eesti kodanikele kui ka nende valitud esindajatele. Aruandekohustus ja keskpannga sõltumatus on kaks teineteist tasakaalustavat põhimõtet.

Majanduspoliitiliste seisukohtade ja majandusandmete regulaarne tutvustamine avalikkusele

Keskpannga usaldusväärsus avalikkuse silmis ja läbipaistev tegutsemine on hästi toimiva rahasüsteemi eeldus. Nii laiem avalikkus kui ka spetsialistid peavad saama Eesti Pangast regulaarset, piisavalt põhjalikku ja kvaliteetset teavet.

Keskpangal on õigus ja kohustus koguda ning reeglitekohaselt avaldada **raha-, finants- ja maksebilansistatistikat**. Seda tehakse Eesti Panga veebilehe statistikarubriikides. Eesti Panga statistikategevuse kohta loe lähemalt lk 46.

Eesti Panga päevakajalised selgitused äsja avaldatud majandusnäitajate ja majandusarengu kohta ilmuvad pressiteadete ja kommentaaridena, mida keskpank üllitas 2010. aastal 25.

Neli korda aastas avaldab **Eesti Pank vaheldumisi rahapoliitika või finantssektori poliitika suunitlusega kvartalibülletääni**. Lisaks võib keskpannga veebilehelt leida mitmesuguseid muid üllitisteseeriaid ning publikatsioone (vt 2010. aastal avaldatud publikatsioonide täielikku loendit lk 122). 2010. aasta eripära oli suurtes tiraažides trükised eurole ülemineku teavituskampaania tarvis, näiteks euro turvamärke tutvustavat voldikut postitati 561 000 leibkonnale üle Eesti.

Kuni 2010. aasta lõpuni avaldas Eesti Pank kord kuus oma bilansi ja andmed Eesti krooni kattevara kohta. Pärast eurole üleminekut avaldatakse keskpannga bilanss kord kvartalis.

Eesti Panga tegevuse üksikasjalikum ülevaade avaldatakse **aastaruandes** koos aasta finantsaruandega. Aastaruande kinnitab Eesti Panga nõukogu, kes seejärel esitab selle koos auditi järelendusotsusega Riigikogule. Samal ajal keskpannga aastaruandega esitatakse Riigikogule Finantsinspeksiooni nõukogu kinnitatud Finantsinspeksiooni aastaruanne. Riigikogu kuulab ära Eesti Panga presidendi ettekande keskpannga aastaruande kohta.

Aruandekohustus Riigikogu ees

Peale Eesti Panga presidendi iga-aastase ettekande Riigikogus teeb Eesti Pank Riigikoguga koostööd erinevate kohtumiste vormis ning koostab selgitusi ja kommentaare vastuseks Riigikogu liikmete küsimustele.

Aruandekohustus Riigikogu ees

Eesti Panga juhid ja spetsialistid kohtuvad regulaarselt Riigikogu rahanduskomisjoniga, et selgitada keskpannga hinnanguid majandusprotsessidele ja arutada majandusarengu sõlmküsimusi. 2010. aastal tunti ootuspäraselt suurt huvi eurole ülemineku ettevalmistuste vastu, mida käsitleti nii kohtumistel Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni kui ka rahanduskomisjoni esindajatega. Sotsiaalkomisjoni istungil oli ühisarutelu teemaks tööturu olukord.

Riigikogu fraktsioonide huvi korral on Eesti Panga juhid tutvustanud keskpannga majanduspoliitilisi seisukohti ning erinevaid töövaldkondi.

Eesti Pank vastas 2010. aastal ühele Riigikogu liikme arupärimisele, mis käsitles eurole üleminekut, ja ühele kirjalikule küsimusele.

Kümnekroonise pangatähe esiküljel on kujutatud folklorist, usu- ja keeleteadlane ning 19. sajandi rahvusliku liikumise üks juhte **Jakob Hurt** (1839–1907). Hurt õppis usuteadust Tartu ja Helsingi ülikoolides, oli koduõpetaja, gümnaasiumiõpetaja ja Peterburi eesti Jaani koguduse pastor. Hurt kuulus 1869. aasta I üldlaulupeo toimekonda. Ta esindas Eesti Aleksandrikooli peakomitee ja Eesti Kirjameeste Seltsi presidendina rahvusliku liikumise mõõdukat suunda. Tema kirikujutlused aitasid kaasa emakeelse kooli idee levikule. Kirjamehena propageeris Hurt uut kirjaviisi ja korraldas eesti kirjakeelt. Ülimalt oluline on Jakob Hurda roll üle-eestilise rahvaluulekogumise juhina ja rahvaluule teadusliku publitseerimise algatajana.

Pangatähe tagaküljel on **Tamme-Lauri tamm**, mis kasvab Urvastes Võrumaal. See on Eesti kõige jämedam ja vanem tamm. Puu ümbermõõt on rinnakõrguselt 8 meetrit ja vanus 685 aastat. Tamm on nime saanud Tamme-Lauri talu järgi, mis on omakorda nime saanud just tammelt endalt ja vaimult, keda vanasti arvati tammes elavat ja ümbruskonna taludele õnnetusi ja kurja, kuid vahel ka head saatvat. See olevat olnud tulevaim, keda kutsuti Lauritsaks ja kes „Urvaste koolimaja olevat joba mitu korda maha palotanu”.

EESTI PANGA
STRATEEGILISED
EESMÄRGID
2010. AASTAL

EESTI PANGA STRATEEGILISED EESMÄRGID 2010. AASTAL

I. EUROLE ÜLEMINEK (vt lähemalt „Ettevalmistused euroala liikmeks saamiseks“ lk 24–32)

- Lõpetame tehnilised ettevalmistused euro kasutuselevõtuks 1. jaanuaril 2011.
- Tagame tõrgeteta ülemineku eurole ja eurosularaha ringluse Eestis alates 1. jaanuarist 2011.
- Teavitame Eesti avalikkust eurole ülemineku kaasnevatest majanduspoliitilise raamistiku muudatustest ja keskpanga muutunud ülesannetest.
- Tagame reservihalduses varade optimaalse investeerimise ka majandus- ja rahaliidu tingimustes.
- Valmistame ette eurosüsteemi rahapoliitilistes operatsioonides osalemiseks vajaliku korra ja dokumentatsiooni.
- Oleme alates 1. jaanuarist 2011 valmis osalema Euroopa ühtse rahapoliitika kujundamises koos teiste euroalariikide keskpankadega.

II. MUUD TEGEVUSED

Rahapoliitika (vt lähemalt „Rahapoliitika“ lk 36–38)

- Tagame krooni fikseeritud vahetuskursi ehk valuutakomitee süsteemi abil hinnastabiilsuse Eestis kuni ühinemiseni majandus- ja rahaliiduga ning seejärel aitame kaasa hinnastabiilsuse saavutamisele euroalal.
- Rahapoliitilises analüüsis osutame põhitähelepanu Eesti majanduse kohandumisele pärast üleilmset majanduslangust.
- Edendame uurimiskoostööd teiste Euroopa Liidu keskpankadega ja toetame Eestisest teadustegevust.

Reservihaldus (vt lähemalt „Reservihaldus“ lk 39–41)

- Hoiame ja haldame reservvara, et tagada rahasüsteemi usaldusväärsus ja keskpanga materiaalne sõltumatus.

Finantsstabiilsus (vt lähemalt „Finantsstabiilsuse tagamine“ lk 42–45)

- Kohandume Euroopa Liidu finantssektori järelevalve uueneva raamistikuga ja osaleme selle kujundamises.
- Tugevdame kriisihalduse ühistegevust koos Rahandusministeeriumi ja Finantsinspeksiooniga ning rahvusvaheliste institutsioonidega.
- Aitame Euroopa Liidu institutsioonide töös osaledes kaasa Euroopa finantsturgude suuremale lõimumisele.

Statistikategevus (vt lähemalt „Statistikategevus“ lk 46–49)

- Tagame Euroopa Liidu standarditele vastava maksebilansi- ja finantssektori statistika järjepideva koostamise.

Arveldussüsteemid (vt lähemalt „Arveldussüsteemid“ lk 50–55)

- Viime Eesti Panga hallatavad arveldussüsteemid europõhiseks ja kohandame need eurosüsteemi nõuetele vastavaks.
- Osaleme üleeuroopalise väärtpaberiarveldussüsteemi TARGET-2 Securities väljatöötamises, et tõhustada väärtpaberituru infrastruktuuri.

Sularaha (vt lähemalt „Sularaha“ lk 56–61)

- Tagame tõrgeteta sularaharingluse ja senisest suurema sularaha käitlemise jõudluse.

Koostöö (vt lähemalt „Rahvusvaheline koostöö“ ja „Avalikud suhted“ lk 62–70)

- Kaitseme Eesti majanduspoliitilisi huve rahvusvahelistes koostööfoorumites.
- Tagame turuosalistele majandusotsuseid toetava taustinfo kättesaadavuse ja keskpanga tegevuse usaldusväärsuse ja läbipaistvuse.

Organisatsioon (vt lähemalt „Juhtimine, organisatsioon ja personalipoliitika“ lk 71–76)

- Arendame Eesti Panga juhtimissüsteemi ning töötajate teadmisi ja oskusi, et pakuda keskpanga teenuseid võimalikult efektiivsel viisil.

Kahekümne viie kroonise pangatähe esiküljel on kujutatud eesti kirjandusklassik **A.H. Tammsaare** (1878–1940). Tammsaare on 20. sajandi eesti kriitilise realismi silmapaistvamaid esindajaid, väljendades oma loomingus tugevat ühiskonnakriitikat ja eetilist hoiakut. Samuti kirjutas ta fantaasiaküllaseid kunstmuinasjutte, miniatuure ja esseesid. Loomingu kõrgaeg algas näidendist „Juudit” ja romaanist „Kõrboja peremees”. Keskse tähtsusega on viiekõiteline romaan „Tõde ja õigus”, mis käsitleb Eesti ühiskonna arengusuundi 19. sajandi lõpukümneteist 1920. aastate lõpu majanduskriisini. Ühiskonnalelu arvustavad ka allegooriline romaan „Põrgupõhja uus Vanapagan” ja näidend „Kuningal on külm”.

Kirjaniku portreest paremal on rabamaastiku motiiv kidurate puude, laukasoo ja madala taimestikuga.

Pangatähe tagaküljel on vaade Vargamäel asuvale **Tammsaare Põhja talule**, kus kirjanik sündis. Tänapäeval asub Vargamäel A.H. Tammsaare muuseum, kus suviti korraldatakse kirjaniku teostel põhinevaid teatrietendusi. Põhja-Eestile tüüpilise põhiplaaniga rehetare on ehitatud 1870. aastal, keskel paistab 1933. aastal ehitatud elumaja, paremal laudad.

EUROLE ÜLEMINEK

ETTEVALMISTUSED EUROALA LIIKMEKS SAAMISEKS

Üldine raamistik

Euro kasutuselevõtt on olnud Eesti riigi ja Eesti Panga strateegiline eesmärk juba 2003. aasta sügisest, mil rahvas kiitis referendumil heaks otsuse ühineda Euroopa Liiduga ja koos sellega ka eurole ülemineku. Eurole ülemineku ettevalmistused on kõikides valdkondades toimunud 2004. aastast alates.

Vahetult pärast Euroopa Liidu liikmeks saamist 2004. aastal ühines Eesti vahetuskursimehhanismiga ERM2.

2005. aasta jaanuaris moodustati Eesti eurole ülemineku ettevalmistamiseks **asjatundjate komisjon**.¹ Eesti Panka on asjatundjate komisjonis esindanud asepresidendid Andres Sutt ja Rein Minka ning selle töös on osalenud mitmed Eesti Panga spetsialistid.

Asjatundjate komisjoni toetas euro kasutuselevõttuga seotud valdkondades esineda võivate probleemide väljaselgitamisel ja lahenduste väljatöötamisel algselt kuus töörühma:

- Eesti Panga ja krediitiasutuste töörühm;
- ärikeskkonna töörühm;
- valitsusasutuste tehnilise valmisoleku töörühm;
- tarbijakaitse töörühm;
- õigusloome töörühm;
- kommunikatsiooni töörühm.

Juba 2005. aasta sügiseks valmis eurole ülemineku plaani esimene versioon, oktoobris 2010 avaldati plaanist viimane, üheksas versioon. Komisjon esitas valitsusele 2009. aastal kaks vahearuanne ettevalmistuste käigust ning 2010. aastal kord kvartalis ehk neli aruannet.

Eurole ülemineku ettevalmistuste tempo aeglustus 2006. aasta suvel, kui selgus, et Maast-

richti inflatsioonikriteeriumi täitmine pole lähiajal reaalne. Aktiivsem tegevus algas taas 2009. aastal. Siis otsustati moodustada veel seitsmes töörühm, mille ülesanne oli

- eurole ülemineku kriteeriumide täitmise seire ja arvestus.

Eesti Panga euroettevalmistused keskendusid eelkõige:

- eurole ülemineku kriteeriumide täitmise seirele;
- koostööle krediitiasutustega sularaha vahetuse sujuvuse ja turvalisuse tagamiseks;
- arveldussüsteemide muutmisele;
- elanikkonna teavitamisele.

Eurole ülemineku kriteeriumid

Eurole ülemineku eel oli peamine tähelepanu suunatud hinnastabiilsuse ja eelarvepositsiooni kriteeriumide täitmisele. Euroopa Komisjon ja Euroopa Keskpank hindasid Eesti eurokõlblikkust 2009. aasta eelarvepositsiooni ning 2010. aasta aprilli seisuga fikseeritud inflatsiooninäitajate alusel. 2009. aasta eelarvepuudujääk oli 1,7% SKPst ning inflatsioonikriteeriumi täitis Eesti alates 2009. aasta novembrist.

Intressimäära kriteeriumi hindamiseks kasutatavaid pikaajalisi kümne aasta riigivõlakirju ei ole Eestis kasutusel. Seetõttu analüüsiti põhjalikult muid näitajaid ning jõuti järeldusele, et kõiki asjaolusid arvestades ei ole Eestil kriteeriumi täitmiselega probleeme. Riigivõla kriteeriumi täitmisega ei ole Eestil raskusi olnud, meie valitsussektori võlg on üks väiksemaid Euroopas. Vahetuskursi kriteeriumi täidab Eesti alates 28. juunist 2006, kui sai täis ettenähtud kaks aastat vahetuskursimehhanismi ERM2 liikmena.

3. juunil 2010 saatsid rahandusminister Jürgen Ligi ja Eesti Panga president Andres Lipstok

¹ Valitsuse 31. jaanuari 2005. a korraldus nr 53 „Asjatundjate komisjoni moodustamine eurole sujuva ülemineku tagamiseks vajalike tegevuste koordineerimiseks”.

Euroopa Komisjonile, eurorühmale ja Euroopa Liidu majandus- ja rahandusküsimuste nõukogule (ECOFIN) kirja Eesti majanduspoliitiliste eesmärkide kohta euroala liikmena. Kirjas kinnitati valmisolekut jätkata vastutustundliku eelarvepoliitikaga ning muudes valdkondades majanduse tasakaalustatud arengut toetava poliitikaga.² Lõpliku otsuse Eesti liitumise kohta euroalaga võttis ECOFIN vastu 13. juulil 2010.

Eesti Panga ja krediidasutuste töö euroks ettevalmistumisel

Ettevalmistused sularaha ja kontoraha valdkonnas olid kesksed kogu eurole ülemineku õnnestumiseks. Üleminek kulges sujuvalt ja suuremate probleemideta. Eesti Panga koostöö riigiasutuste ning erasektoriga ehk krediidasutuste ja turvafirmaga G4S toimis aastavahetusel hästi. Kõik toimus põhistsenaariumi järgi ning varuplaane polnud vaja käivitada. Suure töökoormuse saanud kommertspankade tegevuses võib tuua välja kolm peamist suunda: sularahavahetus ja -jaoamine; infosüsteemide haldamine ja seadistamine; avalikkuse teavitamine.

Sularaha eel- ja kaaseeljaotus ning sularaha tagastamine

Oktoobris 2010 algas **kroonimüntide kogumise kampaania** koostöös Eesti Pangaliidu, kommertspankade, G4Si sularahadivisjoni ja heategevusorganisatsioonidega. Kampaania-perioodil tuli Eesti Panka tagasi ligi 125 miljonit münti kogukaaluga enam kui 350 tonni.

Novembri alguses saabusid Eestisse Euroopa keskpankade süsteemi kaudu hangitud europangatähed. **Europangatähtede eeljaotus kommertspankadele** algas 15. novembril 2010. Eeljaotuse perioodil ehk kuni 31. detsembrini 2010 väljastati kommertspankadele eurosid

215 miljoni väärtuses. Kommertspangad omakorda **kaaseeljaotasid europangatähti ja -münste** oma klientidele ligi 31 miljoni euro väärtuses.

Selleks et sularahavahetuse koormust hajutada, otsustasid keskpank ja kommertspangad võimaldada **elanikkonnal vahetada kroone europangatähtede vastu keskkursiga juba detsembris**. 1. detsembril tulid müügile elanikele mõeldud stardikomplektid hinnaga 200 krooni (12,79 €) tükk, mis sisaldasid 42 euromünti ja komplekti autentsust kinnitavat turvažetooni. Stardikomplektide müük kommertspankade ja Eesti Posti kontorites osutus väga edukaks. 31. detsembriks müüdi 510 473 stardikomplekti.

Üks sularahavahetuse edukuse näitajaid oli kiire ja sujuv **euro kasutuselevõtt sularahaautomaatides ehk ATMides**. Detsembri lõpus töötas Eestis 867 ATMi. Nende täitmist eurosularahaga alustati 30. detsembri päeval ning kogu ATMide võrgu täitmine eurosularahaga lõppes 31. detsembri õhtutundidel. Eurole üleminekul automaatide töös tõrkeid ei esinenud ning kohe pärast keskööd väljastasid need esimestele soovijatele edukalt eurosid. Esimene eurokupüür väljastati neli minutit pärast südaööd. Uue aasta esimesel kahel päeval võeti ATMidest raha välja ligi 85 000 korral koguväärtusega ligikaudu 5 miljonit eurot.

Alates detsembri viimasest nädalast hakkas **kroonisularaha hulk ringluses** järsult kahanema: detsembri alguses oli ringluses veel 8,1 miljardit krooni, kuu lõpuks oli ringluses jäänud vaid 5,8 miljardit krooni sularaha. 2011. aasta jaanuaris kõrvaldati ringlusest veel 4,1 miljardi väärtuses kroone ja kuu lõpuks oli ringluses jäänud Eesti krooni sularaha 1,7 miljardi väärtuses. Eesti Pangast väljastatud eurosularaha netokogus kasvas jaanuari lõpuks 245 miljoni euroni, millest pangatähti oli 216 miljoni ja münste 29 miljoni väärtuses.

² Vt rahandusministri ja Eesti Panga presidendi 3. juuni 2010. aasta kiri Euroopa Komisjonile, eurorühmale ja ECOFINile, mis on avaldatud ka Eesti Panga kodulehel (<http://www.eestipank.info/pub/et/EL/ELiit/euro/yhiskiri.pdf?ok=1>).

Erinevalt teiste riikide praktikast olid **Eestis eurole üleminekus kaasatud postkontorid.**

Eesti Posti postkontorite võrgustik andis suure panuse igapäevase käiberaha vahetusse, võimaldades igal inimesel päevas vahetada kuni 1000 euro väärtuses kroone. Eesti Posti osalemine rahavahetuses hõlbustas kroonide vahetamist eurode vastu paikkondades, kus pangateenused on raskemini kättesaadavad.

Paljud pangakontorid ning Eesti Posti postkontorid olid erakorraliselt avatud ka 1. ja 2. jaanuaril. Eesti Posti postkontorites vahetati 1. ja 2. jaanuaril eurodeks 8,6 miljonit krooni, keskmine vahetussumma jäi alla 200 euro.

Eurosularaha koolitused

Juuni alguses toimus krediidasutuste ja suuretevõtete esindajatele suunatud edasikoolitajate koolitus. Kolme seminari käigus jagasid tulevastele edasikoolitajatele teavet tippeksperdid Soome Pangast, Soome keskkriminaalpolitseist ja Soome Nordea pangast.

Septembrist detsembrini korraldasid Eesti Panga eksperdid koostöös Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse maakondlike esindustega koolitused kõikides maakondades üle Eesti. Koolitusel anti ülevaade eurole ülemineku põhimõtetest ning eurosularaha kujundusest ja turvaelementidest. Maakondlike loengute sihtrühmad olid kassapidajad, väikekaupmehed ja teenindusasutused, kes otseselt tegelevad sularahaga. Loengute raames jagati euro turvaelemente ja raha välistustutustavaid trükiseid, kokku üle 50 000 eksemplari. Maakondlikud koolitused olid äärmiselt populaarsed ning mitmes linnas tuli korraldada lisaloenguid. Kokku toimus 30 koolitust, kus osales üle 3000 sularahakäitleja.

Euro kasutuselevõtt kontorahana

Eurokontoraha kasutuselevõtuga olid ennekõike hõlmatud Eesti Pank ja krediidasutused ning nendega seotud infrastruktuurid: pankadevaheliste maksete arveldussüsteem, kaardimaksete arveldussüsteem ja väärtpaberiarveldussüsteem. Kontorahas toimus europäeval eurole järsk üleminek, st üleminekuperioodi ei olnud. Kontoraha konverteerimise väärtuspäev oli 1. jaanuar 2011 ja kontonumbrid ei muutunud. Aasta esimesel tööpäeval avati tavapärasel ajal ka Eesti Panga riigisiseste jaemaksete arveldussüsteem ESTA.

Eesti Panga **arveldussüsteemid** muudeti europõhiseks 1. jaanuaril 2011. Alates euro käibeletuleku kuu esimesest pangapäevast ehk 3. jaanuarist 2011 arveldavad Eesti Panga arveldussüsteemid vaid euromakseid.

Eesti Panga arveldussüsteemide eurole ülemineku eelduseks olid juba varem tehtud ettevalmistused.³ 19. mail 2008 lasi Eesti Pank käiku piiriülese kiirmaksete arveldussüsteemi TARGET2-Eesti. 1. jaanuaril 2011 sulges Eesti Pank reaallajalise kiirmaksete süsteemi EP RTGS ja viis enamiku senistest EP RTGSi tehingutest, sealhulgas pankadevahelised maksed, jaemaksete arveldussüsteemi tagatistehingud ja sularahatehingud, EP RTGSist üle TARGET2-Eestisse. Seni EP RTGSis toimunud börsitehingute ja börsiväliste tehingute rahaarveldus toimub pärast eurole üleminekut Eesti Väärtpaberikeskuses avatud kontohaldurite likviidsuskontodel.⁴

Europäeval ehk 1. jaanuaril 2011 lõpetas Eesti Pank valuutakursside edastamise krediidasutustele. Kursid on kättesaadavad Euroopa Keskpanka veebilehel. Valuutakursid avaldatakse TARGETi tööpäevadel. Kui TARGET on suletud ja Eestis on tööpäev (nt teine ülestõusmispüha), siis kehtivad viimased avaldatud valuutakursid.

³ Vt arveldussüsteemide ettevalmistuste kohta lähemalt peatükis „Arveldussüsteemid“ lk 50.

⁴ Eurole ülemineku kaasnes mõningaid muudatusi väärtpaberiarveldussüsteemis.

Teavitus

Euroteavituse korraldamisel juhendasid kõik Eesti riigiinstitutsioonid euro kasutuselevõtu kommunikatsioonistrateegiast, mille järgi keskendus teavitust ülemineku praktilistele külgedele. Riiklikule euroteavitusele oli seatud kaks peamist eesmärki, millest lähtus ka Eesti Pank oma euroteemalises kommunikatsioonis:

- kõik Eesti elanikud on informeeritud Eesti euroalaga liitumise mõjust riigi majandusele ja edasisele arengule ning liitumisega kaasnevatest praktilistest muudatustest, ühisraha kasutuselevõtt on võimalikult sujuv ja elanikkond toetab eurole üleminekut;
- teavituskampaania lõpuks on 90% elanikest informeeritud eurole ülemineku praktilistest külgedest ning euro kasutuselevõtu pooldajate osatähtsus ulatub 65%ni Eesti elanikest.

Kõik kommunikatsioonistrateegias ettenähtu viidi edukalt ellu. Lisaks toimus hulk varem kavandamata tegevusi, mille tingisid kampaania käigus muutunud üldine majandusolukord, uute teemade esilekerkimine avalikkuses ja teavituse rõhuasetuste muutumine, arvestades euroala majandussündmusi ning avaliku arvamuse uurin-gute tagasisidet.

Peamised sihtrühmad olid laiem avalikkus ja ettevõtjad, kuid hõlmati ka vähemusgrupe. Nii osutas Eesti Pank palju tähelepanu vaegnägijate, noorte ja sularahakäitlejate teavitamisele.

Ettevõtlussektori euroteavitust jaotust mitmesse valdkonda:

- infosüsteemide tehnilise valmisoleku tagamine ja raamatupidamine;
- paralleelhindade kohustuse täitmine;
- ausa hinnastamise lepe;

- eurole ülemineku praktilised küljed, sh sularahakoolitused.

Ettevõtlussektoris ei ole esinenud seoses eurole üleminekuga suuremaid tehnilisi probleeme. Ettevõtjate teavitamise tulemuste hindamisel on võimalik tugineda septembris 2010 korraldatud Eurobaromeetri uuringutele, mille andmetel pidas 93,8 protsenti küsitletud ettevõtjatest end eurole ülemineku valdkonnas hästi või väga hästi informeerituks. Keskmisses või pikas vaates pidas eurole üleminekut oma ettevõttele kasulikuks või väga kasulikuks 62% vastanutest. Ka ajakirjandus pole välja toonud ühtki sihtrühm põhiseid probleemi, mida oleks võinud põhjustada vähene informeeritus.

Arvamusküsitluste kohaselt püsis kogu elanikkonna toetus eurole kaua aega 48–54% vahemikus, kuid jaanuaris 2011 toimunud küsitlus näitas elanike toetuse kasvu juba 60%ni. Kindlasti mängis oma rolli toetuse tõusul ülemineku protsess, mis kulges suuremate tõrgeteta.

Eesti Panga tellitud ja uuringufirma TNS Emor korraldatud küsitluse⁵ kohaselt jõudis riiklik euroteavitust ühtlaselt hästi kõikidesse sihtrühmadesse. Kõigis rahvuse, vanuse, sissetuleku või elukoha alusel moodustatud sihtrühmades oli euroteavitust märkamise protsent 95 või enam.

Eesti Panga tegevust eurole ülemineku kommunikatsiooni valdkonnas on detailsemalt kirjeldatud käesoleva aastaaruande avalike suhete peatükis lk 66.

⁵ Küsitluse tulemuste kokkuvõtet saab lugeda Eesti Panga veebilehelt: http://www.eestipank.info/pub/et/dokumendid/publikatsioonid/seeriad/selgitused/emor_111.pdf.

EUROALAGA KAASNEVAD MUUDATUSED EESTI PANGA TEGEVUSRAAMISTIKUS 2011. AASTAL

Alates 1. jaanuarist 2011 on Eesti Pank eurosüsteemi⁶ liige. Eurosüsteemi kuuluvad Euroopa Keskpank ja euro kasutusele võtnud riikide keskpangad. 1. jaanuaril 2011 jõustusid Eesti suhtes Euroopa Liidu toimimise lepingu need artiklid, mida kohaldatakse ainult euroala riikidele. Samuti jõustusid Eesti Panga suhtes Euroopa keskpankade süsteemi ja Euroopa Keskpanga (EKP) põhikirja need artiklid, mida kohaldatakse eurosüsteemi liikmele. Õiguskeskkonna peamine muudatus on, et kõik EKP õigusaktid – määrused ja otsused – kehtivad nüüd ka Eestis. Euro kasutuselevõtmise seadusega tunnistati kehtetuks Eesti Vabariigi rahaseadus ja Eesti Vabariigi seadus Eesti krooni tagamise kohta. Jõustusid Eesti Panga seaduse sätted, mis viisid Eesti Panga seaduse kooskõlla Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 131 nõuetega. Nimetatud muutustest tulenevalt on tunnistatud kehtetuks ning muudetud mitut Eesti Panga presidendi määrust (vt ka „Eesti Panga presidendi määrused 2010. aastal“ lk 118; määruste täistekstid võib leida Eesti Panga veebilehelt).

Ulatuslikumad muudatused Eesti Panga töökorralduses algasid 2010. aasta teisel poolel, pärast seda, kui Euroopa Liidu Nõukogu oli 13. juulil teinud otsuse lubada Eestil kasutusele võtta euro. Alates sellest hetkest kutsuti Eesti Pank osalema vaatlejana kõikides eurosüsteemi komiteedes ja töörühmades. Eesti Panga president hakkas lisaks Euroopa Keskpanga neli korda aastas toimivatele üldnõukogu istungitele osalema vaatlejana kõige tähtsama otsustusorgani, Euroopa Keskpanga nõukogu⁷ istungitel. Alates 1. jaanuarist 2011 osaleb Eesti Pank täieõigusliku liikmena

nii kõigi EKP nõukogu kui ka komiteede, töögruppide ja vajaduse korral rakkerühmade töös. See tähendab, et senistele on lisandunud euroala rahapoliitika küsimustega tegelevad koostööfoorumid ning EKP nõukogu dokumentatsiooni analüüs ja Eesti seisukohtade ettevalmistamine.

Eurosüsteemi ülesanded

Eurosüsteemi põhiülesanded

- Rahapoliitika
- Valuutaoperatsioonid
- Maksesüsteemide tõrgeteta toimimise edendamine
- Valuutareservi hoidmine ja haldamine

Eurosüsteemi muud ülesanded

- Nõuandvad funktsioonid
- Statistika kogumine ja koostamine
- Usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalve ja finantsstabiilsuse tagamine
- Euro pangatähtede emiteerimine ja nende turvalisuse tagamine
- Rahvusvaheline koostöö

Allpool on lühidalt juttu nendest eurosüsteemi ülesannetega seotud tegevusvaldkondadest, kus 2011. aasta toob Eesti Panga jaoks suuremaid muudatusi.

Rahapoliitika ja majandusanalüüs

Eurosüsteem vastutab rahapoliitika kujundamise ja rakendamise eest euroalal. Eesti jaoks on suurim euroalaga liitumisega kaasnenud muudatus see, et kui varem kehtis Eestis valuutakomitee süsteem, mis aitas fikseeritud vahetuskursi kaudu edendada hinnastabiilsust **Eestis**, siis nüüdsest osaleb Eesti Pank **kogu euroala** ühtse rahapoliitika väljatöötamises ning rahapoliitilisi otsuseid

⁶ Kuni viimase ajani oli mõiste *eurosüsteem* käibel mitteametlikult, ent Lissaboni lepingus nimetati seda esimest korda ametlikult (Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 282).

⁷ Euroopa Keskpanga nõukogu koosneb EKP juhatuse liikmetest ja euroala riikide keskpankade presidentidest.

põhistavate analüütiliste materjalide koostamises.⁸ Euroala kui terviku huve peetakse silmas ka otsuste langetamisel EKP nõukogus, mille liige Eesti Panga president on. Eurosüsteemi rahapoliitika põhieesmärk on säilitada **hinnastabiilsus euroalal**. See on sätestatud Euroopa Liidu toimimise lepingu rahapoliitikat käsitleva artikli 127 lõikes 1. EKP nõukogus heaks kiidetud määratluse⁹ kohaselt tähendab hinnastabiilsus **euroala ühtlustatud tarbijahinnaindeksi aastakasvu keskmise aja jooksul alla 2%, kuid selle lähedal**.

Euroala rahapoliitikas järgitakse keske otsustamise ning hajutatud teostamise põhimõtet. See tähendab, et kõik rahapoliitilised küsimused ning eurosüsteemi ülesannete täitmiseks vajalike reeglite kehtestamine ja otsuste vastuvõtmine kuuluvad EKP nõukogu pädevusse. **Rahapoliitilise raamistiku kujundamisel ja rahapoliitiliste eesmärkide määratlemisel teeb eurosüsteem tihedat koostööd.** Koostöö toimub arvukates komiteedes ja rakkerühmades, nii koosolekute kui ka telekonverentside vormis, kus kõik olulised otsused eelnevalt läbi arutatakse. Eesti Pank hakkas euroala rahapoliitikaalases koostöös osalema kohe pärast otsust lubada Eestil kasutusele võtta euro. See tähendas tööd erinevate analüütiliste materjalide koostamisel ja ka ühises prognoosiharjutuses osalemist.

Euroala rahapoliitilise raamistiku moodustavad regulaarsed refinantseerimisoperatsioonid ehk repooksjonid, kohustuslike reservide süsteem ja püsivõimalused (st laenamise ja hoiustamise püsivõimalus). Finantskriisi ohjamiseks on raken-

datud ka erakorralisi meetmeid. Eurosüsteemis kehtib praegu 2% kohustusliku reservi nõue krediitiasutuste bilansis olevatele kohustustele tähtajaga kuni kaks aastat. Tähtsaim rahapoliitiline intressimäär on EKP põhiliste refinantseerimisoperatsioonide pakkumisintressi alammäär, mille viimane väärtus alates 13. aprillist 2011 oli 1,25%.

Rahapoliitilised operatsioonid

Igapäevast rahapoliitikat viiakse ellu Euroopa Keskpanga ja teiste eurosüsteemi keskpankade koostöös. Näiteks regulaarsete refinantseerimisoperatsioonide mahu ehk eurosüsteemi krediitiasutustele tagatise vastu antavate lühiajaliste laenude kogusuuruse ja vajaduse korral ka muud olulised tingimused¹⁰ kehtestab küll EKP nõukogu, ent rahapoliitiliste tehingute vahendamine on liikmesriikide keskpankade ülesanne. Sisuliselt on laenutehingu sõlmimise juures partneriks euroala liikmesriigi keskpank, mitte EKP. Ka krediitiasutuste kohustuslikud reservid paiknevad euroala liikmesriikide keskpankades avatud kontodel ja asjaomase arvestuse pidamine on iga riigi keskpanga ülesanne.

Eesti Panga valmistati 2011. aasta alguseks rahapoliitiliste operatsioonide valdkonnas ette ning testiti eurosüsteemi rahapoliitilistes operatsioonides osalemise kord ja dokumentatsioon. Senise valuutakomitee süsteemiga võrreldes tähendas see põhjalikke muudatusi nii Eesti Panga kui ka kommertsbankade jaoks. Lisandusid uued instrumendid, millega kommertsbankad edaspidi keskpangalt likviidsust saavad, muutus ka kogu nendega seonduv juriidiline raamistik.

⁸ EKP nõukogu langetab intressiotsused euroala majanduse ja rahaagregaatide tervikliku analüüsi tulemusena. Analüütiline töö jaguneb kahe suure valdkonna vahel. Ühest küljest jälgib EKP koos euroala liikmesriikide keskpankadega euroala majandust üldiselt – vaadeldakse näiteks kogunõudlust, finantsturgude intressitaset ja likviidsust, kapitali- ja tööjõuturul valitsevaid tingimusi, euro vahetuskursi muutusi ja maailmamajanduse üldist arengut. Majandusanalüüsi tulemusena valmib hinnang lühemas ja keskmises vaates ees ootavale inflatsioonisurvele. Teisest küljest jälgitakse rahaagregaatide ja krediidi koondnäitajaid ning nende pikaajalist mõju inflatsioonile. Analüüsi toetab liikmesriigi laenuurul aktiivsemate pankade seas regulaarselt korraldatav laenutegevuse uuring (*Bank Lending Survey*).

⁹ Vt lisaks nt <http://www.ecb.int/mopo/strategy/pricestab/html/index.en.html>.

¹⁰ Praegu on tingimused tavaolukorrast veidi erinevad, näiteks laenumahtu hetkel ei määrata.

Reservihaldus

Varasemast erineva rahapoliitilise raamistiku rakendamisega muutuvad mõnevõrra keskpanga reservide hoidmise eesmärgid, mis võib kaasa tuua muudatusi ka investeerimispõhimõtetes, kuid seda on plaanis põhjalikumalt analüüsida 2011. aastal.

Eurosüsteemi valuutareservi haldamise üks põhi-eesmärke on tagada, et EKP käsutuses oleks piisavalt vahendeid valuutaoperatsioonideks. EKP valuutareservi hallatakse detsentraliseeritult. Seda ülesannet täidavad need liikmesriikide keskpangad, kes on otsustanud osaleda EKP valuutareservi operatsioonide haldamises. Keskpangad tegutsevad EKP nimel kooskõlas EKP-lt saadud juhistega.

2010. aasta jooksul valmistati Eesti Pangas ette dokumentatsioon ja kord, et olla valmis osalema EKP välisreservide halduses. Eesti Panga hallatavat reserviosa investeerib Eesti Pangaga sõlmitud koostöölepingu alusel Soome Pank.

Maksesüsteemid

Maksesüsteemi tõrgeteta toimimist edendavad eurosüsteemi liikmesriikide keskpangad kolmel viisil: arveldussüsteemide haldurina, valdkonna poliitika kujundajana ja arveldussüsteemide järelevaatajana. Eesti Pank jätkab arveldussüsteemide halduri ülesannete täitmist. Eurosüsteemi liikmena osaleb Eesti Pank senisest rohkem maksesüsteemide poliitika väljatöötamises, sealhulgas EKPSi standardite ja juhendite ning Euroopa Keskpanga õigusaktide koostamises. Kolmandaks täidab Eesti Pank maksesüsteemide järelevaataja rolli, hinnates maksesüsteemide kooskõla kehtestatud standarditega.

Eurole ülemineku järel peavad kõik riigi olulised arveldussüsteemid vastama eurosüsteemi nõuetele ja olema tunnistatud eurosüsteemikõlblikuks. Eestis kuulub 2011. aasta alguse seisuga oluliste arveldussüsteemide hulka kaks¹¹ Eesti Panga hallatavat maksete arveldussüsteemi:

- üleeuroopalise kiirmaksete arveldussüsteemi osasüsteem TARGET2-Eesti;
- tavamaksete arveldussüsteem ESTA¹².

Eesti Panga arveldussüsteemide eurole üleminekuks oli ettevalmistusi tehtud juba mitu aastat. 19. mail 2008 rakendas Eesti Pank piiriülese kiirmaksete arveldussüsteemi TARGET2-Eesti. 31. detsembril 2010 sulges Eesti Pank reaallajalise kiirmaksete süsteemi EP RTGS ja viis senised EP RTGSi tehingud üle TARGET2-Eestisse.

Statistikategevus

Eurosüsteem vajab oma põhiülesannete täitmiseks üksikasjalikku teavet euroala majanduse ja finantssüsteemi kohta. **EKP ja liikmesriikide keskpankade ülesannete jaotus andmete kogumisel, töötlemisel, analüüsil, avaldamisel ja metoodikategevusel sarnaneb sellega, mis kehtib rahapoliitika vallas.** Selleks tööks kinnitab EKP nõukogu standarditud statistikanõuded ja statistika edastustähtajad, olles eelnevalt konsulteerinud liikmesriikide keskpankadega. Keskpangad aga koguvad ja töötlevad statistilisi andmeid ning koostavad statistikaväljundeid.

Euroalaga liitumisega kaasnes palju muudatusi pangandus- ja muu finantsstatistika valdkonnas. Peale seni edastatud andmete koosseisu muudatuste lisandus uute valdkondade andmeedastusi, suurenes andmeedastuste sagedus ja lühenedid tähtajad. Muudatused hõlmasid rahaloomasutuste ja investeerimisfondide statistikat,

¹¹ 2010. aasta lõpuni kuulus oluliste maksesüsteemide hulka ka reaallajaline Eesti krooni kiirmaksete arveldussüsteem EP RTGS, mis aastavahetusel töö lõpetas.

¹² Arveldussüsteemi ESTA enne eurole üleminekut ei hinnatud, seda süsteemi hindab Eesti Pank pärast eurole üleminekut.

uute valdkondadena lisandusid väärtpaberistatistika ning kindlustusandjate ja pensionifondide statistika.

Krediidiasutuste kohustusliku reservi raamistiku muutusest tulenevalt töötati välja uus aruanne ja käivitati sellekohane andmekogumine. Kogutavaid andmeid kasutatakse nii krediidiasutuste arvutatud kohustusliku reservi nõude suuruse kontrollimiseks kui ka Euroopa Keskpangale edastatava kohustusliku reservi statistika kokkupanekul.

Maksebilansistatistika valdkonnas kaasnesid euroalaga ühinemisega täiendavad andmeedastusnõuded nii kirjete kui ka geograafilise jaotuse osas. Märksa detailsemaks muutub kuu maksebilanss, eriti portfelliinvesteeringute osas. Seetõttu pühendati 2010. aastal suurt tähelepanu ettevalmistustöödele üleminekuks väärtpaberipõhisele arvestusmetoodikale portfelliinvesteeringute välistehingute ja positsioonide statistikas. Peale väärtpaberipõhise arvestuse peavad euroala riigid oma portfelliinvesteeringute andmed esitama vääringute ja emitendi sektori kaupa.

Euroala riikidele kehtivad täiendavad andmeedastusnõuded üldmajandusstatistika kohta laienesid ettevõtluse demograafia, varade (sh kodumajapidamiste varade), palgalepete ning kommertsinnisvara hindade statistikale.

Sularaha

Euroalal kehtivad seadusliku maksevahendina üksnes europangatähed ja -mündid. Eurosüsteemi ülesanne on tagada sujuv ja tõhus pangatähtedega varustamine ning säilitada üldsuse usaldus euro vastu. Europangatähtede turvalisus

saavutatakse turvaelementidega seotud uurimis- ja arendustegevuse ning võltsimise ennetamise ja seire abil. Keskpangad, krediidiasutused ja teised sularahakäitlejad (nt sularahaveoga tegelevad ettevõtted) peavad järgima pangatähtede töötlemisel ühiseid kvaliteedistandardeid ja ehtsuse kontrollimise nõudeid.

Erinevalt pangatähtedest kuulub euromüntide kujundus liikmesriikide, mitte EKP pädevusse. Kui liikmesriik soovib käibele lasta uue motiiviga münti, tuleb sellest eelnevalt teavitada Euroopa Komisjoni ja teisi Euroopa Liidu riike. Komisjon kontrollib uue kujunduse kooskõla suunistega ja avaldab seejärel teate oma veebilehel.

Sularaha ringlusse laskmise eeskirjad ja reeglid kehtestab euroala tarvis EKP nõukogu. **Sularaharingluse igapäevane korraldamine aga on eurosüsteemi keskpankade ülesanne** ning eurosularaha lasevad ringlusse liikmesriikide keskpangad, mitte EKP. Seetõttu ei ole ka ringluses olev eurosularaha mitte EKP, vaid liikmesriikide keskpankade kohustus ning on arvel nende keskpankade bilanssides.

Finantsstabiilsuse tagamine

Otsene vastutus finantsstabiilsuse tagamise eest kuulub liikmesriikide pädevusse. Samal ajal on ka eurosüsteemil Euroopa Liidu toimimise lepingu kohaselt¹³ ülesanne toetada finantsstabiilsuse kindlustamisele suunatud poliitikat. Rahapoliitika mõjususe oluline eeldus on tugev ja hästi toimiv finantssektor. Finantsstabiilsuse riskide analüüsimisel ja hinnangu koostamisel teeb EKP tihedat koostööd euroala keskpankadega. Lisaks analüüsile nõustavad euroala keskpangad eurosüsteemi Euroopa Liidu finantssektori poliitika ja regulatsioonide kavandamisel ning muutmisel.

¹³ Euroopa Liidu lepingu artikkel 127. EKPS aitab kaasa krediidiasutuste usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalve ning rahandussüsteemi stabiilsusega seotud pädevate asutuste tegevuste tõrgeteta teostamisele.

Keskpannga varad ja kohustused pärast eurole üleminekut

Eesti Pank ja teiste euroala riikide keskpangad on sõltumatud ning iseseisvad keskpangad oma varade ja kohustustega. Küll aga muutus eurole üleminekuga mõnevõrra Eesti Panga varade ja kohustuste struktuur.

Eesti Panga bilansi **kohustuste poolel** toimus kaks suuremat muutust. Esiteks kasvas sularahaemissioon, mis on bilansis kirjas keskpanga kohustusena. Tehniliselt on alates euroalaga liitumisest sularahaemissiooniga seotud kohustuse kirje bilansis arvestuslik suurus ehk hinnang Eesti osale euroalal käibele lastud sularahakogusest. See hinnang arvutatakse Eestile EKP

põhikapitalis kuuluva kapitaliosaluse alusel ning on määratud sisemajanduse koguprodukti ja rahvaarvuga.

Teiseks vähenes Eesti Panga bilansis kohustuste ja varade maht, sest kohustusliku reservi nõue alanes ning selle tulemusena liikusid kommertsbankade vahendid tagasi nende käsutusse.¹⁴

Varade poolel suurenes Eesti Panga osalus EKP-s ning kanti üle osa reservidest. Teiseks kahanesis kohustusliku reservi nõude vähendamise tõttu ka Eesti Panga finantsvarad. Kolmandaks kaetakse tegeliku käibesse lastud ja arvestuslikult bilansi kohustuste poolel oleva sularahakoguse vahe nõudega eurosüsteemi vastu.

Euroopa Keskpannga nõukogu

Euroopa Keskpannga nõukogu on EKP kõrgeim otsustusorgan. Sinna kuuluvad:

- kõik EKP juhatuse liikmed;
- kõigi euroala riikide, st euro kasutusele võtnud Euroopa Liidu riikide keskpankade presidendid.

Euroopa Liidu toimimise lepinguga ja Euroopa keskpankade süsteemi põhikirjaga on EKP nõukogule antud **volitus teha kõige tähtsamaid ja strateegiliselt olulisemaid otsuseid eurosüsteemi kohta**. Rahapoliitikat ja teisi eurosüsteemi ülesandeid käsitlevate otsuste tegemisel tegutsevad EKP nõukogu liikmed iseseisvalt, mitte oma riigi esindajana.

Praegu toimuvad nõukogu istungid kaks korda kuus, tavaliselt iga kuu esimesel ja kolmandal neljapäeval. Intressimääratsuseid arutatakse üldjuhul ainult kuu esimesel istungil.

Ehkki istungid on salajased, avaldab EKP nõukogu nende tulemused – eelkõige baasintressimäärade kohta – pressikonverentsil, mis toimub pärast nõukogu kuu esimest istungit. Alates 2004. aasta detsembrist avaldatakse eurosüsteemi kuuluvate keskpankade kodulehtedel iga kuu ka teised rahapoliitilised otsused.

¹⁴ Kohustusliku reservi määr langes seniselt 15%lt 2%le. Keskpangas hoitava reservi tegelik vähenemine on siiski väiksem, sest ligi poole kohustuslikust reservist tohivad pangad täita kõrgekvaliteediliste likviidsete välisvaradega.

Viiekümnekroonise pangatähe esiküljel on kujutatud helilooja, organist ja koorijuht **Rudolf Tobias** (1873–1918). Hiiumaal Käinas sündinud Tobias omandas Peterburi konservatooriumis esimese eestlasena nii helilooja kui ka organisti erihariduse. Ta töötas Peterburi Eesti Jaani koguduse organistina ja muusikaõpetajana Tartus. Alates 1910. aastast tegutses Tobias organisti, ajakirjaniku ja Berliini Kuningliku Muusikaülikooli professorina Saksamaal. 1913. aasta augustis külastas Tobias Eestit seoses Estonia uue teatrihoone avamispidustustega, kus ta juhatas ka oma helitöid. Tobiase tuntumaid teoseid on „Joonase lähetamine”, mille esiettekanne oli Leipzigs 1909. aastal.

Portreest paremal on omaaegse Käina kiriku orelil esiseina kujutis, millel on kõikenägev silm. See detail seostub paljudele vabamüürluse märgiga. Tegu on siiski ususümboliga, Jumala kõikenägeva silmaga.

Pangatähe tagaküljel on vaade 1913. aastal valminud **Estonia teatri- ja kontserdi- majale**, mille arhitektid on A. Lindgren ja W. Lönn. Uusklassitsistlik hoone, milles on tol ajal valitsenud juugendist vaid detaile, kavandati kultuuri- ja ärikeskusena, kus kahte monumentaalset saalikorpust ühendas madalam keskosa. Keskosa esimesel korrusel asusid äriruumid ja piljardisaaliga restoran, teisel korrusel kasiino, teatri- ja kontserdisaal. Hoone sai II maailmasõjas tõsiselt kannatada, sõja lõppedes taastati see arhitekt A. Kotli projekti järgi. Taastatud ja laiendatud hoone oli vanast 1,4 korda mahukam. See oli pigem stalinistlik klassitsism, interjöörides uus „maapäälne kommunistlik paradüüs”, mille „altariks” oli eesti kunstnike E. Okase, R. Sagritsa ja E. Kitse pomposne laemaal. Pärast viimast taastamist on hoone jälle rohkem algset nägu.

EESTI PANGA
TEGEVUS JA
SAAVUTUSED
2010. AASTAL

RAHAPOLIITIKA

Eesti Panga rahapoliitiline eesmärk euroalaga liitumiseni oli krooni fikseeritud vahetuskursi kaudu tagada hinnastabiilsus Eestis. Valuutakomitee süsteemi raames oli Eesti Panga peamine rahapoliitika vahend krediidiasutustele pakutav välisvaluuta ostu-müügi püsivõimalus ehk valuutaaken. Valuutaakna kaudu oli pankadel võimalik täiendada oma Eesti krooni reservi, müües selleks keskpangale soovitud kroonikogusega ekvivalentse koguse välisvaluutat, ja vastupidi – osta Eesti krooni eest välisvaluutat. Eesti Panga kasutada olnud rahapoliitika vahendite seas oli suur roll ka kohustusliku reservi nõudel, millega kohustati pankasid hoidma osa oma varadest puhvritena Eesti Pangas või kvaliteetsetes välisvarades.

Rahapoliitiline väliskeskond püsis kogu 2010. aasta jooksul leebe. Rahapoliitilise intressimäära tase oli euroalal madal, sest Euroopa Keskpanga rahapoliitiline intressimäär püsis aasta jooksul muutumatult 1% tasemel.

2010. aastal vähenes oluliselt kohaliku rahaturu riskipremia. Kui veel aasta alguses ületas kohaliku rahaturu intress kuue kuu TALIBOR euroala rahaturu intressi kuue kuu EURIBORi ligi kolm korda, siis aasta jooksul kadusid erinevused intressitasemetes. Krooni tuletistehingute maht vähenes aasta jooksul pidevalt, sest turuosalistel puudus huvi krooniriski maandada. See tulenes ühest küljest peatsest euroalaga liitumisest ning teisest küljest konservatiivsest eelarvepoliitikast, mis hoidis võlakooormuse madala ja eelarve puudujäägi märgatavalt allpool stabiilsuse ja kasvupaktiga lubatud maksimummäära.

Seoses eurole üleminekuga alandati Eestis alates 2010. aasta septembrist kohustuslikku reservimäära seniselt 15%lt järk-järgult euroalal kehtivale 2%le. Seega kehtib alates 2011. aasta algusest Eesti krediidiasutustele euroala kohustuslik reservimäär 2%. Kohustusliku reservimäära

muutus pankade käitumises erilisi muutusi ei põhjustanud. Suure osa Eesti Panga rahapoliitilisest tegevusest 2010. aasta teisel poolel moodustas ka ettevalmistus eurosüsteemi rahapoliitilistes operatsioonides osalemiseks.

Kokkuvõttes toimisid fikseeritud vahetuskurs ja valuutakomitee süsteem Eestis edukalt 18 aastat. Süsteemi tugevus tõestas end hästi hiljutise majanduslanguse ajal, kui palkade ja hindade paindlikkus tuli edukalt toime muutunud majandusolukorras, kus pidi kohanduma raskemate tingimustega. Lisaks andis see hea ettevalmistuse osalemiseks euroalas, mis on ühise valuuta piirkond.

Alates 1. jaanuarist 2011 kuulub Eesti euroalasse ning Eesti Pank osaleb koos teiste eurosüsteemi liikmetega euroala rahapoliitika otsuste kujundamises ja elluviimises. Seoses sellega hakkasid 2010. aastal muutuma ka Eesti Panga rahapoliitikaalased tegevused. Juba aasta alguses alustati ettevalmistusi, et olla valmis osalema eurosüsteemi analüüsialases koostöös. Pärast liitumisotsust osales Eesti Pank juba aktiivselt kõikides liikmesriikide keskpankasid puudutavates analüütilistes harjutustes ning eurosüsteemi prognoosi koostamises.

Eurosüsteemi rahapoliitika esmane eesmärk on säilitada hinnastabiilsus euroalal. See on sätestatud Euroopa Liidu toimimise lepingu rahapoliitikat käsitleva artikli 127 lõikes 1. Aastal 1998 sõnastas Euroopa Keskpanga nõukogu hinnastabiilsuse kvantitatiivse määratluse: „Hinnastabiilsus tähendab euroala ühtlustatud tarbijahinnaindeksi aastakasvu alla 2%. Hinnastabiilsus tuleb säilitada keskmise aja jooksul”.¹ Lisaks selgitas nõukogu 2003. aasta mais, et püüab kooskõlas selle eesmärgiga hoida inflatsioonimäärad „keskmise aja jooksul alla 2%, kuid selle lähedal”.² **Seega määratletakse hinnastabiilsust kui euroala**

¹ EKP nõukogu 13.10.1998 otsus.

² EKP nõukogu 8.05.2003 otsus.

ühtlustatud tarbijahinnaindeksi aastakasvu keskmise aja jooksul alla 2%, kuid selle lähedal.

Seiretegevus

Eesti Panga seiretegevuse 2010. aastal võib laias laastus jagada kaheks: seiretegevus enne 13. juulit, kui Euroopa Liidu rahandusministrite nõukogu (ECOFIN) võttis vastu lõpliku otsuse Eesti liitumise kohta euroalaga, ja seiretegevus pärast seda. 2010. aasta esimesel poolel keskenduti lisaks tavapärasele Eesti ja välismajanduse seirele peamiselt Maastrichti kriteeriumide täitmise jälgimisele ja hindamisele. Teisel poolaastal oli tähelepanu suunatud rohkem euroala majanduse seirele ja ettevalmistustele euroala analüüsi- ja seiretegevuses ning euroala rahapoliitilises otsustusprotsessis osalemiseks.

Suur osa Eesti Panga seiretegevusest oli seotud sise- ja väliskeskkonna oluliste ning päevakajaliste majanduspoliitiliste teemade analüüsi ja kommenteerimisega. Tulenevalt 2010. aastal mitmes euroala riigis kulmineerunud võlakriisist alustas Eesti Pank 2010. aasta kevadel nende riikide majanduse ja finantsturgude regulaarset süvendatud seiret ja analüüsi, et õigeaegselt avastada kriisi võimaliku edasikandumise riskid ja olla võimeline neile kiirelt reageerima. Seiretegevuse tulemused kajastuvad panga erinevates üllitistes, pressiteadetes ja avalikes kommentaarides.

Majandusülevaated

Üleilmse finants- ja majanduskriisi ajal otsustas Eesti Pank kommenteerida majanduse olukorda ja arengut põhjalikumalt kuus korda aastas. 2010. aastal avaldati viis Eesti Panga majanduskommentaari. Lisaks avaldas Eesti Pank kaks korda aastas pikema majandusülevaate koos majandusprognoosiga.

Ka 2010. aastal hindas keskpank kord poolaas-

tas finantssektori olukorda. Analüüsi tulemused avaldati Finantsstabiilsuse Ülevaates. Samuti analüüsisid keskpanga eksperdid eurole ülemineku kontekstis Eesti majandusarengu jätkusuutlikkust. Tulemused avaldati Euro Kasutuselevõtu Aruandes. Tulutaseme sujuv ühtlustumine jõukamate riikide omaga eeldab tootlikkuse kasvul põhinevat paindlikku tööturгу ning täpselt palgakujundust, seetõttu avaldas Eesti Pank 2010. aasta lõpuni ka regulaarset Tööturu Ülevaadet. Nüüd koostab ja avaldab keskpank tavapärasest lühemale perioodile keskenduvaid tööturukommentaare, seetõttu Tööturu Ülevaadet alates 2011. aastast enam ei avaldata ning ülevaates hõlmatud teemasid käsitletakse edaspidi koos majandusprognoosiga.

Prognoos

Eesti Pank on majandusprognoose avaldanud tavaliselt kaks korda aastas. Ka 2010. aastal avaldas Eesti Pank aprillis kevadprognoosi ja septembris sügisprognoosi. Prognoos koosneb põhi- ja riskistsenaariumist, kus käsitletakse majandusarengut käesoleval ja järgmisel kahel aastal, ning taustinfost, mis aitab avada parajasti aktuaalseid majanduspoliitilisi valdkondi. Prognoosi koostamisel kasutatakse makroökonoomilise mudeli tulemusi ja eksperdi hinnanguid. Riskistsenaariumid kajastavad peamisi riske, mis võivad majandust ohustada.

Seoses euroala liikmeks saamisega hakkas Eesti Pank osalema eurosüsteemi ekspertide prognoosi koostamises. Eurosüsteemi ekspertide prognoos kuulub materjalide hulka, mida EKP nõukogu kasutab kaks korda aastas hinnastabiilsusega seotud riskide ning majandusarengu hindamiseks. Eurosüsteemi prognoosi koostamises osalemise tõttu avaldas Eesti Pank detsembris majanduskommentaari, mis sisaldas inflatsiooni ja majanduskasvu korrigeeritud prognoosi. Eurosüsteemi ühises prognoosiprotsessis osalemise tõttu avaldab Eesti Pank alates 2011. aastast majandusprognoose juunis ja detsembris.

Uuringud

Eesti Panga majandusuuringud põhinevad strateegilisel uurimisplaanel, mis määratleb pangas tehtavate uuringute üldraamistiku. Aastal 2010 olid esmatähtsad valdkonnad makromajandus- ja pangandusmudelite süsteemi arendamine, rahapoliitika ja finantssektori uuringud ning Eesti rahasüsteemi jätkusuutlikkuse analüüs. Nendel teemadel valmis majandusuuringute osakonnas 2010. aastal kümme uurimust. Jätkati pangandussektori krediidiriski mudeli ja pankade kasumlikkuse mudeli täiendamist, rahapoliitika simulatsioonimudeli koostamist ning Eesti majanduse makroprognoosi alusmudeli arendamist.

Lisaks Eesti Panga Toimetistes³ avaldamisele on keskpanga majandusuuringute tulemusi tutvustatud edukalt rahvusvahelisel tasandil. 2010. aastal avaldati uurimusi rahvusvahelise levikuga akadeemilistes teadusväljaannetes (Journal of European Economic Association, Scandinavian Journal of Economics) ja esitleti rahvusvahelistel teaduskonverentsidel, näiteks International Atlantic Economic Society korraldatud konverents „70th International Atlantic Economic Conference“ ja Slovakkia keskpanga korraldatud rahvusvaheline konverents „Conference on the Euro Area and the Financial Crisis“.

2010. aastal jätkus rahvusvaheline ja kodumaine koostöö uuringute alal. Eesti Panga spetsialistid osalesid Euroopa Keskpankade Süsteemi liikmete ökonomeetrilise modelleerimise töögrupis ning euroala uurimisvõrgustikes *Household Finance and Consumption Network* ja *Macroprudential Research Network*. Lisaks aidati korraldada Tallinna Tehnikaülikooli eestvedamisel 2010. aasta juunis toimunud ja siirderiikide majandust käsitlevat rahvusvahelist konverentsi „Economies of Central and Eastern Europe: Convergence, Opportunities and Challenges 2010“.

Eesti Panga uuringute esitlemise kõrval kutsuti Eestisse oma töödest rääkima ka väliseksperte. 2010. aastal toimus neliteist seminari, millest üheteistkümnel olid lektoriteks külalisesinejad piiri tagant ning kolmel panga enda uurimistöode esitlejad. Välisekspertidest tutvustas näiteks Soome Panga siirdemajanduste uurimiskeskuse (BOFIT) direktor likka Korhonen uurimust majanduskriisi põhjustest, arengust ja mõjust eri riikides. Uurimisinstituudi *Baltic International Centre for Economic Policy Studies* teadur ja Läti Ülikooli majandusprofessor Mihails Hazans rääkis Läti tööturu kohandumisest majanduslanguse ajal. Jätkus ka maailmamainega Eesti majandusteadlasele, professor Ragnar Nurksele pühendatud loengusari, kus 2010. aastal pidas loengu Rootsi Panga president Stefan Ingves.

Püsivalt oluline roll teaduskoostöös on Eesti Panga külalisuurijate programmil: 2010. aastal osales majandusuuringute tegemises kolm väliseksperti. Traditsiooniliselt anti välja Eesti noortele majandusteadlastele mõeldud iga-aastane teaduspreemia. 2010. aastal määrati preemia kaheksandat korda ja selle pälvis Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskonna doktorant Marge Reinap uurimusega „Olulisemate käitumuslike terviseriskide majanduslik koormus“.

³ 2010. aastal avaldatud toimetiste täielik loend on avaldatud aastaaruande lisas lk 123-124.

RESERVIHALDUS

Eesti Panga välisvaluutareserv oli kuni 2010. aasta lõpuni Eesti krooni kattevara ning selle abil tagati krooni stabiilsus. Eestis rakendatud valuutakomitee põhimõtte kohaselt pidi välisvaluutareserv täielikult katma kõik Eesti Panga kohustused, sealhulgas emiteeritud sularaha ja komertspankade kontodel olev raha keskpangas.

Välisvaluutareservi investeerimisel lähtub Eesti Pank rangetest riskipiirangutest, mille olulisemad eesmärgid on tagada vahendite säilivus ja likviidsus. Tulu suurus on eesmärgina kolmandal kohal.

Välisvaluutareservi struktuur

Välisvaluutareservi struktuur 2010. aastal ei muutunud. See jagunes endiselt likviidsuspuhveriks ja investeerimisportfelliks. Väikese osa reservist moodustas ka kuld.

Likviidsuspuhver, mida keskpank sai igal hetkel kasutada Eesti krooni ja välisvaluuta ostu-müügi-tehinguiks kodumaiste krediitiasutustega, moodustas kogu välisvaluutareservist umbes 10%.

Teine, suurem osa välisvaluutareservist ehk **investeerimisportfell** oli investeeritud rahvusvahelistel finantsturgudel. Rahapaigutuse eesmärk on olnud saavutada seatud piirangute raames üleilmse majandustsükli jooksul optimaalne, rahaturu intresse ületav keskmine tulusus. Peamiselt paigutati investeerimisportfelli vahendeid juhtivate tööstusriikide likviidsetel võlakirjaturgudel, jälgides ja juhtides pidevalt investeringute intressi-, krediidi-, valuuta- ja likviidsusriske.¹

Investeerimisprotsess

Intressiriski juhitakse Eesti Pangas normportfelli kaudu. Sellega määratakse keskmine riskitase, mida pank on valmis võtma, ning ühtlasi välisvaluutareservi juhtimise tõhususe tulemusetalon. Normportfell ei sisalda valuutariski. Kehtestatud

on limiidid, mille ulatuses võib tegelik investeerimisportfell normportfelist erineda.

Otsuse normportfelli riskitaseme kohta teeb Eesti Panga juhatus (kuni 31.12.2010 rahapoliitika komitee koosseisus). Normportfelli riskitase vähendamine tähendab sisuliselt portfelli keskmise kestuse lühendamist: rohkem varasid paigutatakse väikese muutlikkusega ja kindlamat tootlust pakkuvatesse finantsinstrumentidesse. Riskitase suurendamisel toimitakse vastupidiselt: rohkem varasid paigutatakse pikema kestusega vahenditesse ehk riigi võlakirjadesse kestusega üle ühe aasta.

Kõrvuti tulu teenimisega suhteliselt stabiilse normportfelli abil ehk passiivse investeerimisega teenitakse Eesti Pangas lisatulu ka aktiivse investeerimisega, paigutades raha üleilmsetele finantsturgudele. Seda tüüpi investeerimisotsused põhinevad majandusanalüüsil, mitmesuguste turuseoste ja muude tegurite arvestamisel. Turgude ja väärtpaperite valikul lähtutakse investeringu ideest, eeldatavast kestusest ja oodatavast tulususest. Investeerimisel rakendatakse enamasti otsuste hajutatuse põhimõtet, mille eesmärk on riske hajutada ja paremini ära kasutada turgudel tekkivad võimalused. Investeeritakse mitmel turul, kasutatakse erinevaid finantsinstrumente ja võetakse erineva kestusega investeerimispositsioone. Investeerimisotsuseid teevad portfellihaldurid üksteisest sõltumatult. Sõltumatu otsustamine on võimalik seetõttu, et üldine riskilimiit on jagatud osadeks ja iga osa kasutamise üle otsustab seda haldav portfellihaldur.

Eesti Pank püüab ajaga kaasas käia ja leida suhteliselt efektiivsetel turgudel oma niši. Investeerimisel kasutatakse kaht erinevat otsustamisviisi – subjektiivset ning mudelipõhist. Esimene neist põhineb peamiselt majandusprotsesside kvalitatiivsel analüüsil, turupsühholoogia arves-

¹ Riskide ja riskihalduse täpsem kirjeldus on esitatud Eesti Panga veebilehel.

tamisel ja portfelli haldurite kogemusel, teine aga kvantitatiivsete turuseoste arvestamisel investeerimismudelite abil. Nende kahe käsitluse kombineerimisel püütakse teha parimaid otsuseid raha-, kapitali- ja valuutaturgudel investeerimisel.

Oma osa aktiivses investeerimises on ka välisvalduriitel. 2010. aastal kasutas Eesti Pank nelja välisvalduri teenuseid. 2007. aastal alustas Informed Portfolio Management, BlackRock investeerib Eesti Panga varasid 2006. aastast ja PIMCO alates 2005. aastast. 2010. aasta keskel sõlmiti leping ettevõttega Nomura Asset Management. Välisvalduri kasutuses on osa riskiliimidist, mis investeeritakse põhiliselt tuletisinstrumente kasutades.

Aktiivse investeerimise kogutulemusena teeniti normportfelliga võrreldes 2010. aastal 21,3 baaspunkti lisatulu.

Eesti Panga välisvaluutareservi suurus oli 2010. aasta lõpus 30 miljardit krooni, mis oli 13,1 miljardi krooni võrra väiksem kui 2009. aasta lõpus. Välisvaluutareserv vähenes peamiselt kohustusliku reservi määra langetamise tõttu 15%lt 2%le. Kohustustevaba reserv moodustas kogu välisvaluutareservist ligi 17% ehk 5,1 miljardit krooni.

Investeerimistulu oli 2010. aastal 369 miljoni krooniga positiivne ja ületas prognoositut kaks korda.

2010. aasta esimese poole peamine sündmus oli mõne euroalariigi eelarvekriisi süvenemine, mis tabas esialgu Kreekat ja levis siis ka teistesse nõrgema eelarvepositsiooniga riikidesse. See põhjustas tugevamate riikide (peamiselt USA ja Saksamaa) võlakirjade tootluse kiire languse ning probleemsete euroalariikide võlakirjade tootluse tõusu, mis mõjutas Eesti Panga välisva-

luutareservi investeerimise tulemust positiivselt.

Aasta teisel poolel olid turud muutlikud, kuid intressimäärade madal tase jäi üldjoontes muutumatuks. Seetõttu ei muutunud ka välisvaluutareservi investeerimistulemus sel perioodil kuigivõrd.

Kokkuvõttes oli välisvaluutareservide tulusus 1,03% ehk oluliselt kõrgem kui rahaturu tulusus (vt joonis 1)².

Aasta esimesel poolel intressimäärad mõnevõrra langesid ja teisel poolel tõusid, kuid püsisid üldiselt kogu aasta jooksul suhteliselt kitsas vahemikus väga madalatel tasemetel. Seetõttu ei pidanud Eesti Pank vajalikuks normportfelli struktuuri muuta ning kogu aasta vältel kehtis 2009. aasta juunis määratud normportfell (vt tabel 1).

Varahaldusteenuse osutamine avalikule sektorile

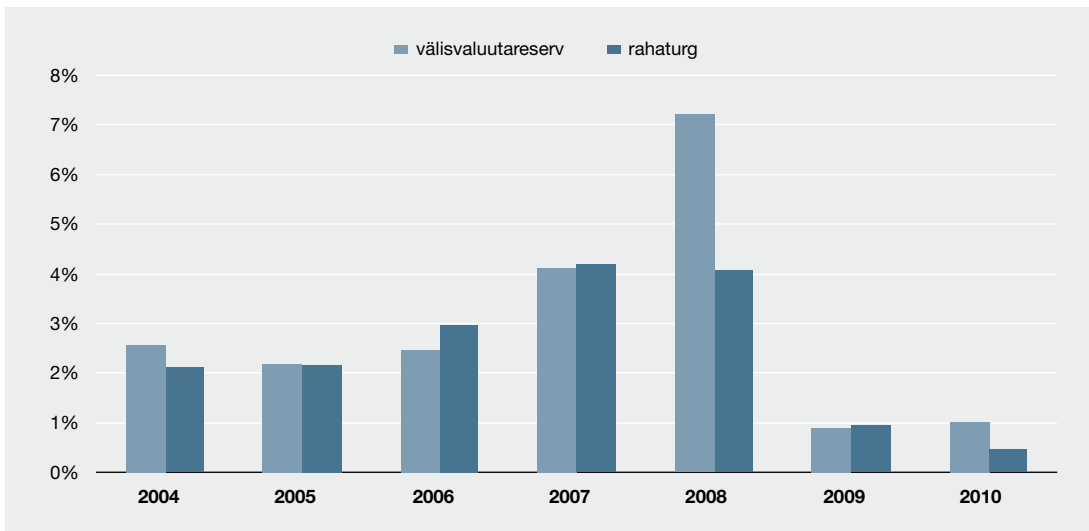
Keskpank jätkas 2010. aastal varahaldusteenuse osutamist Tagatisfondile, mille investeerimisportfelli maht oli aasta lõpus 2,3 miljardit krooni.

Eurole üleminekust tulenenud tegevus ja muudatused reservihalduses

Euroopa Liidu lepingu järgi on ametlike välisreservide hoidmine ja haldamine rahvuslike keskpankade üks põhiülesanne. Kõik euroala liikmesriikide keskpangad omavad reserve, mida saab vajadusel kasutada eurosüsteemi vahetuskursipoliitika huvides.

Valuutakomitee rangetel reeglitel põhinevas rahasüsteemis pidid kõik Eesti Panga kroonikohustused olema täielikult kaetud vabalt vaheta-

² Kuni aastani 2007 on rahaturu tootlusena kasutatud Citigroupi kolme kuu euro rahaturu tootluse indekseid, mille arvutamise alus on pankadevaheline kolme kuu eurohoiuse määr. Nimetatud instrument sisaldab märgatavat krediidiriski, mille võtmise võimalused Eesti Panga välisvaluutareservi investeerimisel viimasel paaril aastal on märkimisväärselt kahanenud, seetõttu on 2008. aastast alates rahaturu tulususeks võetud kolme kuu repo tulusus.

Joonis 1. Välisvaluutareservi tulusus võrreldes rahaturu tulususega

Tabel 1. Normportfelli struktuur

	3 kuud	1–3 a	3–5 a	5–7 a	7–10 a	10+ a
Euroala	88,05%	5,26%	2,71%	1,86%	1,37%	0,76%
USA	92,79%	3,50%	1,65%	1,18%	0,89%	

tavate välisvaradega, et tagada fikseeritud kurss. Alates 1. jaanuarist 2011, mil Eestist sai euroala liige, võivad välisvarad³ katta vaid osa keskpanga kohustustest ning osa rahast võib olla väljastatud krediidiastutustele rahapoliitiliste laenudena. Seega kui Eesti kroone emiteeriti üksnes välisvaluuta vastu, siis eurosid emiteeritakse ka eurovarade vastu.

Euroalaga liitumise otsuse kinnitamise hetkel oli Eesti Panga välisvaluutareservide maht ligi 40 miljardit krooni, millest valdava osa moodustas valuutakomitee kattevara. Juba enne euroalaga liitumist vähenesid välisreservid rahapoliitilise raamistiku muudatuse tõttu, nimelt alanes kommertsbankadele määratud kohustuslik reserv.

1. jaanuaril 2011 kohustus Eesti Pank ühise kasutuselevõtuga seoses osa oma reservidest üle

kandma Euroopa Keskpanka. Euroopa Ühenduse asutamislepingu kohaselt kannavad kõik ühise raha kasutusele võtnud liikmesriikide keskpangad Euroopa Keskpanga välisvaluutareservid, mille suurus on üldjuhul proportsionaalne liikmesriigi osaga Euroopa Keskpanga kapitalis. Eesti Pank kandis Euroopa Keskpanga välisvaluutareservi kokku 145 853 596,60 eurot ning vastavas summas tekkis Eesti Panga bilanssi nõue Euroopa Keskpanga vastu. Ülekantud summalt tasub Euroopa Keskpank Eesti Pangale intressi.

Pärast euroalaga liitumist säilis lisaks välisvaluuta- ja kullareservile Eesti Panga finantsvarade osana kodumaiseks valuutaks muutunud euro väärtpaberiportfell. Selle väärtpaberiportfelli eesmärk on tagada Eesti Panga iseseisev toimimine ning kindlustada piisav kapital võimalike kahjude katteks.

³ Eurole üleminekuga on Eesti Panga välisvarade mõiste oluliselt muutunud.

FINANTSSTABIILSUSE TAGAMINE

Finantssüsteemi stabiilsus on tagatud, kui kogu süsteem toimib oluliste tõrgeteta. Eesti Panga üks ülesanne on Eesti finantssüsteemi stabiilsusele kaasa aidata. Selleks jälgib ja analüüsib Eesti Pank finantssektori toimimist ning hindab seda ohustavaid riske. Vajaduse korral võtab keskpank meetmeid, et riskide realiseerumise tõenäosust vähendada.

Eesti finantssüsteemi usaldusväärsuse ja stabiilsuse ning finantssektori regulatsiooni kohasuse kindlustamisel teeb Eesti Pank koostööd Rahandusministeeriumi ja Finantsinspeksiooniga. Koostöö põhimõtted koos ülesannete jaotusega on määratletud 2007. aastal sõlmitud koostööleppes. Igapäevase koostöö korraldamiseks on moodustatud nende asutuste esindajatest koosnev komisjon.

Eesti finantssektor on rahvusvaheliselt lõimunud, mistõttu sinne areng ja finantssüsteemi toimekindlus sõltub paljuskord sellest, mis leiab aset väljaspool Eestit. Seega on äärmiselt oluline piiriülene koostöö finantssektori tegevuskeskonda mõjutavate institutsioonidega. Euroopa keskpankade süsteemi (EKPS) liikmena osaleb Eesti Pank Euroopa Liidu keskpankade ühistgevuses. Samuti kujundab ja väljendab Eesti Pank Eesti seisukohti Euroopa Liidu finantsstabiilsuse raamistiku ja finantssektori poliitika küsimustes.

Eesti finantssüsteem on tihedalt seotud eelkõige naaberriikide omaga, seetõttu on tähtis tulemuslik koostöö Põhja- ja Baltimaade keskpankadega. 2010. aasta augustis sõlmisid Põhja- ja Baltimaade rahandusministeeriumid, keskpangad ja finantsjärelevalveasutused finantskriiside ennetamise ja haldamise koostööleppe. Sügisel asutati samade institutsioonide esindajatest koosnev piiriülene finantsstabiilsuse grupp, mis on esimesi omataolisi Euroopas. Piirkondliku koostöö põhieesmärk on tagada finantssüsteemi ladus toimimine ja tõkestada võimalike finantskriiside levikut, samuti minimeerida finantskriisiga seonduvaid kulusid.

Finantssektori analüüs ja hinnang finantsstabiilsusele

Eesti Panga peamine finantsstabiilsuse analüüsi väljund on kaks korda aastas koostatav Finantsstabiilsuse Ülevaade. Lisaks analüüsitulemustele avaldab keskpank selles oma hinnangu finantsstabiilsusele. 2010. aastal täpsustati ülevaate ulatust: ülevaade keskendub nüüd varasemast selgemalt finantsstabiilsuse riskide käsitlemisele ja hindamisele.

Eesti Panga ekspertide 2010. aasta lõpus antud finantsstabiilsuse hinnangu kohaselt Eesti finantsstabiilsust ohustavad riskid aasta jooksul ei suurenenud, kuid pinged majanduses ja rahvusvahelistel finantsturgudel ei toetanud ka riskide vähenemist. Ebakindlaks muutunud väliskeskonna riskide otsest mõju Eesti finantssüsteemile aitas leevendada asjaolu, et suuremad Eestis tegutsevad pangad kuuluvad tugevatesse Põhjamaade pangagruppidesse. Lisaks tõstis Eesti finantskeskkonna usaldusväärsust välismaailma silmis euroalaga ning Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooniga (OECD) liitumise otsused. Majanduse paranenud väljavaadete tõttu vähenes järk-järgult Eesti eraisikute ja ettevõtete seotud krediidirisk. Laenukvaliteedi paranemine soodustas omakorda pankade kasumlikkuse ja kapitaliseerituse kasvu.

Finantssüsteemi toimekindluse hindamiseks teeb Eesti Pank pangandussektori tugevusanalüüsi. Need tuginevad makrostsenaariumidele ning meetodikat täiustatakse pidevalt. 2010. aasta korraliste tugevusanalüüside kohaselt olid pankade kapitalipuhvrid piisavad, et katta võimalikke riske.

2010. aasta sügisel hakkas Eesti Pank koostama Majanduse Rahastamise Ülevaateid. Kaks korda aastas ilmuvates ülevaates analüüsitakse Eesti eraisikute ja ettevõtete rahastamisvajadust ning laenuvahendite kättesaadavust ja laenuitingimusi ehk teemasid, mida varem käsitleti Finants-

stabiilsuse Ülevaates. Uus väljund keskendub majanduse rahastamise üksikküsimustele ning pakub kvaliteetsemat sisendit majandusprognoosi tarvis.

Alates 2011. aastast toetab laenuturu analüüsi pankade laenutegevuse uuring (*Bank Lending Survey*). Eesti ühinemisel euroalaga tekkis Eesti Pangal kohustus küsitleda kohalikul laenuturul aktiivsemaid panku kord kvartalis laenuõudluses ja -pakkumises toimunud ning tulevikus oodatavate muutuste kohta. Euroalal läbiviidava uuringu tulemusi kasutatakse euroala rahapoliitiliste otsuste ettevalmistamisel ning võetud meetmete mõju analüüsimisel. 2010. aastal leppisid Eesti Panga spetsialistid koos Euroopa Keskpannaga kokku uuringu rakendamise ja info edastamise tehnilised lahendused.

EKPSis panustas Eesti Pank koos teiste keskpankade ja järelevalveasutustega Euroopa Liidu finantsstabiilsuse hinnangute koostamisse. Eesti finantsstabiilsuse seisukohalt olid eriteemadest, millega Euroopa Keskpank koostöös liikmesriikidega 2010. aastal tegeles, olulisemad pangandussektori finantsvõimenduse vähenemine ja välisvaluutalaenu riskisus. Eesti Pank rõhutas oma seisukohtades vajadust käsitleda finantsvõimenduse vähenemist peale finantseerimispiirangute ka reaalmajanduse laenuvajaduse ja -nõudluse vaatepunktist. Välisvaluutalaenu teemal märkis Eesti Pank, et krediidikasvuga seonduvaid riske tuleb analüüsida komplekselt ning sama põhimõtet peab kasutama ka riske vähendavate meetmete kujundamisel.

Finantssektori poliitika ja regulatsioon

Üleilmse finantsüsteemi areng on välja toonud vajaduse finantssektori tõhusama järelevalve ja parema regulatsiooni järele. Euroopa Liidus olid 2010. aastal esmatähtsad teemad finantssektori järelevalve reformi käivitamine, riiklike abimeetmete lõpetamine, piiriülese koostöö korraldus, kriisihaldus ning pankade kapitalinõuete karmis-

tamine. Eesti Pank osales aruteludes EKPSi liikmena ja Euroopa majandus- ja rahanduskomitee kaudu.

Euroopa Liidu finantssektori turvavõrguga seoses jätkus kriisihaldusmeetmete edasiarendamine. Eesmärk on luua raamistik, mis võimaldaks probleemsete finantsvahendustevõtet reorganiseerida või lõpetada kiiresti, sujuvalt ja ühtsetel alustel. Eesti jaoks on aruteludes oluline piiriüleste gruppide kriisihaldus. Samuti pöörati 2010. aastal suuremat tähelepanu kriisikulude katmise küsimustele. Euroopa Ülemkogu leppis juunis kokku põhimõttes, et pangandussektor peab panustama kriisikulude katmisse ning liikmesriikidel tuleb selleks kehtestada pankadele rakenduvad tasud ja maksud. Eesti Pank on toetanud raamistiku üldpõhimõtet, et panganduskriisi kulud peaksid jääma esmaselt ja peamiselt pankade kanda. Seejuures on aga oluline vältida topeltmaksustamist, kahjulikku konkurentsi ja muid ühtse teenuseturu arengut ohustavaid asjaolusid. Kokkuvõttes peab raamistik aitama kaasa Euroopa Liidu ühtse finantsturu tõhusale toimimisele ja stabiilsusele.

Finantssektori seaduste täiendamise seoses võeti 2010. aastal Eesti riigiõigusesse üle 2009. aastal Euroopa Parlamendi vastu võetud pangandussektori kapitalinõuete direktiivi muudatused (nn CRD-II). Need käsitlesid finantsjärelevalveasutuste piiriülese koostöö tõhustamist ning pankade väärtpaberistamise ja riskide kontsentreerumise rangemaid nõudeid. Pankade kapitalinõuete ülevaatamise järgmises etapis (nn CRD-III) kinnitati Euroopa Liidus lisamuudatused, mis hõlmavad kauplemisportfellide ja väärtpaberistamise instrumentide avalikustamise ning juhtide tasustamise reeglite karmistamist. Need täiendused tuleb liikmesriikidel üle võtta 2011. aasta lõpuks.

Pangandussektori usaldatavusnormatiivide arendamine jätkus ka üleilmselt nn Basel III raamistiku väljatöötamise käigus. Uue raamistikuga

seatakse krediitiasutuste omavahenditele senisest rangemad ja majandustsükleid vähem võimendavad nõuded ning karmistatakse likviidsusnõudeid. Võttes aluseks Baseli pangajärelevalve komitee soovitusel, jätkas Euroopa Komisjon pankade usaldatavusnormatiivide edasiarendamist ning kapitalinõuete direktiivi muutmise ettepanekud (nn CRD-IV) peaksid valmima 2011. aasta keskpaigas. Eesti Pank on toetanud pankade kapitaliseerituse tugevdamist ja miinimumnõuete ühtlustamist Euroopa Liidus. Seejuures aga tuleb ühisturu vajaduste kõrval arvestada ka iga liikmesriigi olukorda ja spetsiifilisi finantsstabiilsuse riske.

Finantssektori turvavõrgu lahutamatu osa on hoiustajate, investorite ja pensionifondide osakuomanike kaitse võimalike probleemide korral. 2010. aastal tegi Euroopa Komisjon ettepanekud hoiuste tagamise direktiivi ja investorikaitse skeemide direktiivi täiendamiseks ning algasid liikmesriikide läbirääkimised. Eesmärk on Euroopa Liidu hoiusekindlustussüsteeme rohkem ühtlustada, sealhulgas lihtsustada ja vähendada hoiuste tagamise ulatust ja väljamakseviise. Neid ettepanekuid on toetanud ka Eesti Pank.

2010. aasta detsembris võttis Riigikogu hoiustajate kaitse suurendamiseks vastu seaduse, millega tõsteti hoiuste tagamise piirmäär 100 000 euronit ning lühendati hüvitiste väljamakse tähtaega 20 tööpäevani. 1. jaanuarist 2011 jõustunud seadusega arvatakse tagatud hoiuste hulka ka suurettevõtete hoiused. Arvestades tagatud hoiuste kasvu prognoosi, kehtestatakse Tagatisfondi nõukogu Eesti Panga soovitusel osafondi kvartaliasamakse määraks senise 0,025% asemel 0,047%. Kõrgem määr rakendub alates II kvartalist 2011.

2010. aastal võeti võimalike finantskriiside ennetamise ja haldamise tõhustamiseks vastu seadusemuudatus, millega suurenesid Finantsinspektsiooni õigused ohu- või kriisiolukordades sekkuda pankade tegevusse ja kontrollida nende tegevust. Ühe olulise muudatusena antakse riigile võimalus kaaluda Eestis tegutsevate pankade omanikele kuuluvate aktsiate sundvõrandamist. Tegu on äärmusliku abinõuga, mida rakendatakse juhul, kui muud kavandatud asjakohased meetmed ei taga riigi finantsüsteemi stabiilset toimimist.

Eraisikute pankrotimenetlusele alternatiivi pakumiseks võttis Riigikogu vastu võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seaduse, mis võimaldab ajutiselt makseraskustes oleva füüsilise isiku võlad ümber kujundada. Eesti Pank edastas oma hinnangud seaduseelnõu kohta kaks korda, väljendades muret, et seaduse jõustamine esitatud kujul võib ajendada panku mitte jätkama intressimarginaalide alandamist ja piirata laenupakumist. Seadus jõustub II kvartalis 2011.

Euroopa Liidu järelevalvereformi elluviimise ja süsteemsete riskide vähendamise vallas astuti oluline samm, kui Euroopa Liidu Nõukogu, Euroopa Parlament ja Euroopa Komisjon saavutasid pärast pingelisi läbirääkimisi kokkuleppe asutada Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu (ESRB) ja kolm Euroopa järelevalveasutust. ESRB ja uute järelevalveasutuste esimesed ametlikud kohtumised leidsid aset 2011. aasta jaanuaris. Euroopa Liidu finantsstabiilsuse tagamise uue korraldusega suurendatakse kindlustunnet ja luuakse tingimused finantskriiside edukaks ennetamiseks tulevikus.

Muudatused finantsstabiilsuse tagamise korralduses Euroopa Liidus

Vahetult pärast üleilmse finantskriisi puhkemist moodustas Euroopa Komisjon kõrgel tasemel töörühma, mida juhtis Jacques de Larosière. Töörühma ülesanne oli koostada soovitud Euroopa Liidu finantsjärelevalve korralduse parandamiseks nii, et kodanike huvid oleksid kaitsitud ning taastuks usaldus finantsüsteemi vastu. Töörühm tegi ettepaneku luua finantsjärelevalveasutuste süsteem, et tõhustada järelevalveasutuste koostööd. Samuti tegi töörühm ettepaneku moodustada asutus, mis teeks makrotasandi järelevalvet kogu Euroopa Liidu finantsüsteemi ohustavate riskide üle. Kohe käivitunud läbirääkimised reformide elluviimiseks ning 2010. aasta lõpus leppisidki Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Parlament kokku järelevalve reformi käivitamises.

2011. aasta 1. jaanuarist hakkas Euroopa Liidu uus järelevalveraamistik kehtima. Asutati kolm Euroopa järelevalveasutust panga-, väärtpapierituru- ja kindlustusjärelevalve koostöö suurendamiseks: Euroopa Pangandusjärelevalve, Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve ning Euroopa Väärtpapieriturujärelevalve. Kõik Euroopa järelevalveasutused koosnevad liikmesriikide järelevalveasutustest ning Euroopa Liidu institutsioonide esindajatest. Uutel järelevalveasutustel on endise koostööraamistikuga võrreldes enam võimalusi ja kohustusi liiduülese finantsjärelevalve korraldamisel ning määrustiku väljatöötamisel. Euroopa järelevalveasutuste ülesanne on aidata kaasa ühtsete standardite väljatöötamisele ja siduvale rakendamisele, ühtse järelevalvekultuuri tekkimisele, järelevalvealaste erimeelsuste lahendamisele ning liidu õigusaktide ühetaolisele rakendamisele kõikides liikmesriikides.

Reform suurendas oluliselt ka keskpankade rolli finantsstabiilsuse tagamisel. Võttes arvesse keskpankade kogemusi makrotasandi usaldatavusjärelevalve alal, asutati Euroopa Keskpanga juurde Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu. Selles osalevad liikmesriikide keskpankade juhid, Euroopa Keskpanga president ja asepresident, Euroopa Komisjoni volinik, Euroopa järelevalveasutuste juhid ning teadusliku ja tehnilise nõuandekomitee eesistujad. Hääleõiguseta osalejad on liikmesriikide järelevalveasutuste esindajad ning majandus- ja rahanduskomitee eesistuja. Eesti Panga esindaja ESRB haldusnõukogus on panga president Andres Lipstok.

Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu hakkab vastutama Euroopa Liidus finantsüsteemi makrotasandi usaldatavusjärelevalve eest. Muu hulgas peab nõukogu jälgima ja hindama ELi finantsüsteemi toimimist ja seda ohustavaid süsteemseid riske. Kui ESRB tuvastab märkimisväärse riski, siis annab ta hoiatuse ning vajaduse korral ka soovitud parandusmeetmete võtmiseks. Selliseid hoiatusi ja soovitusi hakatakse vajaduse korral tegema Euroopa Liidule tervikuna, ühele või mitmele liikmesriigile või järelevalveasutustele.

STATISTIKATEGEVUS

Eesti Panga ülesanne on koostada riigi maksebilanssi ning koguda oma ülesannete täitmiseks vajalikku pangandus- ja muud finantsstatistikat. Keskpannga statistikategevuse eesmärk on muu hulgas pakkuda laiemale avalikkusele kvaliteetset, usaldusväärset, ajakohast ja erapooletut statistikat. Eesti Panga statistika kogumise, töötlemise ja avaldamise korraldus on kooskõlas rahvusvaheliste standardite ja statistika heade tavadega. Selleks, et aruandluskoormus oleks optimaalne, teeb keskpang tihedat koostööd Statistikaameti, Finantsinspeksiooni, Eesti Väärt-paberikeskuse ja teiste koostööpartneritega.

2010. aasta 1. augustil jõustus Eestis uus riikliku statistika seadus, mida aitasid välja töötada Eesti Panga statistikaekspertid. Uus seadus on senisest ulatuslikum, hõlmates nüüd ka rahva-, eluruumide- ja põllumajandusloenduse küsimusi. Uus seadus täpsustab statistikakorraldust riigis, sätestab statistikanõukogu asutamise ja riikliku statistika programmi koostamise. Statistikanõukogu asutamise eesmärk on kaasata ühiskonna erinevaid huvigruppe, et otsustada, millist riiklikku statistikat vajatakse. Lisaks on seaduses täpsustatud andmete kogumise, kasutamise ja levitamise põhimõtteid ning sätestatud statistika tegemise kvaliteedikriteeriumid.

Selleks, et Eesti Panga tehtav statistika oleks senisest veelgi paremini kättesaadav ja tarbijasõbralikum, jätkas pank 2010. aastal oma veebilehe statistikarubriigi uue struktuuri ja sisu väljatöötamist.

Statistikavaldkonna ettevalmistused euroalaga ühinemiseks

2010. aasta oli Eesti Panga statistikategevus seotud ettevalmistustega euroalaga ühinemiseks. 2010. aasta esimesel poolel osaleti Euroopa Keskpannga (EKP) järjekordse (Eesti jaoks viimase) lähenemisaruande statistikaosa ettevalmistamises. Pärast Eesti Euroopa rahaliitu vastuvõtmise otsuse teatavaks tegemist toimus

Eesti Panga ja Euroopa Keskpannga vahel rida statistikateemalisi kohtumisi ja konsultatsioone, mille eesmärk oli tagada Eesti Panga valmisolek euroala riikidele kehtivate statistikanõuete täitmiseks.

Eurole ülemineku ettevalmistuse käigus töötati välja ka kogutud sisendandmete ja avaldatud statistika aegridade eurodesse konverteerimise põhimõtted ning tegevuskava.

Euroalaga liitumise ettevalmistustest igas statistikavaldkonnas eraldi võib lugeda allpool.

Pangandusstatistika ja muu finantsstatistika

Pangandusstatistika ja muu finantsstatistika valdkonnas alustati euro kasutuselevõtu ettevalmistusi juba 2010. aasta alguses, kui polnud veel selge, kas asjakohane otsus tuleb Eesti jaoks positiivne. Esmalt kaardistati kõik aruandlust kehtestavad Eesti Panga presidendi määrused, mida oli vaja muuta. Kavandatavatest muudatustest teavitati aegsasti ka aruandesubjekte, et nad saaksid aruannete koostamise süsteemide muutmiseks vahendeid paremini planeerida.

Nagu eespool öeldud, pidasid Eesti Pank ja Euroopa Keskpank mitmeid kohtumisi ja konsultatsioone. Pangandusstatistika ja muu finantsstatistika küsimustes oli Eesti Panga ning Euroopa Keskpannga dialoog eriti tihe, sest euroalaga liitumine tõi palju muutusi. Andmeedastuse kord jäi põhimõtteliselt samaks, küll aga toimus muutusi seni edastatud andmete koosseisus, lisandus suur hulk uute valdkondade andmeedastusi, suurenes andmeedastuste sagedus ja lühenesid tähtajad.

Enim pingutusi nõudsid ettevalmistused rahaloomeasutuste ja investeerimisfondide statistika muudatusteks, samuti väärt-paberistatistika ning kindlustusandjate ja pensionifondide statistika väljatöötamiseks. Ette tuli valmistada statisti-

kasisendid, arvutada näitajad ja edastada väljundid. Infobaas nende valdkondade statistika tegemiseks oli piisav, sest vajalikud muudatused kogutavate andmete koosseisus tehti enamjaolt juba aasta varem. Üks erand oli krediidasutuste kohustusliku reservi statistika, mis tulenevalt kogu raamistiku muutusest eeldas ka uue aruande väljatöötamist. Aruande väljatöötamine, andmekogumise käivitamine ning Euroopa Keskpangale kohustusliku reservi statistika edastama hakkamine kulges probleemideta. Esimene uue määruuse alusel kogutud andmete edastus toimus 7. detsembril ning nende andmete alusel pidid krediidasutused hakkama kohustusliku reservi nõuet täitma alates 1. jaanuarist 2011.

Euroopa Keskpank soovib peaaegu kõigi andmeedastuste korral saada tagasiulatavalt euroalaga liitumisele eelnenud kolme aasta andmeid, nagu olnuks euroalaga liituv riik juba euroala liige. Eesti Pank hakkas nõutud andmeid edastama 2010. aasta lõpus.

Andmete kogumise ja statistika avaldamisprotsessi parema toimimise nimel panustas keskpank 2010. aastal infotehnoloogia arendusse. Näiteks said aruannete edastajad võimaluse kasutada peale seniste allkirjastamismooduste ka ID-kaarti. Samuti loodi Euroopa Keskpangale edastatavate andmete kontrolli süsteem ning jätkati kvartaalsete finantskontode koostamise tarkvara kasutuselevõtu ettevalmistusi.

Aktiivselt tehti koostööd Statistikaameti ja Eesti Väärtpaberikeskusega. Väärtpaberikeskusega lepiti kokku Eesti Pangale edastatavate andmete täiendused, mis võimaldab pangal paremini andmeallikate kvaliteeti kontrollida ja parendada. Sama eesmärki täidab ka Eesti Panga koostöö Statistikaametiga finantssektori piiritlemisel. Finantssektor on oma olemuselt väga spetsiifiline ja keeruline, seetõttu otsustasid Eesti Pank ja Statistikaamet jõud ühendada ning senisest täpsemalt määrata, millised ettevõtted kuuluvad Eestis finantssektorisse. Muu hulgas lepiti

kokku, et finantssektori ettevõtete nimekiri avaldatakse Statistikaameti veebilehel ning seda ajakohastatakse kaks korda aastas. Nimekiri peaks tulevikus muutuma oluliseks abivahendiks aruandjatele oma klientide või tehingupartnerite sektorikuuluvuse määramisel. Ühetaoline ettevõtete klassifitseerimine tõstab kindlasti statistika kvaliteeti ja vähendab statistika tegijate ja andmeesitajate kulusid.

Maksebilansistatistika

Maksebilansistatistika valdkonnas tegi keskpank 2010. aastal ettevalmistusi üleminekuks väärtpaberipõhisele arvestusmetoodikale portfelliinvesteeringute välistehingute ja positsioonide statistikas. Euroopa Keskpanga maksebilansistatistika esitatud nõuete kohaselt peab euroala riikide portfelliinvesteeringute konto koostamismetoodika lähtuma väärtpaberipõhisest andmete kogumisest. Peale väärtpaberipõhise arvestuse peavad euroala riigid oma portfelliinvesteeringute konto tulemused esitama EKP-le vääringute ja emitendi sektorite kaupa.

Nõuete täitmisel on abiks EKP algatusel asutatud Euroopa väärtpaberite keskandmebaas (*Centralised Securities Database, CSDB*), kust liikmesriigid saavad infot neile vajalike väärtpaberite kohta, osaledes ühtlasi andmebaasi ühises halduses ja andmete kvaliteedikontrollis. CSDB andmekvaliteedi haldus on muutunud üha tähtsamaks CSDB suureneva kasutatavuse tõttu nii Euroopa Keskpanga kui ka eri riikide maksebilansi, investeerimisfondide ja muu statistika koostamisel.

Seni kasutati väärtpaberite andmete algallikana valdavalt majandussubjektide raamatupidamisarvestusest pärinevat agregeeritud infot, mida mõjutas see, millist hindamismetoodikat kasutati. Üleminek uuele metoodikale aga tagab riigiti ühtse statistilise käsitluse. Nimelt lähtutakse ühtsest hinna- ja intressiinfost ning jaotusest emitendi riigi järgi ja seejärel riigisiselt emitendi

sektori järgi. Väheneb riikidevaheline asümmeetria, mis on portfelliinvesteeringute peegelstatistikat analüüsidest muutunud statistilistelt oluliseks. Uue meetoodika rakendamine võimaldab vähendada ka andmeesitajate aruandluskoormust. Eesti Pank võttis uue meetoodika maksebilansistatistikas kasutusele 2011. aasta jaanuaris. 2010. aastasse langes meetoodika rakendamise ettevalmistus, sealhulgas asjakohase statistika koostamismetoodika väljatöötamine ning andmebaasi arendustööd.

Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD) kehtestas 2008. aastal otseinvesteeringute statistika meetoodika uue standardi (*Benchmark Definition of Foreign Direct Investment, 4th Edition*), mis Euroopa Liidus rakendatakse 2014. aastast. Standardi põhiline uuendus on, et otseinvesteeringute statistikaga hõlmatakse ka sõsarettevõtted (sama investori mõju all olevad ettevõtted, mis omavad alla 10% osalust või ei oma üldse osalust teineteise omakapitalis). Eesti astumisel OECD liikmeks seati üheks tingimuseks uue meetoodika nõuete rakendamine alates 2010. aastast. Seetõttu jätkasid Eesti Panga ekspertid 2010. aastal uue otseinvesteeringute konto koostamismetoodika väljatöötamist ning andmete kogumissüsteemi (sh küsitlusvormide) kohandamist meetoodikale vastavaks. See võimaldas andmeid 2010. aasta kohta koguda juba uue standardi järgi. Ehkki aastani 2013 avaldatakse Eesti maksebilanssi veel senise meetoodika alusel, võimaldas uue meetoodika paralleelne kasutuselevõtt Eesti Pangal osaleda Rahvusvahelise Valuutafondi korraldatud otseinvesteeringute statistika rahvusvahelises uuringus (*Coordinated Direct Investment Survey*) ning täita OECD-le antud lubadus.

Eesti Schengeni viisaruumiga liitumise tõttu 2008. aastal ei kajastata Statistikaameti koostatavas piiriületusstatistikas enam ühendusesisest inimeste liikumist, mis moodustas piiriületustest ligikaudu 85%. Statistikaamet lõpetas need vaatlused alafinantseerimise tõttu üldse

ära. Nimetatud andmeallikas aga oli oluline Eesti maksebilansi jooksevkonto reisisiteenuste alamkonto koostamiseks. Seetõttu jätkas Eesti Pank juba 2008. aastal alanud koostööd Tartu Ülikoolist võrsunud ettevõttega OÜ Positium LBS, et töötada välja mobiilpositsioneerimisel põhinev piiriületusstatistika meetoodika. See võimaldaks jätkata katkenud, kuid maksebilansi algandmetena olulisi piiriületusstatistika aegridu mitme-päevakülastajate, ühepäevakülastajate ning transiitreisijate kaupa koos geograafilise jaotusega (kuni 100 riiki). Aastal 2010 andis OÜ Positium Eesti Pangale üle meetoodika ning uuringu esimesed tulemused. Eesti Pank kuulutas aasta lõpus välja riigihanke mobiilpositsioneerimisel põhineva kuise piiriületusstatistika koostamiseks, mille OÜ Positium võitis. Ettevõttega sõlmiti kolme-aastane koostööleping.

Nagu varasematel aastatelgi, koostasid Eesti Panga statistikaekspertid ka 2010. aastal kaks maksebilansistatistika kvaliteedianalüüsi. Analüüsid mõõdavad esmaselt avaldatud ja hiljem avaldatud sama perioodi statistika hälbeid erinevate statistiliste meetoditega.

Üks analüüs koostati majasiseseks kasutuseks. Teine valmis Euroopa Liidu määruste kohaselt ja Eurostati eestvedamisel ning see keskendus maksebilansi jooksevkonto ja otseinvesteeringustatistika kvaliteedile. Sellele aruandele tuginedes sai Eesti maksebilansistatistika kvaliteet Eurostatilt hea hinnangu, sest andmete hilisem korrigeerimine on jäänud lubatud piiridesse. Eurostat hindas ainult Eesti ja Euroopa Liidu väliste riikide omavahelise käibe statistika kvaliteeti, mis moodustab maksebilansi jooksevkonto käibest vaid umbes 20%, seetõttu koostasid keskpanga statistikud enda tarbeks kvaliteediaruande, mis hõlmas kogu maksebilansistatistika (maksebilansi kiirhinnang, kvartali maksebilanss, rahvusvaheline investeerimispositsioon). Tulemuste põhjal võib järeldada, et Eesti Panga maksebilansistatistika on saavutanud stabiilselt hea taseme. Olulisemate kontode (kaubad,

teenused) korrigeerimine on väike, tulukonto ja jooksevülekannete konto mõnevõrra suurem korrigeerimine ei sõltu Eesti Pangast. Kvaliteediaruanne on kättesaadav Eesti Panga kodulehe statistikarubriigis.

2010. aastal ajakohastas Eesti Pank rahvusvaheliste maksete deklareerimise ja krediidasutuste maksebilansistatistika andmete esitamise korda. Muutmise vajaduse tingis uus statistikaseadus ning 1. jaanuarist 2011 kehtima hakanud Eesti Panga seaduse uuendatud versioon. Samuti läks keskpank oma kodulehel olevates maksebilansistatistika tabelites tegevusalade klassifikaatori vanalt versioonilt EMTAK2003 (NACE Rev.1.1) üle uuele versioonile EMTAK2008 (NACE Rev.2).

Üldmajandusstatistika

Üldmajandus- ja riigirahandusstatistika vallas jätkati regulaarset andmevahendust Euroopa Keskpangale, Rahvusvaheliste Arvelduste Pangale (BIS) ning Euroopa Liidu majandus- ja rahandusküsimuste peadirektoraadile (ECFIN). Üldmajandusstatistika valdkonnad, milles euroala riikidel tuleb Euroopa Keskpangale muude Euroopa Liidu riikidega võrreldes enam andmeid esitada, hõlmavad ettevõtluse demograafiat, varade (sh kodumajapidamiste varade) statistikat, palgalepete ning kommerts-kinnisvara hindade statistikat. Andmete saamiseks pidas keskpank läbirääkimisi Statistikaameti, Registrate ja Infosüsteemide Keskuse, Sotsiaalministeeriumi ning kinnisvarafirmadega. Nõuetekohaste andmete aegread edastas keskpank Euroopa Keskpangale ettevõtluse demograafia ning varade kohta. Palgalepete statistika Eestis seni puudus, kuid Sotsiaalministeerium tegeleb selle valdkonnaga.

Euroalaga liitumise järel hakkab Eesti Pank osalema euroala riikides ühtse meetodika alusel korraldatavas ning Euroopa Keskpanga koordineeritavas vaatluses, mis käsitleb leibkondade finantsseisundit ning tarbimist (*Household Finances and Consumption Survey*). Vaatluse

eesmärk on saada mikrotaseme andmeid leibkondade varade ja kohustuste kohta. Vaatlus toimub vähemalt kord kolme aasta jooksul. Eesti Panga eksperdid koostasid 2010. aastal uuringu esialgse ajakava ja eelarve ning otsisid koostööpartnerit. Ligikaudu 2000 kodumajapidamist hõlmavate intervjuude tehniliseks läbiviimiseks on nõusoleku andnud Statistikaamet, Eesti Panga ülesanne on andmeid töödelda ja analüüsida ning edastada tulemused Euroopa Keskpangale. Esimene vaatlus korraldatakse 2013. aastal.

ARVELDUSSÜSTEEMID

Arveldussüsteemide arendamine

Arveldussüsteemide halduses oli 2010. aasta peamine märksõna eurole ülemineku ettevalmistus. 2010. aasta lõpuni haldas Eesti Pank kolme pankadevahelist arveldussüsteemi: kroonimaksete arveldamiseks jaemaksete süsteemi ESTA ja kiirmaksete süsteemi EP RTGS ning euromaksete arveldamiseks piiriüleste kiirmaksete arveldussüsteemi TARGET2-Eesti.

Eesti Pank muutis **arveldussüsteemid europõhiseks** 1. jaanuaril 2011 ning sulges 31. detsembril 2010 kiirmaksete süsteemi EP RTGS. Enamik seni EP RTGSi arveldatud tehingutest (nõuded ja kohustused, mis tulenevad jaemaksete süsteemi ESTA tagatistehingutest, sularahatehingutest Eesti Pangaga ja rahapoliitiliste operatsioonidega seotud tehingutest) arveldatakse 2011. aastast TARGET2-Eestis. Seni EP RTGSis toimunud börsi- ja börsivälise tehingute rahaarveldus toimub pärast eurole üleminekut Eesti Väärtpaberikeskuses avatud kontohaldurite likviidsuskontodel, sest väärtpaberiarveldussüsteemi on muudetud.

Arveldussüsteemi TARGET2-Eesti liikmete arv kasvas 2011. aasta alguses 10 võrra 19 liikmeni. Liikmeksoleku kohustus on kõikidel kohustusliku reservi kohuslastel. TARGET2 liikmelisus annab pankadele oluliselt laiemad võimalused oma rahavoogude juhtimiseks nii Eestis tegutseva üksikpanga kui ka üleeuroopalise pangagrupi tasemel.

Jaemaksete süsteemi ESTA arveldusvääring muutus 2011. aasta algusest Eesti kroonist euroks. Alates euro käibeletuleku kuu esimesest pangapäevast ehk 3. jaanuarist 2011 arveldavavad Eesti Panga arveldussüsteemid vaid euromakseid. Need muudatused tõid kaasa rohkelt arendustöid ning eeldasid tihedat koostööd pankadega.

Makseid käsitlevate seaduste muudatused

22. jaanuaril 2010 hakkasid kehtima Euroopa Liidu **makseteenuste direktiivi** ülevõtmiseks vastu võetud makseasutuste ja e-raha asutuste seadus ning selle tõttu teistes kehtivates seadustes tehtud muudatused, sealhulgas võlaõigusseaduse muudatused. Võlaõigusseaduse olulisimad muudatused on tehtud 40. peatükis, mis reguleerib maksekäsu ja makseteenuse küsimusi. Tegutsevad krediidiasutused ehk makseteenuste osutajad pidid oma tegevuse ja dokumentatsiooni viima uue seadusega kooskõlla hiljemalt 22. maiks 2010.

Kuni täiendatud seaduste jõustumiseni reguleeris Eesti Pank krediidiasutuste vahendusel arveldatavate maksete teostamise korda ja tähtaegu Eesti Panga presidendi määrusega¹, mis tunnistati kehtetuks 2010. aastal.

Võlaõigusseaduse muudatustega anti Eesti Pangale õigus kehtestada krediidiasutustele ning muudele finantseerimisasutustele täpsemad maksekontode pidamise ja maksete tegemise nõuded. Eesti Pank kehtestas 2010. aasta mais määruse „Maksejuhiste aktsepteerimise tingimused“, mis reguleerib kaasajastatud kujul maksejuhise sisu, annab selgemad tingimused maksejuhise täitmiseks või täitmisest keeldumiseks ning kehtestab makseteabe edastamise miinimumnõuded.

Makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse kohaselt on maksesüsteemide haldamisega tegelda soovival makseasutusel vaja tegevusloa taotlemiseks eelnevalt taotleda Eesti Pangalt heakskiit maksesüsteemi toimimise tehniliste, majanduslike ja juriidiliste põhimõtete ning süsteemi tööd korraldavate reeglite kavandite.

Euroopa Parlamendi ja Euroopa Liidu Nõukogu 2009. aasta novembris kehtima hakanud otse-

¹ Määrus nr 2, 14.05.2001 „Maksete arveldamise eeskirja kinnitamine“.

kohalduv määrus euromaksete kohta Euroopa Liidus rakendus kogu ulatuses alates hetkest, kui Eesti ühines euroalaga. Määruse eesmärk on ühtlustada Euroopa Ühenduses **euroides algatatud piiriülese ja riigisisese makse teenustasusid**. Selleks, et teenustasud oleksid määrusega kooskõlas, hakkasid Eestis tegutsevad pangad järk-järgult hinnakirju korrigeerima juba 2010. aasta keskel.

Euroopa Komisjon korraldas ühtse euromaksete piirkonna (SEPA) efektiivsemaks rakendamiseks ja süsteemidele üleminekuks 2010. aasta kevadel koos teiste rahvusvaheliste institutsioonidega ulatusliku ja põhjaliku analüüsi. Analüüs näitas üheselt, et kõige asjakohasem on kehtestada Euroopa Liidu määrus². 2010. aasta detsembris avaldaski komisjon SEPA-le ülemineku lõpptähtaegade määruse eelnõu. See seab tehnilised nõuded koos nende rakendamise tähtajaga krediid- ja otsekorraldustele euroides: krediidikorraldustele esitatavad nõuded tuleb rakendada hiljemalt 12 kuud ja otsekorralduste omad hiljemalt 24 kuud pärast määruse jõustumist. Määruse eelnõu esimesed kommentaarid on liikmesriigid Euroopa Komisjonile edastanud, kuid aktiivne töö eelnõu parendamiseks jätkub 2011. aasta esimesel poolel eesmärgiga võtta määrus vastu 2011. aasta jooksul.

Väärtpaberituru infrastruktuuride tõhustamine

Eesti finantssüsteemi arendamiseks osaleb Eesti Pank eurosüsteemi keskse arveldusplatvormi TARGET2-Securities (T2S) projektis. Eestit esindab projektis **T2S Eesti kasutajagrupp**, mille asutamise eestvedajad olid keskpanga eksperdid, kes kuuluvad praegu ka grupi liikmeskonda.

2010. aasta oli projekti jaoks mitmekesine ja edukas – edasimineku toimus nii poliitilistes kui ka

tehnilistes teemades. Olulisemaid otsuseid, mis 2010. aastal vastu võeti, oli kaks:

1. 2010. aasta esimesel poolel otsustati lükata projekti lõpptähtaeg aasta võrra edasi. T2S projekt on väga ulatuslik ja hõlmab palju osalisi, seetõttu võttis spetsifitseerimisetapp plaanitust kauem aega. Platvorm läheb käiku 2014. aasta septembris.
2. 2010. aasta detsembris kinnitas Euroopa Keskpanga nõukogu tingimuslikult T2S tehingute hinnakirja kaheksaks esimeseks aastaks (2014–2022³), määrates sealhulgas makse vastu tehtava väärtpaberikande (*delivery versus payment*) hinnaks 15 euro-senti. Üks suuremaid muutusi sealjuures oli tehingutasude ja teenuste eest võetavate muude tasude osakaalu muutus T2S kogutuludes, vastavalt 75% ja 25%.

Õiguslikke küsimusi käsitlevaid dokumente projektimeeskond 2010. aastal veel ei allkirjastanud, kuid tegi ettevalmistusi T2S projekti haldamiseks tulevikus ning valmistas ette lepinguid poolte suhete reguleerimiseks. Raamlepingu allkirjastamine deponitöömüüjatega on plaanis 2011. aasta teises pooles.

Peale projekti edasiminekuks tehtud poliitiliste otsuste arendas töögrupp T2S dokumentatsiooni. 2010. aasta kevadel valmis üldine T2S funktsionaalsust käsitlev dokumentatsioon. Töögrupp hakkas välja töötama ka T2S kasutajate süsteemide funktsionaalsusele esitatavaid üksikasjalikke tingimusi⁴, mille avalikud konsultatsioonid on kavas 2011. aasta märtsis.

Pärast eurole üleminekut Eestis sai Eesti Pank eurosüsteemi täisliikmeks ning lisaks turu arengu edendaja rollile, mida Eesti Pank T2S projektis siiani täitis, sai keskpangast T2S platvormi üks omanik. Keskpanga rolli laienemisest olenemata püsib varem kohalikul tasandil kehtinud T2S pro-

² Euroopa Liidu määrused on täies mahus siduvad ning kohustuslikud kõigis liikmesriikides. Euroopa Liidu Teatajas avaldatuna muutuvad määrused automaatselt ilma riigisisese ühtlustamiseta liikmesriikide õigussüsteemi osaks.

³ Esimesel neljal aastal fikseeritud ja järgneval neljal aastal mitte rohkem kui 10% tõusuga.

⁴ *User Detailed Functional Specifications*.

jekti halduse struktuur ja kohustuste ning vastutuse jaotus. Eesti Pank jätkab Eesti kasutajagrupi koordineerimist ka tulevikus, toetades turuosalisi Eesti seisukohtade kujundamisel, ning seisab koos Eesti Väärtpaberikeskusega T2S nõukogus Eesti väärtpaberituru huvide eest.

Eesti kasutajagrupi jaoks on kõige tähtsamad mõned tehnilised ja õiguslikud küsimused, seda eriti lõppkasutajate kontodel põhinevate turgude⁵ seisukohast, näiteks kontode jaotus, hinnastamine ja võimalikud T2S platvormiga liidestumise mudelid. Nende teemade osas on nii T2S meeskond kui ka eurosüsteem laiemalt teinud märkimisväärseid edusamme, kuid siiski on valdkondi, kus peaks enam arvesse võtma lõppkasutajate kontodel põhinevate turgude eripärasid. Lisaks on Eesti kasutajagrupi jaoks väga oluline eurosüsteemi ja deponooriumide suhteid reguleeriv raamleping.

Arveldused Eesti Panga hallatavates arveldussüsteemides

Pankadevaheliste maksete arveldussüsteemide vahendusel arveldati 2010. aastal igal arvelduspäeval keskmiselt 96 000 makset käibega 11,6 miljardit krooni.

Piiriülene kiirmaksete arveldussüsteem TARGET2-Eesti võeti kasutusele 19. mail 2008. 2010. aastal hakati TARGET2-Eestit enam kasutama ka kliendimakseteks. Seetõttu suurenes päeva keskmine maksete arv 2010. aastal 2009. aastaga võrreldes 82% 130 makseni. TARGET2-Eesti kasutajate algatatud maksete keskmine päevakäive oli 5,1 miljardit krooni

(323 miljonit eurot) ehk 2% väiksem kui aasta varem. TARGET2 vahendusel laekus meie pankadele ja pangaklientidele iga päev keskmiselt 222 makset koguväärtusega 5,1 miljardit krooni (323 miljonit eurot).

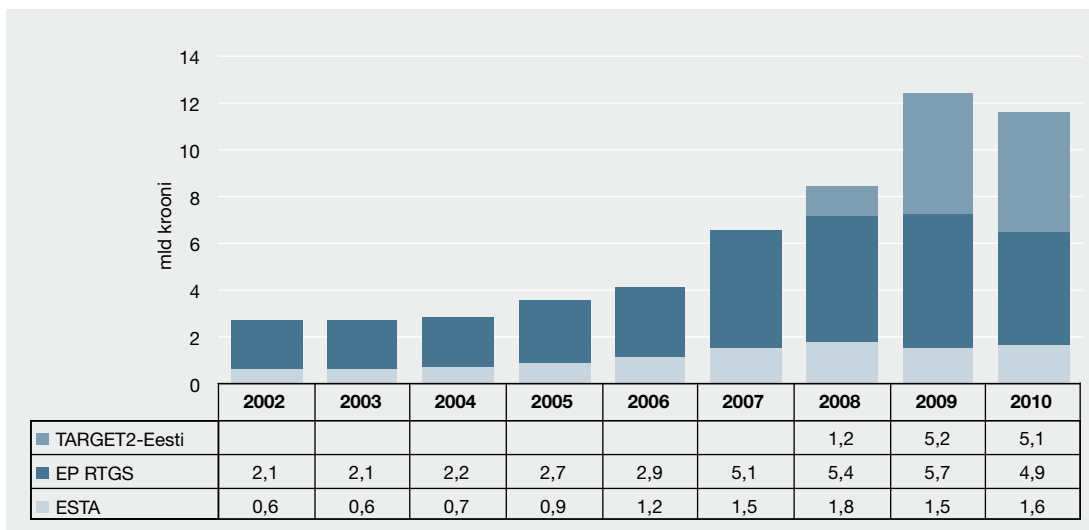
Reaalajalises kiirmaksete arveldussüsteemis EP RTGS arveldati 2010. aastal päevas keskmiselt 212 makset koguväärtusega 4,9 miljardit krooni. 2009. aastaga võrreldes vähenes maksete käive 15%, maksete arv aga suurenes 10%. Muutused olid tingitud kliendimaksetest, mille käive vähenes 2009. aastaga võrreldes 36%. Arvuliselt oli kliendimakseid küll rohkem kui 2009. aastal, ent nende väärtus oli väiksem. Kliendimakset moodustasid ligi 75% kõikidest maksetest, kuid käibest vaid 9%. Poole käibest andsid ESTA tagatistehingud ning 25% sularahatehingud ja valuutavahetustehingud Eesti Pangaga. EP RTGSis oli 2010. aastal ühe tehingu keskmine suurus 2,8 miljonit krooni. Arveldus TARGET2-Eestis ja EP RTGSis toimub kohe, raha ülekanne ühest pangast teise võtab umbes viis minutit.

Jaemaksete süsteemis ESTA arveldati 99,6% kõikidest pankadevahelistest maksetest, kuid kolme süsteemi kogukäibest moodustasid need maksed vaid 14%. ESTAs arveldatud maksetest 75% olid väiksemad kui 5000 krooni, kuigi piiranguid ESTA maksete suurusele ei ole. Maksetest 0,2% olid 2010. aastal suuremad kui 1 miljon krooni. Keskmine makse oli 17 711 krooni, olles aastaga 10% kasvanud. ESTA kogukäive oli 2010. aastal 8,6% suurem ja maksete arv 2,4% väiksem kui 2009. aastal.

Tabel 1. Eesti Panga arveldussüsteemide kasutus 2010. aastal (päeva keskmisena)

Arveldussüsteem	Käive (mld kr)	Osatähtsus maksete käibes	Maksete arv (tk)	Osatähtsus maksete arvus
ESTA	1,6	14,1%	96 007	99,6%
EP RTGS	4,9	42,1%	212	0,2%
TARGET2-Eesti	5,1	43,8%	130	0,1%
Kokku	11,6		96 349	

⁵ Inglise keeles *direct holding market*. Turg, kus on võimalik avada deponooriumis konto lõppinvestori (lõppkasutaja), mitte esindaja (nt krediidiasutus) nimel.

Joonis 1. Arveldussüsteemide keskmine päevakäive

ESTA on kiireimaid süsteeme kogu Euroopas. Makseid kantakse üle teises pangas olevale kontole kümnel korral arvelduspäeva jooksul.

Arveldussüsteemide järelevaatamine

Arveldussüsteemide järelevaatamisel tulenesid 2010. aastal Eesti Panga tähtsamad ülesanded eurole üleminekust. Nimelt peavad eurole üleminekuks kõik riigi toimivad olulised arveldussüsteemid vastama eurosüsteemi nõuetele ja olema eurosüsteemikõlblikuks tunnustatud. Eestis kuulusid 2010. aastal oluliste arveldussüsteemide hulka Eesti Väärtpaberikeskuse hallatav väärt-paberiarveldussüsteem ning kolm Eesti Panga hallatavat maksete arveldussüsteemi:

- üleeuroopalise kiirmaksete arveldussüsteemi osasüsteem TARGET2-Eesti;
- reaalajaline Eesti krooni kiirmaksete arveldussüsteem EP RTGS;
- tavamaksete arveldussüsteem ESTA.

Neis süsteemides ei esinenud 2010. aastal selliseid tõrkeid, mis oleksid ohustanud arvelduste sujuvust ja finantssüsteemi stabiilsust.

TARGET2 osasüsteem TARGET2-Eesti on Euroopa keskpankade süsteemi (EKPS) raamistiku kohaselt hinnatud ja on rahvusvaheliste nõuete kohane⁶. Arveldussüsteemi EP RTGS ei pidanud Eesti Pank hindama, sest eurole üleminekul EP RTGS suleti. Reaalajalised kiirmaksete arveldatakse edaspidi arveldussüsteemis TARGET2-Eesti. TARGET2 on euroalas ainus bruttoarvelduste kiirülekandesüsteem, mis võimaldab euromaksete arveldust reaalajas keskpanga rahas. TARGET2 süsteemi kasutavad eurosüsteemi keskpangad rahapoliitilisteks tehinguteks.

Arveldussüsteemi ESTA hindab Eesti Pank pärast eurole üleminekut, sest enne euroalaga liitumist tuli Eestil kui Euroopa Liidu riigil hinnata ainult kõiki süsteemselt olulisi arveldussüsteeme. Eesti Pank ei määratlenud ESTAt euroalal süsteemselt oluliseks. Eesti jaoks on ESTA endiselt oluline arveldussüsteem ja Eesti Pank tegeleb selle järelevaatamisega.

EKPSi otsene hindamisobjekt oli 2010. aastal Eesti olulistest arveldussüsteemidest vaid Eesti Väärtpaberikeskuse (EVK) väärt-paberiarveldus-

⁶ Vt Finantsstabiilsuse Ülevaade nr 1/2008, lk 66-67, http://www.eestipank.info/pub/et/dokumendid/publikatsioonid/seeriad/finantsvahendus/_2008_1_1/_6_108.pdf.

süsteem. Täiendavalt hindas EKPS Eesti Panga ja kommertsbankade vaheliste, rahvusvahelistes deponituumides⁷ registreeritavate tehingute sooritamiseks loodud lahenduse sobivust euro-süsteemis kasutamiseks. Väärtpaberiarveldussüsteeme hinnati selleks, et määrata nende sobivus keskpanga ja krediidasutuste vahelisteks väärtpaberitagatisel tehtavateks tehinguteks (rahapoliitiliste ja päevasise likviidsuslaenu tehingud).

Rahapoliitiliste tehingute ja päevasise likviidsuslaenu tehingute korral võimaldab euro-süsteem kõlblike tagatisvarade ülekandmiseks kasutada nelja lahendust:

- 1) eurosüsteemikõlblik riigisisene väärtpaberiarveldussüsteem;
- 2) eurosüsteemikõblikud väärtpaberiarveldussüsteemide vahelised ühendused;
- 3) keskpankadevaheline piiriüleste tagatiste haldamise raamistik (*Correspondent Central Banking Model, CCBM*);
- 4) Euroopa Keskpanga nõukogu heakskiidetud ja kinnitatud erandid.

Väärtpaberiarveldussüsteemide hindamise aluseks olid rahvusvahelised standardid. EKPS viis hindamise läbi koostöös Eesti Pangaga.

EVK väärtpaberiarveldussüsteemi hindamise tegi keeruliseks asjaolu, et EVK kavatses koos eurole üleminekuga välja vahetada senise registri- ja arveldussüsteemi Depo2000. Seetõttu tuli hinnata nii uut 2011. aastast käiku minevat arveldussüsteemi Depend kui ka hindamise ajal käigus olnud süsteemi Depo2000, mida EVK pidi kasutama varulahendusena juhul, kui Dependile üleminek ei õnnestu. Dependil suurim erinevus Depo2000ga võrreldes on väärtpaberitehingute rahalise poole arvelduste seisukohalt see, et tegu ei ole enam netoarveldussüsteemiga, kus

rahaliste nõuete ja kohustuste lõplik arveldus toimub tasaarvestatult kogumitena Eesti Panga. Tegemist on tehingupõhise brutoarveldussüsteemiga, kus rahaliste nõuete ja kohustuste lõplik arveldus toimub küll keskpanga rahas, aga EVK väärtpaberiarveldussüsteemis osalejate likviidsuskontodel.

Mõlemad EVK väärtpaberiarveldussüsteemid hinnati rahapoliitilistest ja päevasise laenu pakkumise tehingutest tulenevate nõuete ja kohustuste arveldamiseks üldjoontes eurosüsteemikõblikuks. Eurosüsteemi nõuetega täieliku kooskõla saavutamiseks on EVK väärtpaberisüsteem valmis juhul, kui

- EVK rakendab hinnangus antud soovitusel⁸;
- EVKs registreeritakse eurosüsteemi laenu tehingute tagatiseks kõlblikke väärtpabereid või loob EVK teistes riikides asuvate väärtpaberiarveldussüsteemidega selliseid ühendusi, mille kaudu saaks teiste riikide kõlblikke väärtpabereid tagatisena kasutada.⁹

EKPS hindas rahvusvaheliste deponituumidega seotud lahendust eurosüsteemi rahapoliitilisteks tehinguteks pärast seda, kui Euroopa Keskpanga nõukogu oli selle lahenduse kasutamise erandi heaks kiitnud. Lahendus, mida varem kasutati Eesti krooni kohustusliku reservi halduses ja päevasise likviidsuslaenu pakkumises, hinnati eurosüsteemikõblikuks ja rahvusvaheliste standardite kohaseks. Seda lahendust oli Eestile vaja, sest CCBM ei ole eurosüsteemi tehingute pooltele Eestis ajaliselt kogu arvelduspäeva vältel kättesaadav (CCBMi tööaeg on kl 10–17). Ainuüksi CCBM oleks seadnud Eesti kommertsbankad teiste eurosüsteemi kommertsbankadega võrreldes halvemasse olukorda.

⁷ Luksemburgis asuv Clearstream Banking Luxembourg ja Belgias asuv Clearstream Bank.

⁸ 2006. aastal läbi viidud hinnangu järgsetest soovitustest on EVK suurema osa rakendanud.

⁹ Väärtpaberiarveldussüsteemide vahelised ühendused tuleb pärast nende väljatöötamist omakorda erakorraliselt hinnata, enne kui need saab eurosüsteemikõblikuks tunnistada.

SULARAHA

Ringlusse lastud pangatähed ja mündid ning nende struktuur

2010. aasta 31. detsembril oli sularaha ringluses 5838 miljonit krooni. Sellest 1740 miljonit krooni ehk 29,8% oli Eestis tegutsevate krediidasutuste ja hoiu-laenuühistute kassades ning 4098 miljonit krooni ehk 70,2% käibes väljaspool krediidasutusi ja hoiu-laenuühistuid.

2010. aastal vähenes ringluses olev sularaha 3939 miljoni krooni võrra ehk 40%. Enamjaolt toimus see 2010. aasta detsembris, vahetult enne euro kasutuselevõttu. Kõige enam, tervelt 3614 miljoni krooni võrra, kahanes ringluses olevate 500krooniste pangatähtede arv. 500krooniste hulk vähenes aasta jooksul ka suhteliselt kõige kiiremini, ligi kaks korda. Teiste ringluses olevate pangatähtede kogus kahanes märksa vähem, seetõttu vähenes ringluses olevate pangatähtede arv aastaga kokku alla 20% – 80,0 miljonilt pangatähelt 65,2 miljonile pangatähele.

Ringluses olevate käibemüntide arv püsis 2010. aastal kuni oktoobrini suhteliselt stabiilne. Oktoobri alguses käivitus mündikampaania, mille käigus krediidasutused võtsid elanikelt käibemüntide vastu ilma teenustasuta. Münte hakkas ringlusest hulgaliselt Eesti Panka tagasi tulema. Aasta lõpus oli ringluses siiski veel 392,8 miljonit münti ehk iga Eesti elaniku kohta üle 290 münti.

Ringluses oleva pangatähe arvestuslik keskmine väärtus oli 2010. aasta lõpus 87,34 krooni. Ringluses oleva keskmise käibemündi arvestuslik väärtus oli 33 senti.

Sularaha töötlemine ja ekspertiis

2010. aastal väljastas Eesti Pank krediidasutustele 9918,2 miljonit Eesti krooni sularaha ning Eesti Panka tagastati 13 834,6 miljonit krooni (vt tabel 1). Sularaha väljastamine vähenes ja tagastamine suurenes eelnevate aastatega võrreldes, mis eelkõige viitab euro kasutuselevõtu

Tabel 1. Ringluses olevad pangatähed ja mündid aasta lõpu seisuga

Nimiväärtus	Summa (mln kr)				Arv (mln tk)			
	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010
1 kroon	4,6	4,6	4,6	4,6	4,6	4,6	4,6	4,6
2 krooni	38,5	39,6	39,2	35,3	19,2	19,8	19,6	17,7
5 krooni	49,5	49,9	48,8	44,9	9,9	10,0	9,8	9,0
10 krooni	94,3	95,0	92,4	83,0	9,4	9,5	9,2	8,3
25 krooni	233,4	232,8	230,8	196,7	9,3	9,3	9,2	7,9
50 krooni	54,4	52,1	48,5	45,0	1,1	1,0	1,0	0,9
100 krooni	1 193,1	1 165,2	1 044,7	798,5	11,9	11,7	10,4	8,0
500 krooni	9 942,5	10 194,6	8 104,1	4 490,5	19,9	20,4	16,2	9,0
Pangatähed kokku	11 610,3	11 833,9	9 613,2	5 698,4	85,4	86,3	80,0	65,2
5 senti	2,1	2,0	2,0	2,0	41,2	40,8	40,4	39,3
10 senti	14,6	15,2	15,4	13,9	146,0	152,1	154,1	139,0
20 senti	24,7	26,1	26,6	22,0	123,4	130,6	132,8	109,9
50 senti	25,1	27,2	28,0	23,1	50,2	54,4	55,9	46,2
1 kroon	69,7	74,8	74,8	56,3	69,7	74,8	74,8	56,3
5 krooni	9,0	9,4	9,7	11,4	1,8	1,9	1,9	2,3
Käibemündid kokku	145,1	154,9	156,4	128,6	432,3	454,6	460,0	392,8
Meenemündid	6,7	7,5	7,9	11,2	0,1	0,1	0,2	0,3
Kõik kokku	11 762,2	11 996,3	9 777,5	5 838,2	-	-	-	-

Tabel 2. Sularaha liikumine Eesti Panga ja krediidasutuste vahel

Aasta	Summa (mln kr)		Arv (mln tk)			
	Eesti Pangast väljastatud	Eesti Panka tagastatud	Eesti Pangast väljastatud		Eesti Panka tagastatud	
			Pangatähed	Mündid	Pangatähed	Mündid
2007	12 474,8	12 472,6	114,6	38,4	110,5	0,3
2008	12 897,5	12 646,9	102,0	24,7	101,1	2,6
2009	10 131,5	12 337,0	77,1	12,0	82,7	6,7
2010	9 918,2	13 834,7	68,5	16,3	83,1	88,0

Tabel 3. Ringlusest kõrvaldatud ja hävitatud pangatähed aasta lõpu seisuga

Nimiväärtus	Summa (mln kr)				Arv (mln tk)			
	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010
1 kroon	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0
2 krooni	14,1	11,0	8,1	14,6	7,0	5,5	4,0	7,3
5 krooni	16,5	11,4	11,3	12,0	3,3	2,3	2,3	2,4
10 krooni	61,3	30,8	26,5	82,8	6,1	3,1	2,6	8,3
25 krooni	47,3	154,0	241,2	80,7	1,9	6,2	9,6	3,2
50 krooni	16,0	17,5	5,0	36,8	0,3	0,4	0,1	0,7
100 krooni	284,6	1 017,6	902,5	775,8	2,8	10,2	9,0	7,8
500 krooni	124,8	1 774,0	1 039,0	3 514,8	0,2	3,5	2,1	7,0
Kokku	564,6	3 016,3	2 233,4	4 517,4	21,8	31,2	29,8	36,7

ootustega seotud muudatustele ringluses. Sealjuures on eriti tähelepanuväärne tagastatud müntide suurusjärgu võrra suurem maht eelmiste aastatega võrreldes.

Kõik Eesti Panka tagastatud pangatähed sorteeritakse täisautomaatsete sorteerimismasinatega. Ringluses kulunud ja vigastatud ning rikutud pangatähed hävitatakse ja ringluskõlblikud suunatakse tagasi ringlusesse, et nii tagada raha kvaliteet. 2010. aastal hävitati 36,7 miljonit pangatähte kogusummas 4517 miljonit krooni (vt tabel 2).

Võrreldes 2009. aastaga suurenes Eesti Pangas hävitatud pangatähtede arv, sest 2010. aasta sügisel hakkas keskpang peale kulunud pangatähtede hävitama ka ringlusest tulnud ringluskõlblikke pangatähti, mida eurole ülemineku tõttu ei olnud enam vaja säilitada.

2010. aastal kontrollisid Eesti Panga eksperdid 15 998 krediidasutuste kaudu laekunud rikutud ja vigastatud pangatähte ning 1372 münti. Avastati neli võltsimiskahtlusega pangatähte, mis

edastati politseile edasiseks uurimiseks.

Eestis tuvastati 2010. aastal 161 võltsitud Eesti krooni pangatähte (sh Eesti Pangas avastatud võltsimiskahtlusega pangatähed), mille ekspertiis toimus Eesti Kohtuekspertiisi Instituudis. Kõige enam ehk 41,6% oli 500krooniste võltsinguid. Arvestades ringluses olevate pangatähtede arvu, on tuvastatud võltsingute arv suhteliselt tühine. Võltsitud münte 2010. aastal ei avastatud.

2010. aastal ei esinenud sularaharingluses mingeid häireid.

Uute pangatähtede ja müntide ettevalmistamine

Euro kasutuselevõtu tõttu 2010. aastal uusi Eesti krooni pangatähti ega käibemünte ei hangitud.

2010. aasta detsembris lasi Eesti Pank ringlusesse kolmest mündist koosneva meenemüntide sarja, mis on pühendatud Eesti krooni jäädvustamisele. Sarjas on 25kroonine kodaraha kujuga hõbemünt, 50kroonine paekivist südamikuga

hõbemünt ja 100kroonine kuldmünt. 25kroonine hõbedast meenemünt tiraažiga 15 000 on pühendatud Eesti ajaloole ja kujundatud etnograafilise kodarahana, mille on kujundanud ehtekunstnik Kärt Summatavet. 50kroonine hõbedast meenemünt tiraažiga 20 000 on pühendatud Eesti loodusele. Meenemünti läbib ümara kujuga Ungru paekivi. Paekivi ja selle paljandid on Eesti tuntuim looduslik sümbol, 1992. aastast on paekivi Eesti rahvuskivi. Hõbedast meenemündi on kujundanud Leonhard Lapin. 100kroonine kullast meenemünt tiraažiga 7500 on pühendatud Eesti inimesele. Mündil on kujutatud stiliseeritud lõik inimese DNast. Kullast meenemündi on kujundanud Hannes Starkopf. Meenemündid on vermitud Soome Rahapajas (Mint of Finland Ltd).

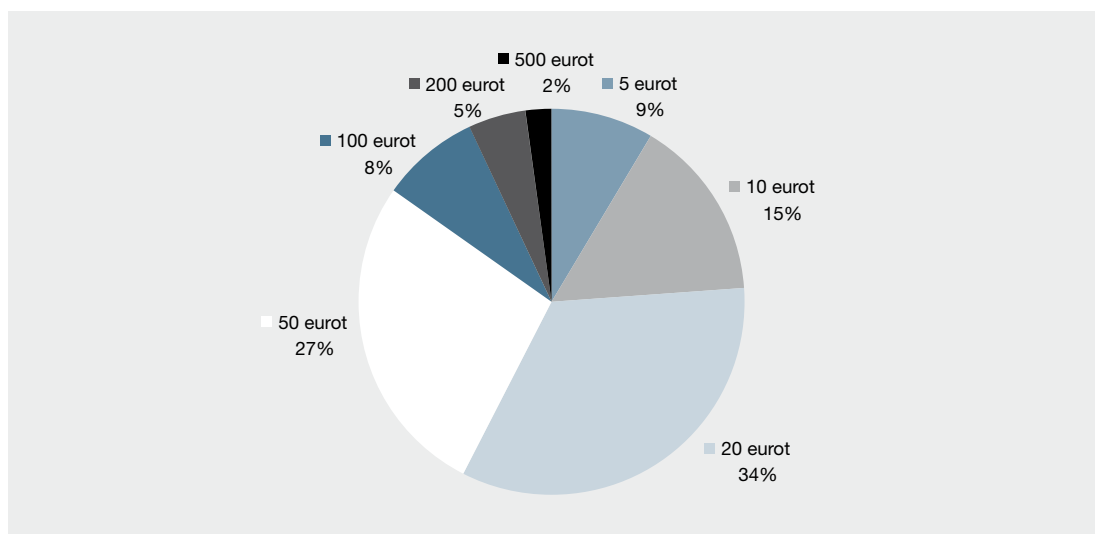
Eurole üleminekust tulenenud tegevus ja muudatused ringluses oleva sularaha struktuuris

Oktoobris 2010 algas Eesti krooni **müntide kogumise kampaania** koostöös Eesti Panga-liidu, kommertsbankade, G4S sularahadivisjoni ja heategevusorganisatsioonidega. Oktoobrist jaanuarini tuli Eesti Panka tagasi ligi 125 miljo-

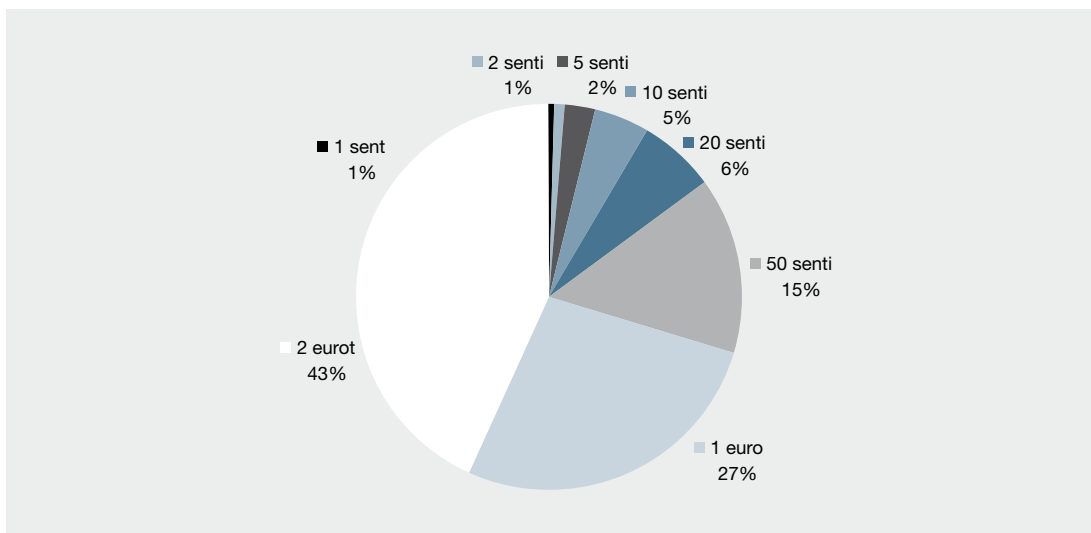
nit münti kogukaaluga enam kui 350 tonni. Kõik tagastatud mündid sorteeritakse, seejärel deformeeritakse käibekõlbmatuks ja saadud metallisulam realiseeritakse enampakkumise teel.

Novembri esimestel päevadel saabusid Eesti Panka Euroopa keskpankade süsteemi kaudu hangitud europangatähed. **Europangatähete eeljaotus** kommertsbankadele algas 15. novembril 2010 ning kestis 31. detsembrini. Eeljaotuse perioodil väljastati kommertsbankadele 215 miljonit eurot – 187 miljonit pangatähte ja 28 miljonit münti (vt joonised 1–2). Kommertsbankad omakorda **kaaseeljaotasid europangatähti ja -münte** oma klientidele ligi 31 miljoni euro väärtuses.

Euroopa Keskpanga suunise ja sõlmitud lepingu kohaselt oli eeljaotuses ja kaaseeljaotuses osaleval kommertsbankal või äriühingul keelatud eeljaotuse või kaaseeljaotuse korras saadud eurosularaha enne 1. jaanuari 2011 ringlusse lasta. Selle kohustuse täitmise järelevalve oli Eesti Panga järelevalvekomisjoni ülesanne. Komisjon tuvastas viis äriühingut, kes olid rikkunud kommertsbankaga sõlmitud kaaseeljaotuse lepingu tingimusi. Kõikidele lepingut rikkunud äriühingutele esitati leppetrahvi tasumise nõue. Kont-

Joonis 1. Eeljaotatud pangatähed nimiväärtuste summade kaupa

Joonis 2. Eeljaotatud mündid nimiväärtuste summade kaupa

rollimisel ei tuvastatud ühtegi krediidasutust, kes oleks rikkunud sõlmitud eeljaotuslepingu tingimusi.

Sularahavahetuse koormuse hajutamiseks otsustati koostöös kommertspankadega pakuda **elanikele võimalust vahetada kroone keskkursiga europangatähtede vastu juba detsembris**. Selleks ostis Eesti Pank eraldi europangatähti, sest Euroopa keskpangade süsteemi kaudu eurole üleminekuks saadud eurosularaha ei lubatud enne 1. jaanuari 2011 ringlusse lasta, ning väljastas need kommertspankadele füüsilistele isikutele vahetamiseks keskkursiga. Eesti Pank väljastas kommertspankadele detsembrivahetuse tarbeks 72,5 miljoni euro väärtuses pangatähti.

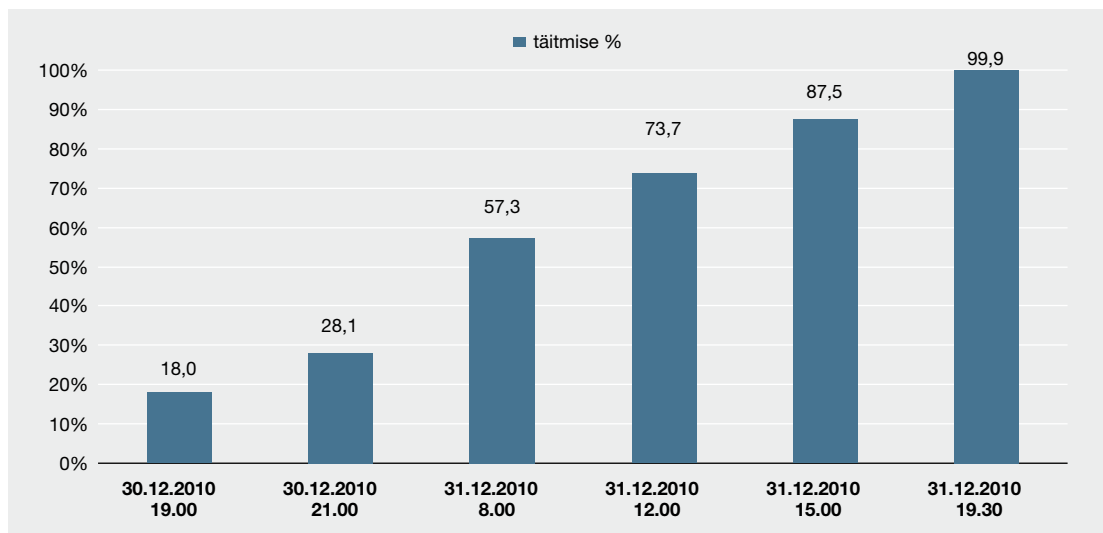
2010. aasta 1. detsembril tulid müügile elanikele mõeldud **stardikomplektid** hinnaga 200 krooni (12,79 €) tükk, mis sisaldasid 42 euromünti ja komplekti autentset kinnitavat turvažetooni. Stardikomplektide müük kommertspankade ja Eesti Posti kontorites osutus väga edukaks, juba esimese kolme päevaga müüdi ligi 247 000 komplekti. 31. detsembriks 2010 oli

müüdnud 510 473 stardikomplekti (vt joonis 3).

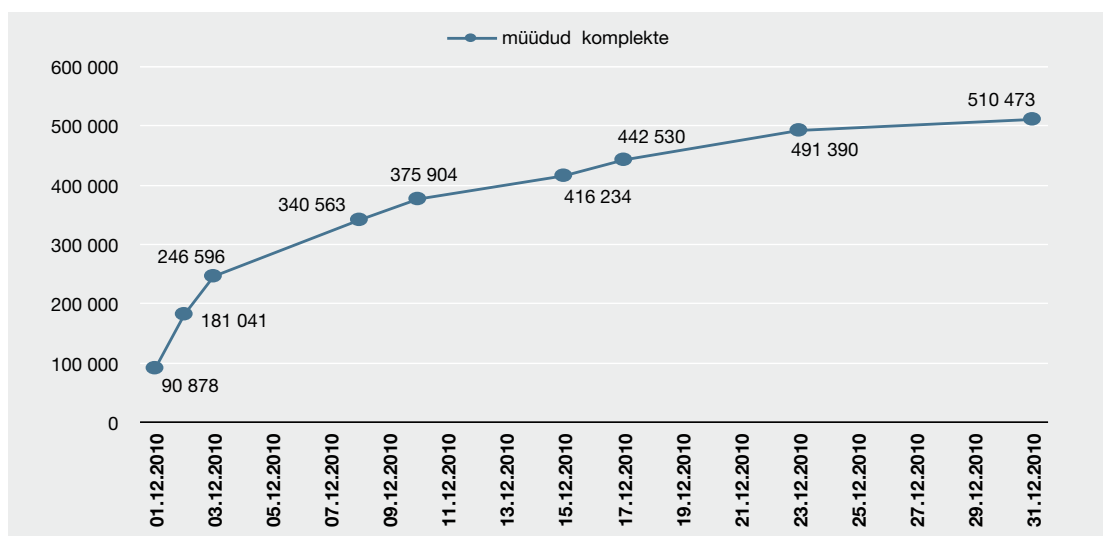
Üks sularahavahetuse edukuse näitajaid on kiire ja sujuv **euro kasutuselevõtt sularahaautomaatides (ATM)**. Detsembri lõpus töötas Eestis 867 ATMi, neist 832 täitmine oli turvafirma G4S Eesti ASi sularahavedajate ülesanne ning 35 ATMi täitsid pangad ise. ATMide täitmist alustati 30. detsembri päeval ja kogu ATMide võrgu täitmine eurosularahaga lõpetati 31. detsembri õhtutundidel, kui täidetud oli 99,9% ATMidest (vt joonis 4).

Keerulistele talvistele ilmaoludele vaatamata õnnestus ATMid täita plaanipäraselt. Eurole üleminekul ATMide töös tõrkeid ei esinenud ning kohe pärast keskööd väljastasid Swedbanki, SEB ja Nordea ATMid esimestele soovijatele edukalt eurosid. Esimene eurokupüür väljastati neli minutit pärast südaööd. ATMidest võeti 1. ja 2. jaanuaril 2011 raha välja ligi 85 000 korda koguväärtusega umbes 5 miljonit eurot.

Detsembri viimasest nädalast alates hakkas **kroonisularaha hulk ringluses** järsult kahanema. Detsembri alguses oli ringluses veel

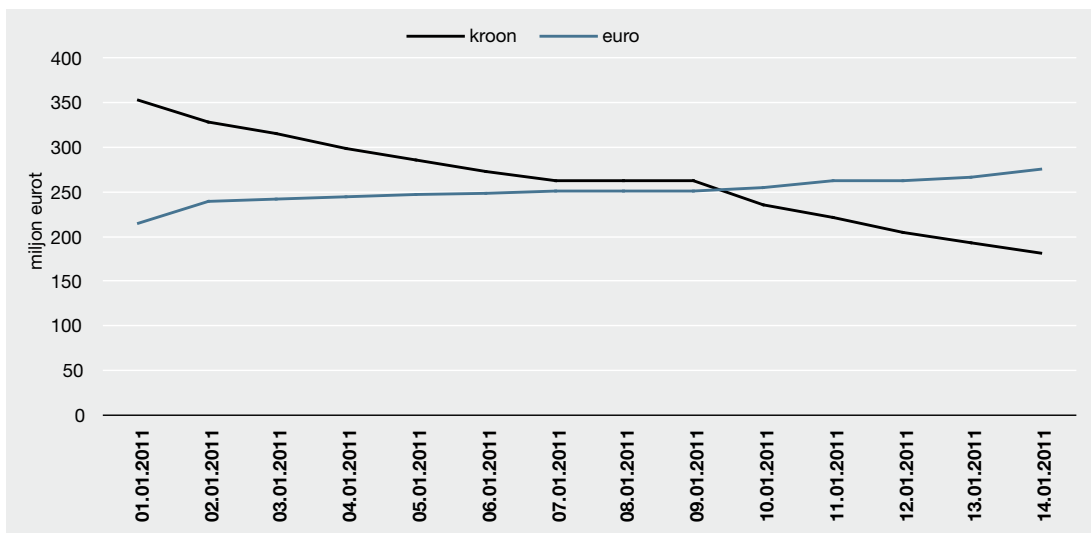
Joonis 3. ATMide täitmine eurodega 30.-31.12.2010

Joonis 4. Stardikomplektide müük

8,1 miljardi krooni väärtuses sularaha, 2010. aasta lõpuks oli ringlusse jäänud vaid 5,8 miljardit krooni. 2011. aasta jaanuaris kõrvaldati ringlusest veel 4,1 miljardit krooni ja kuu lõpus oli ringlusse jäänud 1,7 miljardit Eesti krooni sularaha. Eesti Pangast väljastatud eurosularaha netokogus

kasvas jaanuari lõpuks 245 miljoni euroni, millest pangatähed moodustasid 216 miljonit ja mündid 29 miljonit. Murdepunkt, kus Eesti kroone oli vääringus ringluses vähem kui netoemissioonina väljastatud eurosid, saabus paralleelkäibe kümnenadal päeval (vt joonis 5).

Joonis 5. Eurod ja kroonid ringluses

RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ

Keskpanga rahvusvaheline suhtlus mängib olulist rolli Eesti majanduspoliitiliste huvide kaitsmisel ja riigi majandusarengu küsimuste selgitamisel rahvusvahelisele üldsusele ning välisinvestoritele. 2010. aasta keskseks teemaks kujunesid mõistagi Eesti ettevalmistused euroalaga liitumiseks. See lisas tavapärastele koostöövormidele hulgaliselt kahe- ja mitmepoolseid kohtumisi, kus tuli selgitada meie seisukohti Eesti majanduse ning majanduspoliitika sobivuse kohta euroalaga ühinemiseks. Tihe koostöö euro kasutuselevõtu praktiliste küsimuste lahendamiseks toimus igal tasandil.

Eesti Panga välissuhtlusest moodustab mahuka osa suhtlemine Euroopa Liidu institutsioonidega, mis sai uue ja sügavama mõõtme juba pool aastat enne tegelikku ühinemist euroalaga. Samuti lisandusid 2010. aastal uued koostöövormid seoses uue finantsjärelevalve süsteemi moodustamisega Euroopa Liidus (vt lähemalt „Finantsstabiilsuse tagamine“ lk 42). Eesti Pank esindab Eesti huve Rahvusvahelises Valuutafondis (IMF) ja koordineerib sellealast riigisisest koostööd. 2010. aastal liitus Eesti Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooniga (OECD), mille töögruppides Eesti Panga töötajad osalevad. Endiselt on Eesti Panga jaoks tähtis koostöö Rahvusvaheliste Arvelduste Pangaga (BIS).

Eesti Panga suhtluspartnerite seas on juba pea-aegu kaks aastakümnet olnud eriline roll Põhja- ja Baltimaade keskpankadel. Koostöö Põhja- ja Baltimaadega on tihedam ka seetõttu, et Eesti moodustab nende riikidega ühise valijaskonna nii IMFis kui ka Maailmapangas. Ühistöö toimub kahepoolsete kohtumiste, uurimistööde esitluste ja seminaride ning juhtkonnaliikmete tasemel nõupidamistena. Eesti finantssektori seotus naaberriikidega teeb vajalikuks tihedama finantsstabiilsuse koostöö (vt lähemalt „Finantsstabiilsuse tagamine“ lk 42).

Koostöö Euroopa Liidu institutsioonidega

Euroopa Keskpank

Euroopa Keskpank (EKP) on Eesti Panga olulisim koostööpartner Euroopa liidus. Euroala rahapoliitilised otsused langetatakse EKP nõukogus. EKP otsustusorganistes käsitletakse ka mitmesuguseid muid olulisi keskpankade tegevusvaldkonda kuuluvaid küsimusi. Eesti Pank on Euroopa keskpankade süsteemi (EKPS) täieõiguslik liige. Eesti Panga president osaleb neli korda aastas peetavatel EKP üldnõukogu istungitel. Pärast Euroopa Liidu rahandusministrite 13. juulil 2010. aastal langetatud otsust Eesti euroalaga liitumise kohta osales Eesti Panga president poole aasta jooksul, kuni 2010. aasta lõpuni, vaatljana ka EKP nõukogu töös. Alates 2011. aastast on Eesti Pank eurosüsteemi liige ning Eesti Panga president EKP nõukogu liige. Nõukogu istungid toimuvad üldjuhul kaks korda kuus.

Igapäevane töö toimub eurosüsteemi ja EKPSi koosseisus kohtuvates 17 komitees ja nende allstruktuurides, kus koostatakse ühiseid analüüse, arutatakse läbi seisukohti ning valmistatakse rahvuslike keskpankade esindajate osalusel ette erinevaid dokumente. Komiteed abistavad EKP otsustusorganeid otsuste tegemiseks ja elluviimiseks vajaliku teabe koondamisel. Komiteed katavad kõiki keskpanga tegevusvaldkondi. Nagu Eesti Panga president, nii osalesid ka teised Eesti Panga esindajad juba 2010. aasta teisel poolel eurosüsteemi koosseisu komiteede ja allstruktuuride töös vaatljana.

Täpsema ülevaate EKPSi tegevusvaldkondadest ning Eesti Panga ettevalmistustest eurosüsteemiga ühinemiseks võib leida aastaaruande teistest peatükkidest.

Euroopa finantsjärelevalve uus süsteem

Euroopa Liidu Nõukogu, Euroopa Parlament ja Euroopa Komisjon saavutasid 2010. aasta lõpus kokkuleppe asutada Euroopa Süsteem-

Tabel. Eesti Panga osalemine rahvusvaheliste organisatsioonide ja institutsioonide töös

Euroopa Liidu Nõukogu koostööorganid	Mitteametlik majandus- ja rahandusministrite nõukogu Majandus- ja rahanduskomitee
Euroopa Komisjoni koostööorganid	Euroopa panganduskomitee Raha-, finants- ja maksebilansistatistika komitee Maksebilansi komitee
Eurosüsteemi ja Euroopa keskpankade süsteemi koostööorganid	Euroopa Keskpanga nõukogu Euroopa Keskpanga üldnõukogu Raamatupidamise ja rahatulu komitee Finantsstabiilsuse komitee Eelarve komitee Kulumetodoloogia komitee Eurosüsteemi infotehnoloogia juhtkomitee Riskijuhtimise komitee Pangatähtede komitee Avalike suhete komitee Personalijuhtimise komitee Infotehnoloogia komitee Siseaudiitorite komitee Rahvusvaheliste suhete komitee Õiguskomitee Turutehingute komitee Rahapoliitika komitee Makse- ja arveldussüsteemide komitee Statistikakomitee
Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu koostööorganid	Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu haldusnõukogu Nõuandev tehniline komitee
Euroopa Pangandusjärelvalve	Järelevalvenõukogu
Rahvusvaheline Valuutafond	IMFi aktsionäride nõukogu Põhja- ja Baltimaade valijaskonna rahandus- ja finantskomitee
Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon	Majanduspoliitika komitee Investeeringute komitee Finansturgude komitee Statistikakomitee
Rahvusvaheliste Arvelduste Pank	BISi aktsionäride nõukogu BISi keskpankade presidentide töökohtumised BISi rahapoliitika koostööfoorum

sete Riskide Nõukogu (ESRB) ja kolm Euroopa järelevalveasutust: Euroopa Pangandusjärelvalve, Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve ning Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve. Uus raamistik hakkas kehtima 2011. aasta 1. jaanuaril. Reformi eesmärk on tõhusam finantskriiside ennetamine ning see sätestas selgemalt ja formaalsemalt ka keskpankade rolli finantsstabiilsuse tagamise koostöös. Eesti Panga esindaja ESRB haldusnõukogus on panga president Andres Lipstok. Ekspertide tasandil on Eesti Pank kaasatud ESRB-le nõu andva tehnilise komitee töösse, Euroopa Pangandusjärelvalve järelevalvenõukogus osaleb Eesti Pank vaatljana (vt lähemalt „Finantsstabiilsuse tagamine“ lk 42).

Euroopa Liidu Nõukogu

Eesti Panga esindajad võtavad osa Euroopa Liidu Nõukogu ehk ministrite nõukogu ja selle

juures töötavate komiteede ning töögruppide tegevusest. Eesti Panga president osales 2010. aasta aprillis ning septembris majandus- ja rahandusajade nõukogu (ECOFIN) mitteametlikel kohtumistel. Arutlusel olid Euroopa ja üleilmse majanduse olukord ning väljavaated, ELi finantsstabiilsust käsitlevad küsimused, ELi finantssektori järelevalve praktika ühtlustamine, kriisi ajal võetud erakorraliste meetmete lõpetamine ning riigirahanduse ja majanduspoliitika koordineerimise tõhustamine. Eriti tähtsateks teemadeks kerkisid tasakaalustamata riigirahanduse ja ebastabiilse finantssektoriga euroala riikide abistamise põhimõtted. Detsembrikuisel ülemkogul leppisid Euroopa Liidu riikide riigipead kokku alalise finantsstabiilsuse tagamise mehhanismi (*European Stability Mechanism*, ESM) rajamises pärast ajutise finantsstabiilsuse fondi (*European Financial Stability Facility*, EFSF) tegevuse lõppemist 2013. aasta juunis.

Keskpannga kompetentsi kuuluvates küsimustes nõustavad Eesti Panga spetsialistid Rahandusministeeriumi kord kuus toimuvate Euroopa Liidu majandus- ja rahandusministrite nõukogu (ECOFIN) kohtumiste ettevalmistamisel. 2010. aastal olid selliste küsimuste hulgas riigirahanduse jätkusuutlikkuse tagamine, hinnang liikmesriikide majandus- ja rahanduspoliitikale (sealhulgas Eesti lähenemisaruanne), finantsturgude järelevalve ning piiriüleste kriiside lahendamine, sealhulgas finantssektori tugevusanalüüsi tulemuste hindamine. Samuti kiitis ECOFIN heaks Euroopa Liidu positsioonid rahvusvahelisteks kohtumisteks IMFi ja G20ga. Euroala liikmesusega kaasnes ka rahandusministri võimalus osaleda euroala rahandusministrite ehk eurorühma kohtumistel.

Olulisemaid Euroopa Liidu Nõukogu allstruktuure, mille tööst Eesti Panga esindajad osa võtavad, on Euroopa Liidu Nõukogu majandus- ja rahanduskomitee (EFC) ning selle töögrupid rahvusvaheliste majandusküsimuste ja müntide valdkonnas. Majandus- ja rahanduskomitee valmistab ette ECOFINi kohtumisi, seetõttu arutati 2010. aasta kohtumistel kõiki eespool nimetatud küsimusi.

Euroopa Komisjon

Eesti Panga esindajad osalevad Euroopa Komisjoni juures moodustatud panganduseksperptide, pangajärelevalve, maksebilansi ning raha-, finants- ja maksebilansistatistika komiteedes ning töörühmades, mis tegelevad kommunikatsiooni, statistika, majandusprognooside, maksesüsteemide, panganduse, sularaha ja müntide emiteerimise ning nende võltsinguid käsitlevate küsimustega. Komisjoni ekspertidega toimuvad regulaarsed kohtumised nii Eestis kui ka Brüsselis, et täpsustada andmeid Euroopa Liidu riike käsitlevates majandusprognoosides, mida koostab Euroopa Komisjon. 2010. aastal arutati esimest korda Eesti majanduse pikaajalisi väljavaateid Lissaboni jätkustrateegia „EL-2020“ raames.

Koostöö Rahvusvahelise Valuutafondiga

Rahvusvaheline Valuutafond (IMF) on Eesti jaoks oluline rahvusvahelise koostöö foorum, mis hõlmab enamikku maailma riikidest, täpsemalt 187 riiki. IMFi põhieesmärgid on tagada rahvusvahelise raha- ja finantsüsteemi stabiilsus, toetada jätkusuutlikku ja stabiilset majanduskasvu ning seega vältida maksebilansi- ja finantskriise ning soodustada rahvusvahelise kaubanduse arengut. Eesti Vabariik on IMFi liikmesriik alates 1992. aastast ning Eesti huvide esindamise eest fondis vastutab Eesti Pank.

Märtsis 2011 jõustus 2008. aastal IMFi aktsionäride nõukogus heaks kiidetud kvootide ja hääleõiguse reform. Seni oli Eesti kvoot 65,2 miljonit SDRi ehk 0,03% IMFi kvootide üldmahust ning Eestil oli 902 häält ehk 0,04% kõikidest häältest. Reformi tulemusena suureneb Eesti kvoot 31% ehk 93,9 miljoni SDRini ja hääleõigus 46% ehk 0,067%ni kõikidest häältest. Riigikogu kiitis IMFi põhikirja muudatused heaks 2010. aasta oktoobris.

Eesti Panga president on IMFi kõrgeima otsustusorgani, aktsionäride nõukogu liige ehk Eesti kuberneri. Rahandusministeeriumi kantsler on nõukogu asendusliige ehk asekuuberner. Mõlemad osalevad igal aastal toimival IMFi aastakoosolekul. Kaks korda aastas, kevadel ja sügisel, koguneb aktsionäride nõukogu nõuandev organ – rahvusvaheline rahandus- ja finantskomitee (IMFC), kus Eestit esindab Põhja- ja Baltimaade valijaskonda juhtiv riik, mis 2010. aastal oli Taani.

Igapäevane koostöö IMFiga toimub eelkõige Eestit esindava Põhja- ja Baltimaade valijaskonna kaudu. Põhja- ja Baltimaade huviringi kuuluvaid teemasid arutatakse kaks korda aastas valijaskonna rahandus- ja finantskomitees (NBMFC). Komiteesse kuulub igast valijaskonna riigist valitsusastutuse ja keskpannga esindaja.

Rahvusvahelise Valuutafondi ja Eesti seirekoos-

töö raames toimus 2010. aastal kolm IMFi esindajate visiiti Eestisse. Fondi põhikirja IV artiklist tulenevad tavapärased majanduspoliitilised konsultatsioonid peeti 2.–13. detsembril. Detsembris keskendus IMF Eesti majanduse kohandumisele ja kaugema tuleviku kasvuväljavaadetele. Niisamuti olid teravdatud tähelepanu all eelarvepoliitika pikaajaline jätkusuutlikkus ja finantssüsteemi stabiilsus. Pärast arutelu IMFi direktorite nõukogus avaldati visiidi põhjal valminud aruanne (artikkel IV raport) 2011. aasta 2. veebruaril IMFi ja Eesti Panga veebilehel.

Maailmamajanduses valitseva ebakindluse taustal oli 2010. aastal tähelepanu keskmes kriisist mõjutatud riikide toetamine, seetõttu tõusid IMFi liikmesriikide vahelistes aruteludes 2010. aastal esiplaanile **IMFi krediitsuutlikkus ja laenuinstrumendid**. IMFi laenuressurside täiendamiseks toetasid paljud liikmesriigid fondi omapoolse finantseerimisega. Kiideti heaks uus laenuvõtmiskorraldus. Samuti suurendati finantsabile ligipääsu tagamiseks mitme laenuinstrumendi paindlikkust. Üleilmse majanduse muutuste foonil toimus ka **IMFi mandaadi ja seiretegevuse ajakohastamise** arutelu. Eesmärgiks seati leida lahendusi seiretegevuse tasakaalustamiseks, võimaldades keskendumist mitmepoolsele seirele, ohustamata seejuures kahepoolse seire kvaliteeti.

2010. aasta sügisel kiitis IMFi aktsionäride nõukogu heaks **IMFi juhtimispehimõtete reformi**, mille tulemusena:

- muudetakse IMFi direktorite nõukogu kõik liikmed valitavateks;
- säilitatakse direktorite nõukogus 24 kohta, korraldades koosseisu ülevaatusi iga kaheksa aasta järel;
- vähendatakse arenenud Euroopa riikide esindatust direktorite nõukogus kahe koha võrra;
- võimaldatakse teine asedirektori ametikoht valijaskonnades, kuhu kuulub seitse või enam liikmesriiki.

Reformi raames toimus ka **liikmesriikide kvootide ülevaatus**. Reformi tulemusena kiideti heaks kvootide üldmahu kahekordistamine 476,8 miljardi SDRi tasemele ning alaesindatud ja dünaamiliselt arenevatele riikidele kvoodiosade ümberjagamine enam kui 6% ulatuses. Reformi jõustumiseks peavad liikmesriikide parlamendid selle heaks kiitma.

Koostöö Rahvusvaheliste Arvelduste Pangaga

Rahvusvaheliste Arvelduste Pank (BIS) on keskpankade vanemaid koostööfoorumeid. Eesti Pank on BISi asutajaliige (BIS asutati 1930. aastal) ning Eesti Panga president osaleb keskpankade juhtide regulaarsetel kohtumistel.

BISi kohtumistel käsitletakse aktuaalseid rahapoliitilisi küsimusi (sh keskpanga rolli), eri maailmajagude majandus- ja finantsturgude olukorda ning finantssektori juhtimist ja järelevalvet.

2010. aasta veebruaris korraldas Eesti Pank Tallinnas BISi Kesk- ja Ida-Euroopa rahapoliitika koostööfoorumi (*Working Party on Monetary Policy in Central and Eastern Europe*).

Koostöö reitinguagentuuridega

Eesti saab alates 1997. aastast riigireitingu hinnanguid kolmelt peamiselt üleilmselt reitinguagentuurilt: Moody's Investors Service, Standard & Poor's ja Fitch Ratings. Eesti Pank korraldab Eesti riigi suhteid reitinguagentuuridega. See hõlmab kord aastas toimuvaid reitinguviisiite ning pidevat suhtlust analüütikutega. Reitinguagentuuride Eesti aastaaruanded on avaldatud Eesti Panga veebilehel. Agentuuride otsustest Eesti reitingu kohta ning hinnangust Eesti majandusolukorrale loe lähemalt alapeatükis „Riigireiting“ lk 107.

AVALIKUD SUHTED

Eesti Panga avalik teavitust on üles ehitatud, arvestades panga strateegilisi eesmärke ja organisatsiooni arusaama keskpanga rollist ning tegevusest. Eesmärk on toetada majanduse ja finantssüsteemi stabiilsust kehtivas rahapoliitika raamistikus.

Keskpanga kommunikatsioon aitab turuosalistel kujundada põhjendatud ootusi ning sedakaudu langetada igal hetkel võimalikult tulemuslikke majandusotsuseid.

Avalikus suhtluses lähtutakse järgmistest põhimõtetest:

- edendada avalikkuse arusaamist keskpanga rahapoliitikast ja tagada piisav teetus sellele;
- hoida ja väärtustada kuvandit Eesti Pangast kui pädevast, iseseisvast ja usaldusväärsest institutsioonist ning näidata meie rolli riigi majanduspoliitika ja -arengu suunamisel. Aidata muuta Eesti Panga tegevus võimalikult läbipaistvaks ning olla valmis suhtlema avalikkusega erinevate ühiskonnagruppide vahendusel;
- tagada majandusotsuseid toetava taustteabe võimalikult hea kättesaadavus turuosalistele.

Keskpanga tegevuses on tähtsal kohal läbipaistvus ja usaldusväärsus avalikkuse silmis. Nii avalikkus kui ka erinevad sihtrühmad Eestis ja välismaal peavad saama Eesti Pangast regulaarset, piisavalt põhjalikku ja kvaliteetset teavet majanduspoliitika küsimustes.

Eesti Pank on võtnud endale kohustuse avaldada infot ulatuslikumalt ja sagedamini, kui sea-dusest tulenev aruandekohustus seda eeldab (vt ka „Keskpanga aruandekohustus“ lk 17). Keskpang esitles avalikkusele neli korda aastas oma arusaama Eesti majandusolukorra kohta põhjalikuma kommentaari vormis, avaldas 20 lühemat

majanduskommentaari jooksvate majandusnäitajate kohta ning mitmesuguseid muid ülevaateid ja analüüse (vt ka lisa „Eesti Panga publikatsioonid 2010“ lk 122).

Keskpang peab oluliseks pakkuda teavet võimalikult õigel ajal ja info saajale arusaadavalt ning mugavalt. Näiteks on Eesti Panga regulaarsed trükised tellijatele tasuta ning nende infomaterjalide lugejaid on nii Eestis kui ka laias maailmas. Samuti saadab Eesti Pank finantshariduse edendamiseks oma üllitisi Eesti ülikoolidele, raamatukogudele ja meediaväljaannetele. Kõik Eesti Panga väljaanded on kättesaadavad ka veebilehe kaudu.

Lisaks veebilehel avaldatavale teabele ja erinevatele trükistele saavad huvilised infot Eesti Pangast ka küsida. **Infopäringuid** saab esitada kirja, e-posti ja telefoni teel. Iga päev pangale laekuvate päringute arv suurenes 2010. aastal märgatavalt: keskpangale laekus 3752 päringut, millest 2566 esitati infotelefoni, 1186 e-posti ja kirja vahendusel ning Eesti Panga veebilehe küsimuste esitamise liidese kaudu. Teabenõudena registreeriti 25 päringut.

Euroveebi küsimuste-vastuste rubriigi kaudu vastas Eesti Pank 2010. aastal 472 küsimusele.

Eesti Pangale esitatud küsimuste arv kasvas hüppeliselt 2010. aasta viimases kvartalis, kui inimesed tundsid enim huvi eurole ülemineku praktiliste külgede vastu. Palju küsiti euromüntide kehtivuse, rahavahetuse tähtaja ja raha vahetuskursi kohta, samuti pöörati väga suurt tähelepanu Eesti euromüntide stardikomplektidele. Täpsustavaid küsimusi esitati ka parajasti toimuvate eurole üleminekuga seotud teavituskampaaniate või mõne teostunud suurema muudatuse kohta, näiteks tundsid ettevõtjad huvi paralleelhindade näitamise ja ümardamise reeglite vastu.

Terve aasta jooksul püsis suur huvi Eesti Panga

numismaatiliste toodete ja muuseumi töö vastu, selle valdkonna kohta oli ka kõige rohkem küsimusi.

Meediasuhtlus ja avalikud esinemised

Eesti Panga tegevust ja keskpanga majanduspoliitilisi seisukohti kajastavaid kirjutisi, uudistekste, raadio- ja teleuudiseid ning viiteid Eesti Panga kommentaaridele ilmus Eesti meedias 2010. aastal ligikaudu 6000 korda. Aasta alguses tunti rohkem huvi kriisijärgse majandusarengu ja majanduse väljavaadete vastu, teises kvartalis suundus põhitähelepanu euro kasutuselevõtu ettevalmistustele. Aasta teises pooles olid tähelepanu keskmes keskpanga praktilised ettevalmistused euro kasutuselevõtuks ning Eesti ja euroala majanduse väljavaated. Läbivamaks küsimuseks osutus euro kasutuselevõtuga seotud hinnatõusuhirm.

2010. aastal korraldas Eesti Pank üheksa pressikonverentsi ja esitlust ning andis välja 171 presseiteadet ja kommentaari. Lisaks toimus aasta jooksul ligi 60 pikemat intervjuud panga juhtide ja ekspertidega ning ilmus neli majanduspoliitilist artiklit. Panga esindajad tegid aasta jooksul 115 avalikku ettekannet eesti, vene või inglise keeles.

Eurole ülemineku teavitus

2010. aasta oli Eesti Panga jaoks viimane valuutakomiteepõhise rahasüsteemi raamistikus tegutsemise aasta. Euroala liikmeks saamine 1. jaanuaril 2011 tähendas, et peale keskpanga tavapärase suhtluse korraldamise osalesid Eesti Panga kommunikatsioonispetsialistid aktiivselt Eesti riikliku eurokommunikatsiooni ettevalmistamisel ja teavitusprojektide elluviimisel.

Euroteavituse korraldamisel juhendusid Eesti riigiasutused euro kasutuselevõtmise ühtselt

kommunikatsioonistrateegiast¹. Riikliku teavituse eesmärk oli kindlustada elanikkonna suur teadlikkus eurole ülemineku mõjust riigi majandusele ja arengule ning üleminekuga kaasnevatest praktilistest muudatustest. Peamised sihtrühmad olid laiem avalikkus ja ettevõtjad, kuid ka tarbijad, pensionärid ja sotsiaaltoetuste saajad, mitte-eestikeelne elanikkond, lapsed ja noored, erivajadustega inimesed, kohalikud omavalitsused, turistid ja välismaalased. Info edastamiseks kasutati erinevaid kanaleid, nagu kohalik ja üleriigiline ajakirjandus, televisioon ja raadio, infotelefon, internet, postitused, trükised ja välireklaam.

Mitme sihtrühma ja riskigrupi puhul lähtuti nende erivajadustest ja kanalieelistustest. Näiteks aitas Eesti Pank helindada **vaegnägijatele** info eurole ülemineku praktilistest asjaoludest ning muretseda käibemüntide ja paberraha tuvastamise kaardid. Ulatuslikuma teavitamise sihtrühm olid **noored**: eri vanusegruppidele koostati trükiseid, kus tutvustati euromünte ja -pangatähti ning räägiti sellest, kuidas eristada õiget raha võltsingutest. Eesti Pank korraldas lastele mälumängu raadios. Koos Rahandusministeeriumi ja teiste partneritega korraldati noorte seas populaarsed essee- ja joonistusvõistlused rahavahetuse ning euro teemal. Laste veebikeskkonnas *Lastekas.ee* esitleti kõige noorematele nelja eurole üleminekut tutvustavat multifilmi, mida näidati ka Eesti Televisioonis.

2010. aasta juunist kuni detsembrini korraldasid keskpanga spetsialistid **eurosularaha koolitusi** ning pidasid loenguid Eesti maakondades. Igapäevatoös tihedalt rahaga kokku puutuvatele sularahakäitlejatele korraldati üle 30 loengu, millest võttis osa rohkem kui 3000 inimest. Loengutel tutvustasid keskpanga asjatundajad euro raha, selle kujundust ja turvaelemente, ning selgitasid, kuidas eristada valeraha õigest, samuti anti ülevaade sularahavahetuse põhimõtetest.

¹ Vt lisaks: http://euro.eesti.ee/EU/Prod/Euroveeb/Avaleht/Vasakmenuue/Publikatsioonid/Dokumendid_uelemineku_kohta/Kommunikatsioonistrateegia.pdf.

Eurokupüüride ja -müntide ning nende turvamärkide tutvustamiseks laiemale üldsusele saadeti novembris ligikaudu 561 000 Eesti leibkonnale Eesti Panga ja Euroopa Keskpanga **teabetrükis**. Sellele lisandus venekeelne trükis nendes omavalitsustes ja Tallinna linnaosades, kus rahvastikuregistri järgi vähemalt pool elanikkonnast on muukeelne (linnadest Paldiski, Maardu, Loksa, Sillamäe, Kohtla-Järve, Kiviõli, Narva, Narva-Jõesuu, Mustvee ja Kallaste ning valdadest Peipsiääre, Aseri, Piirissaare, Alajõe, Vaivara, Jõhvi ja Kasepää). Tallinnas said venekeelse väljaande kõik Haabersti, Põhja-Tallinna ja Lasnamäe linnaosade adressaadid. Inglisekeelseid materjale jagati Eestis elavatele välismaalastele ja Eestit külastavatele turistidele.

Eurole üle minevates riikides on traditsioon korraldada umbes 100 päeva enne €-päeva eurole üleminekut tähistavaid üritusi. Eestis korraldas Eesti Pank koos Rahandusministeeriumi, Euroopa Keskpanga ja Euroopa Komisjoniga 20. septembril **rahvusvahelise konverentsi**, mis keskendus Euroopa tulevikule euroala laienemise seisukohast. Konverentsil esinesid Eesti peaminister Andrus Ansip, Euroopa Keskpanga president Jean-Claude Trichet ning Euroopa Komisjoni majandus- ja rahandusvolinik Olli Rehn. Konverentsil peeti ka paneeldiskussioon, kus euroala laienemise tähenduse üle lähemas ja kaugemas tulevikus arutlesid Soome keskpanga president Erkki Liikanen, Poola keskpanga president Marek Belka, Rahvusvahelise Valuutafondi Euroopa osakonna vanemnõunik Anne-Marie Gulde-Wolf ja Eesti rahandusminister Jürgen Ligi. Arutelu juhtis Austria keskpanga majandusanalüüsi ja -uuringute osakonna direktor Peter Mooslechner. Konverentsi võttis kokku Eesti Panga presidendi Andres Lipstoki lõppsõna.

20. septembril 2010 avati Tallinnas pidulikult Euroopa Keskpanga ja Euroopa Komisjoni koos-

tatud **euronäitus**. Viie kuu jooksul neljas Eesti linnas vaadata olnud euronäitus käsitles olulisemaid euroga seotud teemasid, tutvustades muu hulgas Euroopa ühisraha ajalugu ja euroalaga liitumise tingimusi. Näitust külastas 67 000 inimest. Euronäituse seminaridel rääkisid Eesti Panga, Rahandusministeeriumi ja Pangaliidu esindajad euroraha turvalisusest, igapäevastest pangatoimingutest ning teistest euro kasutuselevõtu küsimustest. Väitlusseltsiga korraldatud üritustel arutati euroga seotud päevakohastel küsimustel: majanduskasv, hinnatõus ja euroala jätkusuutlikkus.

Eesti liitumist euroalaga tähistati ka **piduliku vastuvõtuga** Eesti Pangas 19. septembril. Vastuvõtu aukülaline oli Euroopa Keskpanga president Jean-Claude Trichet, kes andis Eesti Panga presidendile Andres Lipstokile mälestusesemena üle sümbolse eurotähe. Sama sündmusega tähistati ühtlasi Eesti Panga ja Euroopa Keskpanga ühise meediakampaania algust ja tutvustati selleks toodetud teavitusklippe. Vastuvõtul osalesid eurole üleminekut ettevalmistava ametkonna ja pankade esindajad, Euroopa Liidu keskpankade ja Euroopa Komisjoni esindajad, samuti mitukümmend ajakirjanikku Eestist ja välismaalt, kokku ligi 200 inimest. Pidulikku sündmust oli võimalik otseülekandena jälgida Eesti Rahvusringhäälingu uudisteportaali vahendusel.

Eurokommunikatsiooni koordineerimiseks aastavahetusel² moodustati spetsiaalne kommunikatsioonigrupp, kuhu kuulusid Eesti Panga, Rahandusministeeriumi, kommertspankade, Tarbijakaitseameti ja politseistruktuuride kommunikatsioonispetsialistid. Ülemineku jälgimiseks ja võimalike eriolukordade ennetamiseks ning lahendamiseks töötati välja kommunikatsiooniplan, milles kehtestati töökorraldus ja määrati infrastruktuuri kasutamine, seati eesmärgid ning esitati põhisõnumid. Kommunikatsioonigrupi tar-

² Vt lisaks Eurokommunikatsiooni strateegia aruanne, lk 15-16: http://euro.eesti.ee/EU/Prod/Euroveeb/Avaleht/Vasakmenueue/Publikatsioonid/Dokumendid_ulemineku_kohta/aruanne.pdf.

beks asutati Eesti Panga juurde staap.

Eurole ülemineku kommunikatsioonistaap täitis ajavahemikul 31.12.2010–2.01.2011 edukalt talle pandud ülesanded, tagades kogu ööpäeva nii valitsuse asjatundjate komisjoni kui ka avalikkuse pideva teavitamise ülemineku tehnilisest käigust. Ühtegi erakorralist juhtumit või kriisilähedast olukorda ei esinenud, seetõttu polnud vaja käivitada kriisikommunikatsiooni. Staap koostas ja andis välja pressiteateid, vastas päringutele ja euroinfotelefonile. Samuti koordineeris staap info liikumist rahavahetusega tegelevate asutustega ning valmistas ette ja korraldas kokkuvõtlikud pressikonverentsid.

Euroteavituse tulemused

Asjatundjate komisjoni juures tegutsenud eurokommunikatsiooni töögrupp täitis ühtse riikliku teavitustegevuse eduka elluviimise tulemusena kõik seatud eesmärgid: kõigi eurokommunikatsiooni sihtrühmade seas saavutati põhjalik informeeritus ja täielik valmisolek euro kasutuselevõtuks, mida kinnitas väga sujuv ja probleemitu eurole ülemineku korraldus. Detsembris 2010 läbi viidud Faktumi & Ariko uuringu põhjal oli 94% elanikest eurole ülemineku praktilistest külgedest piisavalt teadlik.

Eesti Panga tellitud ja uuringufirma TNS Emor korraldatud küsitluse kohaselt jõudis riiklik euroteavitus ühtlaselt hästi kõikide sihtrühmadeni sõltumata rahvusest, vanusest, sissetulekust või elukohast. Jaanuari keskel tehtud uuringu põhjal oli euroteavituse materjale tähele pannud 97% küsitletutest. Kõigis rahvuse, vanuse, sissetuleku või elukoha alusel moodustatud sihtgruppides oli euroteavituse märkamise protsent 95 või enam. See on väga hea tulemus, sest tavapäraselt ei jõua erinevad teavituskampaaniad Eestis võrdsest hästi näiteks eestlaste ja mitte-eestlasteni.

Riikliku euroteavituse kampaanias olid muukeelised inimesed mõnevõrra vähem märganud ausa hinnastamise kampaaniat, ülejäänus oli märkamise tase ühtlaselt kõrge. Samuti oli tähelepanuväärne linnas ja maal elavate inimeste võrdne teadlikkus.

Asjakohast infomaterjali näinud inimestest hindasid kasulikuks:

- trükiseid euro sularaha kohta 71%;
- plakateid euro sularaha kohta 63%;
- pangakaardisuurust kallutatavat kursikaarti 65%;
- kassapidajatele mõeldud buklette võltseurode kohta 78%;
- „kõnelevaid kaarte“ nägemispuudega inimestele 58%;
- ausa hinnastamise kampaania plakateid 47%;
- ausa hinnastamise kampaania reklaame 48%.

Arvamusküsitluste kohaselt püsis elanikkonna toetus eurole poole aasta jooksul 48–54% vahemikus. Pärast eurole üleminekut jaanuaris 2011 toimunud küsitluse järgi on elanike toetus eurole kasvanud 60%ni.

Toetuse tõusus mängis kindlasti rolli ülemineku protsess: see oli sujuv ilma ühegi suurema tõrketeta. Pankade ümberkorraldused toimusid plaanikohaselt: sularahaautomaadid ja kaardimaksed toimusid juba mõni minut pärast 1. jaanuari keskööd, kontod ja IT-süsteemid konverteeriti edukalt ning pangakontorid olid avatud ka nädalavahetusel. Lisaks toetas paralleelkäibeperioodil pankade võrgustikku maapiirkondades Eesti Posti sularahavahetus. Riigi infosüsteemid, sh kõige tähtsamad Maksu- ja Tolliameti ning Sotsiaalkindlustusameti süsteemid, hakkasid eurorõõmimis tööle nii, nagu plaanitud. Investeeringud turvalisusesse kandsid samuti vilja, sest ühtegi rahavahetusega seotud intsidenti ei registreeritud.

Eesti Panga muuseum

2010. aastal oli huvi Eesti Panga muuseumi vastu tavapärasest mitu korda suurem: seda külastas 13 083 inimest, sealhulgas 5833 näitusekülastajat ja 7250 mündiostjat. Tulenevalt otsusest ühineda euroalaga ja võtta 1. jaanuarist 2011 käibe euro tõusis märgatavalt inimeste huvi soetada Eesti krooni käibemünste, pangatähti ning meenemünste. Numismaatilis-bonistilisi tooteid müüdi muuseumis rekordilise 31,6 miljoni krooni eest. Suur osa ostjatest olid Eesti elanikud, kes soovisid endale jätta meeneks Eestis kroone.

2010. aastal korraldati Eesti Panga muuseumis kaks ajutist näitust:

- märtsis „Vabaduse kullakoormad“ koostöös Pärnu Muuseumiga;
- mais „Eesti spordikuld“, korraldajateks spordiselts Kalev ja Eesti Spordimuuseum.

Seoses Eestis käibiva raha vahetusega 2011. aastal suurenes möödunud aastal märgatavalt avalikkuse huvi Eesti Panga rändnäituste, eriti Eesti raha ajaloo näituse vastu. Need näitused rändasid 15 kohas kogu Eestis, samuti maailmanäitusel EXPO 2010 Shanghais ning Brüsselis Euroopa Komisjoni hoones ja Eesti Vabariigi alalises esinduses Euroopa Liidu juures. Teistest rändnäitustest oodati väljapanekut „Meie igapäevane pangakaart“ kuues Eesti paigas ning näitus „15 aastat oma raha: Eesti krooni kavandid“ oli vaadata Jõgevamaa keskraamatukogus Põltsamaal ning Pärnu keskraamatukogus.

15. mail toimus teist korda üle-eestiline muuseumiöö, seekord teemal „Öös on lugusid“. Muuseumiööst võttis osa ka Eesti Panga muuseum oma looga „Vana foto jutustab: Paul Kerese malesimultaan Eesti Pangas 1937“. Avatud oli näitus „Raamatud Kereselt ja Keresest“, Paul Kerest meenutas male vanameister livo Nei. Muuseum oli lahti kell 18–22 ja muuseumi külastas 1572 huvilist.

JUHTIMINE, ORGANISATSIOON JA PERSONALIPOLIITIKA

Eesti Panga juhtimis- ja otsustusorganid

Eesti Panga nõukogu

Eesti Panga seaduse kohaselt on Eesti Panga nõukogu Eesti Panga kõrgeim organ, kelle ülesanne on Eesti Panga kogu tegevuse järelevalve.

Nõukogu ainupädevusse kuulus 2010. aastal:

- Vabariigi Presidendiile Eesti Panga presidendile ametissenimetamiseks ettepaneku tegemine;
- Eesti Panga asepresidentide, Eesti Panga iseseisvate allasutuste ja esinduste juhtide ning siseauditi osakonna juhataja ametissenimetamine ja vabastamine, samuti Finantsinspektsiooni nõukogu¹ kahe liikme nimetamine ja tagasikutsumine Eesti Panga presidendi ettepanekul;
- Eesti Panga põhikirja ning Eesti Panga iseseisvate allasutuste ja esinduste põhikirjade ning siseauditi osakonna põhimääruse kinnitamine;
- Eesti Panga eelarve täitmise järelevalve;
- Eesti Panga siseaudiitorite määramine, siseauditi tööplaani kinnitamine ja siseauditi tulemuste alusel otsuste tegemine;
- Eesti Panga sõltumatute audiitorite nimetamine;
- Eesti Panga aastaaruande kinnitamine Eesti Panga presidendi ettepanekul;
- uute pangatähtede ja müntide nimiväärtuse ning kujunduse üle otsustamine;
- Eesti Panga iseseisvate allasutuste asutamise, reorganiseerimise ja likvideerimise otsustamine Eesti Panga presidendi ettepanekul;
- Eesti Panga nimel Riigikogule esitatavate kirjalike ettepanekute ja muude dokumentide läbivaatamine ja heakskiitmine.

Eesti Panga nõukogu saab Eesti Panga presidendilt regulaarselt infot Eesti ja euroala majanduse, rahapoliitika, finantssektori olukorra ja Eesti Panga eelarve täitmise kohta.

Eesti Panga nõukogu praeguse koosseisu nimetas Riigikogu ametisse 18. veebruaril 2009. Sinna kuuluvad Jaan Männik (esimees, ametisse nimetatud 13. juunil 2008. aastal), Riigikogu liige Kalev Kallo, Tartu Ülikooli õigusteaduskonna eraõiguse instituudi äriõiguse ja intellektuaalse omandi õppetooli juhataja, tsiviilõiguse professor Irene Kull, Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskonna rahanduse ja panganduse õppetooli juhataja professor Enn Listra, ühiskonna- ja majandustegelane Tõnis Palts, ühiskonna- ja majandustegelane Liina Tõnisson ja Tartu Ülikooli majandusteaduskonna ettevõtte- ja majanduse instituudi rahvusvahelise ettevõtluse ja innovatsiooni õppetooli juhataja ning rahvusvahelise ettevõtluse professor Urmas Varblane. Nõukogu liikmeks nimetati ka Riigikogu liige Jürgen Ligi, kuid seoses tema nimetamisega rahandusministriks 4. juunil 2009 tema volitused peatusid. Valitsuse liikmena töötamise ajaks nimetas Riigikogu Jürgen Ligi asendusliikmeks alates 26. jaanuarist 2010 ettevõtja ja Tallinna Linnavoliikogu liikme Valdo Randpere.

Eesti Panga president

Eesti Panga president on alates 7. juunist 2005 Andres Lipstok.

Eesti Panga juhatus

Eesti Panga seaduse kohaselt on juhatuse ülesanne keskpanga töö kavandamine ja korraldamine. Juhatuse esimees on oma ametikoha järgi Eesti Panga president.

Eesti Panga juhatusse kuulusid 2010. aastal pre-

¹ Finantsinspektsiooni nõukogu koosneb kuuest liikmest, kellest kaks – rahandusminister ja Eesti Panga president – on liikmed ametikoha järgi ja neli on nimetatavad liikmed. Nõukogu esimees on rahandusminister. Nõukogu nimetatavatest liikmetest pooled nimetab ja kutsub tagasi rahandusministri ettepanekul Eesti Vabariigi Valitsus ja pooled Eesti Panga presidendi ettepanekul Eesti Panga nõukogu.

sident Andres Lipstok ning asepresidendid Rein Minka ja Märten Ross.

Eesti Panga tegevuse üldjuht on president Andres Lipstok. Tema ainupädevusse kuulub panganduspoliitika kujundamine ning Eesti Panga tegevuse üldjuhtimine, Eesti Panga nõukogu otsuste täitmise korraldamine ning selleks vajalike meetmete rakendamine, Eesti Panga eelarve kinnitamine, samuti Euroopa keskpankade süsteemi ülesannete täitmise korraldamine.

Eesti Panga president annab keskpanga tegevusest aru Riigikogule ja vastab Riigikogus Eesti Panga tegevuse kohta esitatud arupärimistele. Eesti Panga president annab oma tegevusest regulaarselt aru Eesti Panga nõukogule.

Eesti Panga president kontrollib asepresidentide tööd ning vastutab Eesti Panga rahvusvaheliste ja avalike suhete, õiguskeskkonna kujundamise, panga juhtimiskorralduse ülevaatamise ning sisemise asjaajamise ja füüsilise töökeskkonna eest.

Asepresident Rein Minka vastutab sularaharinglust korraldava tegevuse koordineerimise ja töökeskkonna turvalisuse, finantssektori poliitika väljatöötamise ja elluviimise, finantssektori teabe kogumise, käitlemise ja avaldamise, makse- ja arveldussüsteemide ülevaatamise, Eesti Panga arveldussüsteemi töökindla ja kuluefektiivse toimimise ning tervikliku arengu juhtimise, infotehnoloogilise töökeskkonna ja personalitöö eest.

Asepresident Märten Ross vastutab raha- ja majanduspoliitiliste seisukohtade kujundamise, Eesti Panga finantsvarade juhtimise, riikliku statistika kogumise, koostamise ja avaldamise koordineerimise, Eesti Panga finantsarvestuse ja

-aruandluse ning majandusuuringute ja majandusosalase täiendusõppe koordineerimise eest.

Rahapoliitika komitee

Raha-, majandus- ja finantssektori poliitika seisukohtade väljatöötamiseks ning Eesti Panga tegevuse kooskõlastamiseks tegutses keskpangas kuni 1. jaanuarini 2011 alaline rahapoliitika komitee.

Eesti Panga rahapoliitika komitee koosseisu kuulusid 2010. aastal panga juhatuse liikmed president Andres Lipstok, asepresidendid Rein Minka ja Märten Ross, finantsturgude osakonna juhataja Janno Luurmees, rahapoliitika osakonna juhataja Ülo Kaasik, majandusuuringute osakonna juhataja Martti Randveer, sularaha- ja turvaosakonna juhataja Rait Roosve ning finantsstabiilsuse osakonna juhataja Jaak Tõrs.

Koostöö Finantsinspeksiooniga

Eesti Panga juures tegutseb Finantsinspeksioon, mille ülesanne on riiklik järelevalve Eestis tegevusloa alusel tegutsevate pankade, kindlustusseltside, kindlustusvahendajate, investeerimisühingute, fondide ja väärtpaberituru üle.

Finantsinspeksiooni tööd korraldab juhatus, mille esimees on Raul Malmstein. Inspeksiooni tööd kavandab nõukogu eesotsas nõukogu esimehega, kes ametikoha järgi on Eesti Vabariigi rahandusminister (2010. aastal Jürgen Ligi). Finantsinspeksiooni nõukokku kuuluvad ka Eesti Panga president Andres Lipstok ja asepresident Rein Minka ning Eesti Panga nõukogu liige Valdo Randpere.

Eesti Panga juhtimissüsteemi ja töökorralduse arendamine 2010. aastal

Organisatsiooni väärtused ja väärtustepõhine juhtimine

Eesti Panga juhatus on sõnastanud järgmised Eesti Panga väärtused.

Asjatundlikkus

- Oleme informeeritud ning lähtume oma tegevuses pikaajalistest eesmärkidest
- Meie edastatud sõnumid on selged ja arusaadavad
- Meie töötajad omavad parimat erialast ettevalmistust ja laia silmaringi
- Väärtustame iseõppimist, enesetäiendamist ja õpime parimatelt
- Töötajate oskuste ja teadmiste vahetamine on oskuslikult korraldatud
- Pühendumise põhieesmärkidele ja tegutsemise heaperemehelikult

Koostööle suunatus

- Tegutsemise paindlikult ja oleme uuendusmeelsed
- Kaasame vajaliku eksperditeadmise ja panustame seal, kus see on oluline
- Tegutsemise heas usus ja usaldame üksteist
- Tegutsemise meeskondlikult

Usaldusväärsus

- Oleme organisatsioonile ustavad ja tööle pühendunud
- Meie sõnad ja teod on omavahel kooskõlas
- Oleme avameelsed ja enesekriitilised
- Oleme järjepidevad

Hoolivus

- Hoiame üksteist oma tööga kursis ja anname vastastikku tagasisidet
- Tunnustame hea töö tegijaid
- Arvestame teistega, oleme vastutulelikud ja abivalmid

Sõnastatud väärtused on osa panga juhtimissüsteemist. Neid kasutatakse töö igapäevases ja juhtumikeskses analüüsis ja ka üldistatud analüüsis iga-aastaste arenguvestluste käigus.

Arenguvestlused

2010. aasta arenguvestlused toimusid panga töötajatele harjumuspäraseks saanud kujul. Arenguvestluste kokkuvõttes pöörasime peamiselt tähelepanu euro tulekuks valmistumisele ja organisatsiooniga seotud ettepanekutele. Osakondade mõtteid esitleti kõikidele panga töötajatele. Põhjalik arutelu toimus panga juhatuse liikmetest ning osakonnajuhatajatest koosnevates töörühmades kevadisel personalitöö seminaril.

Eesti Panga juhtimissüsteemi arendamine

2010. aastal jätkas tööd panga juhtimissüsteemi arendamise komisjon, mille ülesanne on panga juhtimissüsteemi arendamise ettepanekute analüüs ja esitamine. 2010. aastal tegeldi peamiselt riskijuhtimise ja talitluspidevuse teemadega, samuti oli vaatluse all tegevuspõhine kuluarvestus. Edasi arendati Euroopa Kvaliteedijuhtimise Sihtasutuse (EFQM) täiuslikkuse mudeli alusel koostatavat organisatsioonikirjeldust, mille põhjal peaks 2011. aastal toimuma esimene organisatsiooni enesehindamine ja sellele järgnev kavakindel tegutsemine organisatsioonilise täiustamise valdkonnas. Lõppjärku jõudis ka panga strateegiadokumendi ettevalmistamine.

Bureau Veritas Eesti OÜ kinnitas vastavusauditi käigus panga sularaha- ja turvaosakonnale 2008. aastal antud ISO 9001:2000 kvaliteedisertifikaadi kehtivust. Kvaliteedisertifikaat kinnitab Eesti Panga sularaha menetlemise ja selle turvamise protsesside kooskõla standardis kehtestatud nõuetega.

Finants- ja juhtimisarvestuses võeti kasutusele majandustarkvara SAP, mida kasutavad ka pal-

jud teised Euroopa keskpankade süsteemi keskpangad. Euroalaga liitumise tagamiseks rakendati panga vajaduste kohaseid ning euroala keskpankade omaga võimalikult sarnased arvestuspõhimõtted ja kord ning parendati panga juhtimissüsteemi varustamist kvaliteetsete ja võrreldavate andmetega.

Riskijuhtimine

Riskijuhtimine ja talitluspidevuse juhtimine jätkus 2010. aastal kinnitatud raamistike alusel ja väljakujunenud protsesside kohaselt. Kõigi osakondade ja juhatuse tähelepanu ning vahendid olid suunatud siiski eelkõige ühele projektile, mis oli euro.

2010. aasta jooksul langes summaarne riskitase 11% ja oli 2010. aasta detsembri lõpus 495 miljonit krooni. Riskitase näitab (rahas väljendatuna) kõigi võimalike kahjuliku mõjuga sündmuste kogumõju aastas. Enim vähenesid riskid töökeskkonna halduses. Riske hinnati varasemast suuremaks infosüsteemide korraldamise valdkonnas. Ulatuslikum riskide ümberhindamine seisab ees 2011. aasta jooksul. Selle põhjal näeme, kas panga riskid kokkuvõttes suurenevad, nagu näitas valdkondlik eelhindamine 2009. aasta lõpus, või oleme suutnud riskide vähendamiseks piisavalt meetmeid rakendada.

Euroalaga liitumise ettevalmistamise ja eurole ülemineku riskide juhtimine toimus eraldi projekti raames, mis oli kogu juhtkonna süstemaatilise kontrolli all. Peale pangasisese projekti oli moodustatud ka europrojekti meeskond, kuhu kuulusid Rahandusministeeriumi, krediidiastutuste ning teiste oluliste partnerite ja riigiasutuste esindajad.

Talitluspidevuse juhtimisel oli peamine areng pangaväliste koostööpartnerite kaasamine ning finantssektori ühiste riskide kaardistamine ja hindamine, mille alus on 2009. aastal rakendunud uus hädaolukorra seadus. Aasta jooksul kujunes

keskpangal tihe koostöö kõigi süsteemiriski seisukohalt oluliste kommertspankade riskide ja talitluspidevuse juhtimise üksustega. Seaduse rakendamine finantssektoris on toimunud ladusalt ja seaduses sätestatud tähtaegade kohaselt.

Septembris lõppes riskijuhtimise enesehindamine, mis andis ettepanekuid riskijuhtimise edasiseks tõhustamiseks ja paremaks sidumiseks teiste juhtimisvaldkondadega. Ettepanekutele, mis käsitlesid panga personali teadlikkuse ja kaasatuse tõstmist, andis juhatuse konkreetse väljundi juba hindamise käigus. Nimelt kinnitas juhatuse riskijuhtimise koolituse ja talitluspidevuse harjutuste põhimõtted. Enamik soovitusi on kavas ellu viia 2011. aasta jooksul.

e-Eesti Pank

Dokumendi- ja teabehalduse ning asjaajamise arengustrateegiaga ehk e-Eesti Pangaga seotud põhitegevus 2010. aastal oli ettevalmistus eurole üleminekuks, dokumentide sisuhalduse korrastamine, dokumentide elukäigu juhtimise rakenduse ettevalmistamine ja arvete menetlemise töövoogu ümberseadistamine. Täiendati ka juhatuse otsuste ja siseauditist tulenevate korralduste menetlemise töövoogusid. Tagasiside saamiseks korraldati e-Eesti Pank rakenduste kasutajaküsitlus. Kasutajate ettepanekuid arvestatakse e-Eesti Panga edasiarendamisel.

Eesti Panga personalipoliitika

Eesti Panga personalipoliitika eesmärk on tagada pangale tema peaeesmärkide täitmiseks vajalike töötajate värbamine, nende arendamine ja koolitus, töötajate motiveerimine ning õiglane tasustamine.

Töötajad

Töötajate värbamisel eelistatakse sisekonkurssi, mille peamine eesmärk on motiveerida töötajaid pangasisese karjääri abil. Väliskonkurssi kasuta-

takse sisekonkursi ebaõnnestumisel või siis, kui vajatakse keskpanga omast erineva kogemusega töötajat. Juhtide ja teiste vastutusrikaste ametikohtade täitmisel kasutatakse pangas ametikoha kompetentsusmudelit, mis on parim vahend kandidaatide teadmiste ja oskuste ning isikuomaduste hindamiseks.

Eesti Panga tasupoliitika lähtub vajadusest väärtata ja säilitada võimalikult pädevaid töötajaid, motiveerida neid tulemuslikule tööle ning aidata kaasa panga kui tööandja hea maine kujundamisele. Tasu keskmine suurus pangas peab olema konkurentsivõimeline tööturul, kus pank töötajate pärast konkureerib. Üldjuhul tähendab see finantssektori tööturgu Tallinnas.

Tippjuhtkonna töötasu määramisel arvestab Eesti Panga nõukogu Eesti tippjuhtide palku üle 500 miljoni kroonise käibega riigi- ja eraomanduses olevates ettevõtetes. Tippjuhtide töötasu suurust mõjutavad ka palgaturuandmete muutused finantssektoris. Eesti Panga presidendi töötasu ei tohiks olla väiksem kui võrreldavate ettevõtete ja asutuste tippjuhtide keskmine palk.

2010. aastal oli Eesti Panga nõukogu liikmetele välja makstud tasu (põhitöötasu ja lisatasud) kokku 2,009 miljonit krooni (2009. a 1,798 mln kr) ja Eesti Panga juhatuse liikmetele välja makstud tasu (põhitöötasu ja lisatasud) kokku 4,139 miljonit krooni (2009. a 4,374 mln kr).

Panga juhtkonda mitte kuuluvate töötajate ametikohad on hinnatud Hay meetodil. Olenevalt hindamistulemustest jagunevad kõik ametikohad keskpanga ametikohtade klassifikatsioonis toodud palgagruppidesse. Eesti Pangas on kehtestatud kõiki palgagruppe läbiv palgaastmestik. Panga töötajad (v.a juhatuse liikmed) saavad palgaastme kohast töötasu, mida on võimalik tööperekondade kaupa kõrvutada nii pangas kui ka pangaväliselt.

Eesti Panga keskmine kuutöötasu (sh puhkusetasud ja lisatasud öhtu- ja öötundidel ning puhkepäevadel ja riiklikel pühadel) oli 2010. aastal 30 078 krooni. See näitaja hõlmab nii tippjuhte kui ka teenindajaid, kuid suurima grupi keskpanga töötajaskonnast – ligikaudu 85% – moodustavad spetsialistid. Eesti Pangas töötav kesk- taseme spetsialist peab olema magistrikraadiga, vähemalt kolmeaastase erialase töökogemusega ja valdama heal tasemel inglise keelt kõnes ja kirjas. Ametialaselt osaleb ta ka mõnes Euroopa Keskpanga või Euroopa Liidu tööühmas. Sellistele nõudmistele vastava spetsialisti kuutöötasu oli 2010. aastal 24 181 krooni.

2010. aasta alguses oli pangal sõlmitud tööleping 253 töötajaga (tegelikult oli tööl 231 töötajat, 22 töötaja tööleping oli peatatud), aasta lõpul aga 262 töötajaga (tegelikult oli tööl 246 töötajat, 16 töötaja tööleping oli peatatud). Töötajate arvu suurendas eurole ülemineku ettevalmistustega seotud töötajate tähtajaline töölevõtmine. Valdav osa tähtajalistest töölepingutest lõpeb 2011. aasta kevadsuvel. Töölepingu peatamise põhjused olid lapsehoolduspuhkusel viibimine, töötamine Euroopa Keskpangas või teistes rahvusvahelistes organisatsioonides.

Eesti Panga töötajate keskmine vanus 2010. aastal oli 43,6 aastat. Pangas töötas 104 meest (40%) ja 158 naist (60%).

Arendamine ja koolitus

2010. aastal kulutati panga töötajate arendamiseks 2,62 miljonit krooni, mis on 2,2% töötajate palgakulust. Koolitustel osales 194 töötajat ehk 84% panga töötajatest. Keskmiselt viibis iga panga töötaja koolitusel viis päeva aastas ning tema arendamiseks kulus 11 344 krooni.

Põhilised koolitusvaldkonnad olid 2010. aastal majandusteooria ja -poliitika, juhtimine ja suhtlemine ning keeleõpe. Suur osa põhivaldkonna

koolitustest toimub välismaal, olulise panuse grupikoolitustesse annavad panga sisekoolituskursused ja avatud seminarid.

Tasemekoolituses osales 2010. aastal 51 töötajat, neist kolmveerand olid omandamas doktori- või magistrikraadi.

2010. aastal stažeeris Euroopa Keskpangas lühiajaliselt kolm Eesti Panga töötajat ja Eesti PANGAS üks Euroopa Keskpanga töötaja.

Töötajate harrastused ja traditsioonid

Spordiklubi

Spordiklubil oli 2010. aasta lõpus 227 liiget. Populaarsemad alad olid ujumine, *fitness*, sulgpall, korvpall, jooga, võrkpall, tennis, jõusaalis treenimine, vesivõimlemine ja rulluisutamine. Ühiselt käidi Jõulumäe talispordipäeval ja Jänedas suvespordipäeval, *bowling*'ut mängimas ning veepeol Aqua Spas.

Purjetajad seilasid Eesti väikesaarte ümbruses, maletajad selgitasid endi hulgast parima.

Firmaspordi võistlustel osalesid töötajad tennis ning pangaliiga jalg- ja korvpallis. Euroopa keskpangade spordiüritustel lõime kaasa saali-jalgpallis Ungaris, korvpallis Hispaanias ja maleturniiril Taanis.

Finantsinspeksiooniga võrreldi võimeid jalg- ja korvpallis.

Kammerkoor

Eesti Panga ja Finantsinspeksiooni töötajatest koorimuusikasõprade ühendus tuli esimest korda kokku 15. mail 1998. Koori on seni juhatanud dirigent Peeter Perens. Koori tegevust koordineerib igaks uueks tegevusaastaks valitud juhatus.

2010. aastal laulis kooris 28 inimest, osaleti Türi segakooride laulupäeval ning esineti Eurokonverentsi raames Estonia kontserdisaalis. Aasta teisel poolel tegevus peatus, et panustada enam töösse.

Sajakroonise pangatähe esiküljel on kujutatud eesti poetess, näitekirjanik ja ärkamisaja suurkuju **Lydia Koidula** (1843–1886). Koidula oli romantiline isamaalaulik. Oma näidenditega rajas Koidula teed eesti näitekirjandusele ja teatrile. Ta osales ka 1869. aasta I üldlaulupeo korraldamises ja töötas ajakirjanikuna.

Portreest paremal olev ööbiku kuju viitab Lydia Koidula luulekogule „Emajõe ööbik”. Osal 100krooniste seeriatel on ka Koidula autograaf. Pangatähe tagaküljel on kujutatud **tormist merd ja pankrannikut**. Paas on eesti rahvuskivi. Põhja-Eesti pankranniku maismaaosas, mis on 300 km pikk, algab Pakri poolsaarel ja jätkub Narva jõeni. Tegu on loodusharuldusega. Paaseinas avanevad vanaaegkonna kivimid. Neis hästi säilinud kivistised peegeldavad Maa ja elu arengut 460–540 miljonit aastat tagasi. Paaseina praeguse kuju on vorminud jõed, mandriliustikud ja Läänemeri. Ürgse ilmega pangamets on omapärase mullaga ja rohkete haruldaste taimeliikide kasvukoht, kus on säilinud ka hulk jäänukliike. Põhja-Eesti pankrannikul on ka oluline kultuuriväärtus, esimesed teated inimasustuse kohta pärinevad just sealt I aastatuhande lõpust eKr.

EESTI PANGA RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANNE

31. detsembril
2010 lõppenud
majandusaasta kohta

JUHATUSE KINNITUS 31. DETSEMBRIL 2010 LÖPPENUD MAJANDUSAASTA RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDELE

Juhatus deklareerib oma vastutust Eesti Panga aastaaruande koostamise eest 31. detsembril 2010 lõppenud majandusaasta kohta.

Raamatupidamise aastaaruande koostamisel on lähtutud Eesti Panga seadusest ja Eesti Panga raamatupidamise sise-eeskirjast. Raamatupidamise aastaaruanne kajastab õigesti ja õiglaselt Eesti Panga vara, kohustusi, omakapitali ning majandustegevuse tulemust.

Raamatupidamise aastaaruande koostamine eelmises lõigus kirjeldatud nõuete kohaselt eeldab juhatuselt hinnanguid, mis mõjutavad Eesti Panga varasid ja kohustusi aruandekuupäeva seisuga ning tulusid ja kulusid aruandeperioodil. Need hinnangud põhinevad kättesaadaval info Eesti Panga seisundi ning kavatsuste ja riskide kohta raamatupidamise aastaaruande koostamispäeva seisuga. Raamatupidamise aastaaruandes kajastatud majandustehingute lõplikud tulemused võivad erineda juhatusel antud hinnangutest.

Raamatupidamise aastaaruandele on 14. märtsil 2011 alla kirjutanud kõik sellel päeval juhatusse kuulunud liikmed.

Andres Lipstok
Eesti Panga president,
juhatuse esimees

Rein Minka
asepresident,
juhatuse liige

Märten Ross
asepresident,
juhatuse liige

BILANSS SEISUGA 31. DETSEMBER 2010 JA 2009 (TUHAT KROONI)

	Kirje	31.12.2010	31.12.2009
VARAD			
Kuld ja nõuded kullas	1	136 157	99 057
Nõuded välisvääringus mitteresidentidele		30 594 281	43 459 024
Nõuded IMFile	2	2 323 073	2 173 802
Pangakontode jäägid, väärtpaberiinvesteeringud, välislaenu	3	28 271 208	41 285 222
Euroüsteemiga seotud nõuded	4	11 302	11 294
Muud varad		875 259	1 206 222
Materiaalne põhivara	5	350 599	304 300
Muud finantsvarad	6	3 397	3 397
Bilansiväliste instrumentide ümberhindluse erisus	7	73 235	15 078
Viitlaekumised ja ettemakstud kulud	8	86 061	133 199
Mitmesugused muud varad	9	361 966	750 248
Varad kokku		31 616 998	44 775 597
KOHUSTUSED JA OMAKAPITAL			
Ringluses olev sularaha	10	5 838 201	9 777 491
Rahapoliitikaga seotud kohustused residentide ees	11	15 800 990	25 979 554
Kohustused kroonides teiste residentide ees	12	101 838	99 684
Kohustused välisvääringus residentide ees	13	1 807 470	838 663
Kohustused välisvääringus mitteresidentide ees	14	0	109 636
Kohustused IMFi ees	2	2 314 596	2 165 650
Muud kohustused		274 291	161 648
Bilansiväliste instrumentide ümberhindluse erisus	7	9 133	43 670
Viitvõlad ja ettemakstud tulud	15	171 235	92 357
Mitmesugused muud kohustused	16	93 923	25 621
Eraldised	17	1 261	2 070
Ümberhindluskontod	18	137 654	102 154
Kapital ja reservid	19	5 367 660	4 853 501
Kapital		600 000	600 000
Reservid		4 767 659	4 253 501
Aruandeaasta kasum/kahjum		-26 964	685 544
Kohustused ja omakapital kokku		31 616 998	44 775 597

Selgitused lk 84–98 on raamatupidamise aastaaruande lahutamatu osa.

2010. JA 2009. AASTA TULUDE-KULUDE ARUANNE (TUHAT KROONI)

	Kirje	2010	2009
Intressitulu		414 471	853 103
Intressikulu		-220 483	-329 118
Puhas intressitulu	20	193 988	523 984
Realiseeritud kasum/kahjum finantstehingutest		136 157	395 530
Allahindlused		-34 759	-20 531
Finantstehingute puhastulem, allahindlused ja eraldised	21	101 398	374 999
Puhastulem tehingu- ja vahendustasudest	22	13 444	12 968
Dividenditulud	23	2 725	1 134
Muud tegevustulud	24	51 023	29 736
Põhitegevuskulud	25	-389 541	-257 277
Personalikulu		-120 719	-118 718
Pangatähtede ja müntide valmistamine		-150 485	-22 087
Haldus- ja majanduskulu		-87 037	-82 259
Põhivara kulum		-31 301	-34 213
Kasum/kahjum		-26 964	685 544

Selgitused lk 84–98 on raamatupidamise aastaaruande lahutamatu osa.

OMAKAPITALI MUUTUSTE ARUANNE (TUHAT KROONI)

	Põhikapital	Reservkapital	Eireserv	Kasum/kahjum	Kokku
Jääk 2008. aasta lõpul	100 000	500 000	3 712 407	1 247 094	5 559 501
2008. aasta kasumi jaotus	0	0	541 094	-541 094	0
Eraldised riigieelarvesse	0	0	0	-706 000	-706 000
2009. aasta kasum	0	0	0	685 544	685 544
Jääk 2009. aasta lõpul	100 000	500 000	4 253 501	685 544	5 539 046
2009. aasta kasumi jaotus	0	0	514 158	-514 158	0
Eraldised riigieelarvesse	0	0	0	-171 386	-171 386
2010. aasta kahjum	0	0	0	-26 964	-26 964
Jääk 2010. aasta lõpul	100 000	500 000	4 767 659	-26 964	5 340 696

Selgitused lk 84–98 on raamatupidamise aastaaruande lahutamatu osa.

EESTI PANGA RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDE LISAD

RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDE KOOSTAMISEL KASUTATUD ARVESTUSPÕHIMÕTTED

Üldpõhimõtted

Raamatupidamise aastaaruande koostamisel on lähtutud Eesti Panga seadusest ja Eesti Panga raamatupidamise sise-eeskirjast. Eesti Panga raamatupidamise sise-eeskirja koostamisel on aluseks võetud Euroopa Keskpanga (EKP) suunised finantsinstrumentide kajastamisel ja Eesti hea raamatupidamistava muude varade ja -kohustuste kajastamisel.

Majandustehingud on kirjendatud soetusmaksumuse meetodil nende toimumishetkel, välja arvatud juhtudel, mida on lähemalt selgitatud järgnevates arvestuspõhimõtetes.

Raamatupidamise aastaaruande koostamine eeldab juhatuse hinnanguid Eesti Panga varasid ja kohustusi ning aruandeperioodi tulusid ja kulusid mõjutavate asjaolude kohta bilansikuupäeva seisuga. Need hinnangud põhinevad raamatupidamise aastaaruande koostamispäeva seisuga kättesaadaval teabel Eesti Panga seisundi ning kavatsuste ja riskide kohta.

Eesti Panga juhatus on seisukohal, et Eesti Panga kui keskpanga rolli arvestades ei pakuks tema rahavoogude aruande avaldamine finantsaruande lugejatele olulist asjakohast teavet.

Raamatupidamise aastaaruanne on koostatud tuhandetes Eesti kroonides, kui puudub viide mõnele teisele ühikule.

Varad ja -kohustused

Varad ja kohustused kajastatakse bilansis, kui on tõenäoline, et pank saab varast või kohustusest tulevikus majanduslikku kasu või kahju; peaaegu kõik varade ja kohustustega seotud riskid ning õigused on üle võetud; vara või kohustuse väärtust ja neist tekkivat tulu või kulu saab usaldusväärselt mõõta.

Finantsvarad ja kohustused

Finantsvarad hõlmavad raha, lepingulist õigust saada teiselt poolelt raha või muud finantsvara, ja lepingulisi õigusi vahetada teise poolega finantsvara eelduslikult kasulikel tingimustel. Finantskohustused hõlmavad lepingulisi kohustusi tasuda teisele poolele raha või muu finantsvaraga või vahetada teise poolega finantsvara eelduslikult kahjulikel tingimustel.

Finantsvara võetakse algselt arvele soetusmaksumuses, mis on selle finantsvara eest makstud tasu õiglase väärtus. Finantskohustus võetakse algselt arvele soetusmaksumuses, mis on selle eest saadud tasu õiglase väärtus. Finantsvara ja -kohustuse edasine arvestus toimub selle tüübist tulenevalt turuväärtuses, soetusmaksumuses või korrigeeritud soetusmaksumuses. Turuväärtuse all mõistetakse summat, mille eest informeeritud, mitteseotud ning huvitatud pooled vahetavad varasid või arveldavad kohustusi. Turuväärtuses kajastatavaid finantsvarasid hinnatakse ümber igal bilansipäeval.

Korrigeeritud soetusmaksumuse meetodil kajastatav finantsvara hinnatakse alla juhul, kui on tõenäoline, et selle kaetav väärtus on väiksem bilansilisest väärtusest. Olulise finantsvara väärtuse langust hinnatakse iga objekti puhul eraldi. Väärtuse langust hinnatakse kogumina niisuguse finantsvara

puhul, mis ei ole individuaalselt oluline ja mille korral ei ole otseselt teada, et selle väärtus on langenud. Finantsvara allahindlusi kajastatakse aruandeperioodi tulude-kulude aruandes kuluna.

Välisvaluutas toimunud tehingute kajastamine

Eesti Panga arvestusvaluuta on Eesti kroon. Välisvaluutas fikseeritud finantsinstrumentidega tehtud tehingud (v.a väärtpaperitehingud) kajastatakse tehingupäeval bilansivälistel kontodel. Arvelduspäeval pööratakse bilansivälised kanded ümber ja tehingud kajastatakse bilansis. Välisvaluuta ost ja müük mõjutavad välisvaluuta netopositsiooni tehingupäeval ning realiseeritud müügitulem arvutatakse samuti tehingupäeval. Välisvaluutas fikseeritud finantsvaradelt kogunenud intress ning üle- või alakurss arvutatakse ja kirjendatakse iga päev. Need laekumised mõjutavad iga päev ka välisvaluuta positsiooni.

Välisvaluutapõhiste majandustehingute kajastamisel on aluseks võetud tehingu toimumise päeval kehtinud Eesti Panga valuutakursid. Välisvaluutas väljendatud nimiväärtusega varad ja kohustused on ümber hinnatud Eesti kroonidesse bilansipäeval ametlikult kehtinud Eesti Panga välisvaluutakurside alusel, välja arvatud SDRi kurss (ümberhindamise aluseks on IMFi kurss).

2010. ja 2009. aasta 31. detsembril kasutati järgmisi valuutakursse:

	2010	2009
USD	11,7107	10,8653
SDR	18,1969	17,0276
EUR	15,6466	15,6466

Tulude kajastamine

Tulud ja kulud on kajastatud tulude-kulude aruandes arvestusperioodi jooksul tekkepõhiselt, sõltumata raha laekumisest või tasumisest.

Realiseerimata kasumit ei kajastata tulude-kulude aruandes, vaid bilansis ümberhindluskontol.

Realiseerimata kahjum kajastatakse aasta lõpu seisuga tulude-kulude aruandes real „Allahindlused”, kui see ületab asjaomasel ümberhindluskontol kajastatud eelnevate perioodide ümberhindluskasumit. Ühe valuuta-, võlakirja- ja kullapositsiooni realiseerimata kahjumit ei tasaarvestata teise valuuta-, võlakirja- ega kullapositsiooni realiseerimata kasumiga.

Kui teatava kirje puhul tuvastatakse aasta lõpus realiseerimata kahjum, vähendatakse selle keskmist hinda, et see vastaks aastalõpu vahetuskursile või turuhinnale.

Ostetud võlakirjade preemiad ja diskontod kajastatakse osana intressitulust ning amortiseeritakse võlakirja eluea lõpuni lineaarsel meetodil.

Kuld

Kulla kogus on hinnatud aasta lõpu turuväärtuses, mis on võrdne Eesti Panga määratud Eesti krooni ja kulla vahelise päevakursiga.

Nõuded mitteresidentidele välisvaluutas

Nõuded mitteresidentidele välisvaluutas on jaotatud kaheks: „Nõuded Rahvusvahelisele Valuutafondile (IMF)” ning „Pangakontode jäägid, väärtpaberiinvesteeringud ja välislaenu”.

Välisriikide võlakirjad ja muud noteeritavad väärtpaberid välisvaluutas on kajastatud aasta lõpu turuväärtuses. Võlakirjad hinnatakse ümber aasta viimasel pangapäeval, kasutades viimase pangapäeva turuhindasid.

Repotehingud ehk väärtpaberite müügi- ja tagasiostutehingud on kajastatud väärtpaberite tagatisel võetud laenuna, st väärtpaberid kajastatakse bilansis varana ning tagasiostusumma kohustusena. Intress, mis tuleb maksta, kajastatakse bilansis tekkepõhiselt kohustuste real „Viitvõlad ja ettemakstud tulud”.

Pöördrepotehingud ehk väärtpaberite ostu- ja tagasimüügitehingud on kajastatud väärtpaberite tagatisel antud laenuna. Saadaolev intress kajastatakse bilansis tekkepõhiselt varade real „Viitlaekumised ja ettemakstud kulud” ning intressitulu tulude-kulude aruandes. Pöördrepotehingute tagatiseks olevaid väärtpabereid ei kajastata pangala bilansis.

Investeeringud aktsiatesse

Investeeringud aktsiatesse on kajastatud turuväärtuses, kui seda saab usaldusväärselt hinnata. Aktsiate turuväärtust ei saa usaldusväärselt hinnata, kui aktsiatega aktiivselt ei kaubelda ning puuduvad nende väärtuse usaldusväärse hindamise alternatiivsed meetodid. Sellisel juhul kajastatakse aktsiad soetusmaksumuses. Aktsiate müügitulu ja -kulu on kirjendatud tulude-kulude aruandes pärast seda, kui kõik müügitingimused on täidetud. Dividenditulu on kajastatud perioodi tuluna.

Põhivara

Põhivaraks peetakse varasid kasuliku tööeaga üle ühe aasta ja maksumusega alates 50 000 kroonist. Põhivara võetakse arvele soetusmaksumuses, mis koosneb ostuhinnast ja muudest põhivara kasutuselevõtmisega otseselt seotud väljaminekutest. Põhivarana on bilansis kajastatud maa, hooned, hoonete tehnosüsteemid, infotehnoloogia riistvara, tarkvara ja muu pikaajalise kasutusega vara. Samuti kajastatakse põhivara hulgas ettemaksed põhivara eest.

Maa ja kunsti- ning kultuurivara soetusmaksumust ei amortiseerita. Ülejäänud põhivaralt arvestatakse kulumit lineaarse meetodi alusel järgmiste määrade järgi, lähtudes varade eeldatavast kasutuseast:

	2010
Hooned ja ehitised	3%
Hoonete tehnosüsteemid	20%
Riistvara	33%
Tarkvara	20–50%
Muu põhivara	20%

Tarkvara kuluminormide eristamise vajadus tuleneb kõrge soetusmaksumuse ja erineva kasuliku tööeaga rakendustarkvara kasutuselevõtust.

Materiaalse põhivara objektile tehtud hilisemad väljaminekud kajastatakse põhivarana, kui on tõenäoline, et ettevõtte saab tulevikus varaobjektiga seotud majanduslikku kasu ning varaobjekti soetusmaksumust saab usaldusväärselt mõõta. Muu hooldus- ja remondikulu kajastatakse kuluna toimumishetkel.

Sularaha ringluses

Sularaha ringluses hõlmab Eesti Panga emiteeritud pangatähti ja münte nimiväärtuses, mis on kajastatud bilansis kohustusena sularaha hoidja ees, millest on maha arvatud raha Eesti Panga käibekassas.

Finantsinspeksiooniga seotud nõuded ja kohustused

Eesti Panga bilansis on nõue Finantsinspeksiooni vastu seoses Eesti Panga osutatud teenustega ja käibevara hankimisega ning kohustus seoses Finantsinspeksiooni arvelduskontoga Eesti Pangas.

Bilansivälised instrumendid

Välisvaluutainstrumendid, st välisvaluuta forvardtehingud, valuutavahetustehingute forvardosad ja muud välisvaluutainstrumendid, mis hõlmavad ühe valuuta vahetamist teise vastu tulevasel kuupäeval, arvatakse kursivahest tuleneva kasumi ja kahjumi arvutamisel välisvaluuta netopositsiooni hulka.

Intressimäära instrumendid hinnatakse ümber konkreetsete instrumentide põhiselt. Intressimäära futuurlepingute marginaalide igapäevased muutused kajastatakse tulude ja kulude aruandes. Väärt-paberite forvardtehingute ja intressimäära vahetuslepingute hindamine põhineb üldtunnustatud meetoditel, milles kasutatakse kättesaadavaid turuhindu ja -kurse ning diskontotegeureid alates arvel-duspäevast kuni hindamispäevani.

Tingimuslikud kohustused

Tingimuslike kohustustena avalikustatakse aastaaruande lisades lubadused, garantiid ja muud kohustused, mis teatud tingimustel võivad tulevikus muutuda kohustusteks, kuid mille realiseerumise tõenäosus on panga juhtkonna hinnangul väiksem kui mitterealiseerumise tõenäosus.

Bilansipäevajärgsed sündmused

Varade ja kohustuste positsioone korrigeeritakse sündmuste korral, mis ilmnesis bilansipäeva ja aru- ande koostamispäeva vahel, kuid on seotud aruandeperioodil või varasematel perioodidel toimunud tehingutega ja/või mõjutavad oluliselt varade ning kohustuste olukorda bilansipäeval. Olulised bilan- sipäevajärgsed sündmused, mis ei mõjuta varade ja kohustuste olukorda bilansipäeval, avaldatakse lisas.

KIRJE 1 – KULD

Eesti Panga kullareserve väärtuse muutusest annab ülevaate alltoodud tabel.

	Kogus (untsi)	Unsi turuhind (krooni)	Turuväärtus (tuhat krooni)
Jääk 2009. aasta lõpus	8 250,171	12 006,70	99 057
Ümberhindlus	-	-	37 099
Jääk 2010. aasta lõpus	8 250,171	16 503,50	136 157

tuhat krooni

Unsi turuhind on võrdne Eesti Panga määratud Eesti krooni ja kulla vahelise päevakursiga.

KIRJE 2 – SUHTED RAHVUSVAHELISE VALUUTAFONDIGA (IMF)

Nõue IMFi vastu sisaldab Rahvusvahelise Valuutafondi arveldusühiku (SDR) kontot IMFis, osalust IMFis ning muid nõudeid. SDR määratletakse valuutakorvi alusel. Selle väärtus on nelja peamise valuuta (euro, Jaapani jeen, naelsterling ja USA dollar) vahetuskursside kaalutud summa.

	31.12.2010	31.12.2009
Osalus IMFis	1 186 438	1 110 200
SDRi konto IMFis	1 128 694	1 056 172
Muud nõuded IMFi	7 941	7 431
Nõuded IMFi kokku	2 323 073	2 173 802
IMFi kroonikontod (passiva)	1 186 333	1 110 102
SDR jagamine	1 128 263	1 055 548
Kohustused IMFi kokku	2 314 596	2 165 650

tuhat krooni

SDRi konto IMFis

Igale IMFi liikmesriigile avatakse SDRi konto, mida kasutatakse laenu tehingute ja mitmesuguste muude IMFi ning liikmesriigi samalaadsete operatsioonide korral.

Osalus IMFis

Eesti Vabariigi ja IMFi suhetes tegutseb Eesti Pank fiskaalagendina ning IMFi kroonihoiuste ja võlakohustuste depositaarina. Igale IMFi liikmesriigile on kehtestatud kvoot, mis määrab tema osaluse (liikmemaksu) suuruse ja hääleõiguse IMFis. IMFi liikmeks olek on kajastatud varades ja võrdub liikmesriigi kvoodiga. 2010. aasta lõpul oli Eesti Vabariigi kvoot Rahvusvahelises Valuutafondis 65 200 000 SDRi.

Eesti Vabariik on tasunud oma liikmemaksu valitsuse võlakohustustega, mis on deponeeritud Eesti Pangas ja kajastatakse kirjel „Kohustused IMFi ees”. Nimetatud võlakohustused ei kannu intressi.

Muud nõuded IMFi

Alates 1997. aasta märtsist kajastatakse sellel kirjel summasid, mis IMF on reserveerinud oma finantsseisundi tugevdamiseks ning mille allikas on valmisolekulaenu (*Stand-by Arrangement*, SBA) ja majandusarengu soodustamise sihtlaenu (*Systemic Transformation Facility*, STF) intressimääradele lisatud protsendimäär (ca 0,1%).

tuhat krooni

Muud nõuded IMFile	31.12.2010	31.12.2009
Eesti Pank, SBA laenuga seotud nõue	6 117	5 724
Valitsus, STF laenuga seotud nõue	1 824	1 707
Kokku	7 941	7 431

KIRJE 3 – PANGAKONTODE JÄÄGID, VÄÄRTPABERIINVESTEERINGUD, VÄLISLAENUD

tuhat krooni

	Jääk 2009. aasta lõpul	Järelejäänud tähtaja struktuur				
		Kuni 3 kuud	3–12 kuud	1–3 aastat	3–5 aastat	üle 5 aasta
	41 285 222	23 958 788	13 815 399	1 640 000	811 189	1 059 847
Arvelduskontod	1 236 331	1 236 331	-	-	-	-
Tähtajalised hoiused	3 240 103	3 240 103	-	-	-	-
Võlakirjad	33 946 987	16 620 552	13 815 399	1 640 000	811 189	1 059 847
Pöördrepotehingud	2 861 801	2 861 801	-	-	-	-
	Jääk 2010. aasta lõpul	Järelejäänud tähtaja struktuur				
		Kuni 3 kuud	3–12 kuud	1–3 aastat	3–5 aastat	üle 5 aasta
	28 271 208	17 300 451	8 660 377	1 032 178	522 474	755 728
Arvelduskontod	2 307 437	2 307 437	-	-	-	-
Tähtajalised hoiused	594 571	594 571	-	-	-	-
Võlakirjad	19 245 121	8 274 365	8 660 377	1 032 178	522 474	755 728
Pöördrepotehingud	6 124 079	6 124 079	-	-	-	-

Eesti Panga välisvaluuta-reservid olid 2010. aastal paigutatud peamiselt euroala juhtivate tööstusriikide ja Ameerika Ühendriikide madala riskiastmega võlakirjadesse keskmise tähtajaga umbes 0,6 aastat.

Eesti Panga välisvaluuta-reservide juhtimise reeglid lubavad tehinguid sooritada üksnes kõrge rahvusvahelise krediitireitinguga pankade ja finantsinstitutsioonidega ning limiteerivad krediidiriski, mida Eesti Pank oma välisvarade juhtimisel võtta saab. Emitendirisk on lubatud rahvusvaheliste reitinguagentuuride (Standard & Poors, Moody's) järgmiste minimaalsete krediitireitingute puhul:

- kuni aastase kestusega võlakirjade puhul A-1 või P-1;
- üle aastase kestusega võlakirjade puhul AA- või Aa3.

Riiklike emitentide puhul on lubatud järgmised minimaalsed krediitireitingud:

- kuni aastase kestusega võlakirjade puhul A-2 või P-2
- üle aastase kestusega võlakirjade puhul BBB- või Baa3

KIRJE 4 – EUROSÜSTEEMIGA SEOTUD NÕUDED

Kirjel 4 kajastatakse Eesti Panga osalust Euroopa Keskpangas. Euroopa keskpankade süsteemi (EKPS) põhikirja artikli 28 järgi on EKPSi liikmesriikide keskpangad ainsad EKP kapitali märkijad. Märgitava kapitali arvutamise alus on kapitaliosaluse määr, mis on kehtestatud EKPSi põhikirja artikli 29.3 kohaselt ning mida korrigeeritakse iga viie aasta järel. Viimati korrigeeriti kapitaliosaluse määra 1. jaanuaril 2009, mille tulemusena tõusis Eesti Panga osalus EKP kapitalis 0,1703%lt 0,1790%le.

Eesti Vabariik ei kuulunud 31.12.2010 veel euroalasse, seetõttu kohaldus talle EKPSi põhikirja artikli 47 üleminekusäte. EKPSiga liitumise järel kohustus Eesti Pank maksma EKP-le 7% märgitud

kapitalist. Ülejäänud 93% märgitud kapitalist kohustus Eesti Pank tasuma pärast seda, kui Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 139 sätestatud erand Eesti Vabariigile kaotatakse ehk liitumisel majandus- ja rahaliiduga.

2010. aasta detsembris otsustas EKP suurendada oma märgitud kapitali 5 miljardi euro võrra 5,76 miljardilt eurolt 10,76 miljardile eurole alates 29. detsembrist 2010. Euroala riikide keskpangad teevad kapitali täiendavad sissemaksed kolmes võrdses osas kolme aasta jooksul. Märgitud kapitali miinimumosa, mida euroalaväliste riikide keskpangad peavad tasuma EKP tegevuskulude katteks, vähendati 7,00%lt 3,75%le. Seega kohandasid euroalaväliste riikide keskpangad oma kapitaliosasid üksnes minimaalselt, millega seoses tasus Eesti Pank 29. detsembril 2010. aastal EKP põhikapitali juurde 499 eurot.

KIRJE 5 - MATERIAALNE PÕHIVARA

<i>tuhat krooni</i>					
Soetusmaksumus	Hooned	Riistvara	Inventar	Tarkvara	Kokku
Jääk 2009. aasta lõpul	343 443	49 999	75 477	62 479	531 398
Soetatud	67 855	4 759	25 003	8 658	106 275
Maha kantud, müüdüd	0	-3 048	-15 480	-987	-19 515
Jääk 2010. aasta lõpul	411 298	51 710	85 000	70 150	618 158
Akumuleeritud kulum					
Jääk 2009. aasta lõpul	100 060	41 246	62 396	53 654	257 356
Arvestatud	15 224	3 909	6 966	5 201	31 300
Vähendatud	0	-3 048	-15 480	-987	-19 515
Jääk 2010. aasta lõpul	115 284	42 107	53 882	57 868	269 141
Jääkväärtus					
2009. aasta lõpul	243 383	8 753	13 081	8 825	274 042
2010. aasta lõpul	296 014	9 603	31 118	12 282	349 017
Ettemaksud põhivara eest					
Jääk 2009. aasta lõpul	26 859	0	0	3 400	30 259
Jääk 2010. aasta lõpul	1 141	13	428	0	1 582
Kokku põhivara					
2009. aasta lõpul	270 242	8 753	13 081	12 225	304 301
2010. aasta lõpul	297 155	9 616	31 546	12 282	350 599

Põhivara soetati 2010. aastal 106,3 miljoni krooni eest (2009. a 35,5 mln kr). Hoonete hankest peamise osa moodustasid sularahakeskuse renoveerimine summas 19 miljonit krooni (eelmise aasta projekti jätk) ja IT-ruumi renoveerimine summas 19,2 miljonit krooni.

Inventari hangetest moodustasid peamise osa rahatöötlemisseadmete soetused summas 21,4 miljonit krooni. Riistvara suuremad hanked olid seotud uute serverite, andmeside kommuutaatorite ja varundusseadme soetamisega. Tarkvara soetustest olid suuremad uue majandusarvestuse tarkvara juurutamine, arveldussüsteemi täiendused ja maksebilansi aruannete kogumise süsteemi täiendused.

KIRJE 6 – MUUD FINANTSVARAD – investeringud aktsiatesse ja osalustesse

Eesti Pangal on 214 aktsiat (200 hääleõigusega aktsiat) Rahvusvaheliste Arvelduste Pangas. Nende väärtus on 3 397 000 krooni.

KIRJE 7 – BILANSIVÄLISTE INSTRUMENTIDE ÜMBERHINDLUSE ERISUS

Kirjel 7 kajastatakse aasta lõpuks lõpetamata valuutavahetustehingute ja valuutaforvardite ümberhindlusest tulenevaid muutusi. Muutused tulenevad sellest, et tehingud hinnatakse ümber bilansipäeval kehtiva Eesti Panga päevakursi alusel, võrreldes väärtusega, mis saadakse tehingute konverteerimisel vastava välisvaluuta keskmise maksumuse alusel kõnealusel päeval.

Kirje hõlmab ka pooleliolevate intressimäära vahetustehingutega seotud ümberhindluskasumit.

KIRJE 8 – VIITLAEKUMISED JA ETTEMAKSTUD KULUD

tuhat krooni

	2010	2009
Intressitulu	58 161	109 901
Võlakirjad	54 225	108 133
Tuletistehingud	2 983	1 094
Tähtajalised hoiused ja arvelduskontod	826	555
Laenud	126	118
Ettemakstud kulud	13 388	10 469
Nõuded Finantsinspektsiooni vastu	8 206	8 108
Muud nõuded	6 306	4 720
Kokku	86 061	133 199

KIRJE 9 – MITMESUGUSED MUUD VARAD

tuhat krooni

	2010	2009
Euro sularaha	252 849	663 416
Eesti Panga töötajate laenud	76 767	63 547
Numismaatilised Eesti krooni pangatähed ja mündid	17 604	0
Lisatagatise nõudega seotud laenud	6 558	3 042
Valuutavahetustehingud	5 573	5 059
Valuutaforvardtehingud	0	6 693
Muud	2 615	8 490
Kokku	361 966	750 248

Valuutavahetus- ja valuutaforvardtehingute saldod tulenevad sellest, et tehingud hinnatakse kroonidesse ümber bilansipäeval kehtiva vastava valuuta keskmise kursi alusel, võrreldes seda krooni väärtusega, millega tehingud esialgu kajastati.

Eesti Panga töötajatele on antud kinnisvaraga tagatud eluasemelaene maksimaalselt 30 aastaks ja tarbimislaene tähtajaga kuni kaks aastat. Tarbimislaenu intressimäära kehtestab igaks aastaks oma otsusega Eesti Panga nõukogu. Tarbimislaenu intressimäär on võrreldav Eesti krediidiastutuste sama-

sugustel tingimustel väljastatavate laenude intressimääraga. Eluasemelaenu intressimäär on krediidiasutustele makstav hoiustamise püsivõimaluse intress, millele lisandub riskimarginaal, kuid kokku mitte üle rahandusministri kehtestatud laenuintressi alammäära. Hoiustamise püsivõimaluse intressimäär oli võrdne Euroopa Keskpannga hoiuseintressimääraga, mis 2010. aastal oli 0,25%. Peale selle on antud õppelaene tähtajaga kuni kümme aastat ja intressimääraga 5%. Laenude allahindluse kohta on täiendav teave esitatud kirjel 21.

KIRJE 10 – RINGLUSES OLEV SULARAHHA

	<i>tuhat krooni</i>	
	2010	2009
Pangatähed	5 698 370	9 613 196
Mündid	139 830	164 295
Kokku	5 838 201	9 777 491

2010. aasta detsembris hakkas Eesti Pank vahetama kommertspankade vahendusel Eesti krooni sularaha kesk kursiga eurodeks ilma vahendustasuta. Selle eesmärk oli muuta euro kasutuselevõtt võimalikult sujuvaks, samal ajal mõjutas see ringluses olevat sularaha hulka.

KIRJE 11 – RAHAPOLIITIKAGA SEOTUD KOHUSTUSED RESIDENTIDE EES

Kirjel 11 on kajastatud Eesti krediidiasutuste arvelduskontod Eesti Pangas. Krediidiasutuste hoiused kahanesid 2010. aasta jooksul 10,2 miljonit krooni. Krediidiasutuste arvelduskontodel hoitava raha eest makstavaks intressimääraks on Eesti Pank kehtestanud aruandekuu viimasel pangapäeval kehtinud Euroopa Keskpannga hoiuseintressimäär, mis 2010. aastal oli 0,25%. Intressi arvestatakse arvelduskonto kuu keskmiselt jäägilt (vt kirje 15). 2010. aastal vähenes Eesti pankade kohustusliku reservi nõue, langedes aasta jooksul 15%lt 2%le.¹ Selle tulemusena vähenes Eesti Panga bilansis kohustuste ja varade maht.

KIRJE 12 – KOHUSTUSED KROONIDES TEISTE RESIDENTIDE EES

Kirjel 12 kajastatakse Eesti Pangas avatud Finantsinspektsiooni arvelduskonto vahendid, mida finantsjärelevalve subjektid tasuvad järelevalvetasuna. Finantsinspektsiooni arvelduskonto vahenditele arvestatakse intresse kord kvartalis arvelduskonto keskmise jäägi alusel. Intressimäär on eelmise kvartali Eesti Panga välisvaluutareservi tootlus.

Kirjel 12 kajastatakse ka NASDAQ OMX Tallinn ja Eesti Väärtpaberikeskuse arvelduskontod.

KIRJE 13 – KOHUSTUSED VÄLISVALUUTAS RESIDENTIDE EES

2006. aasta novembris liitus Eesti Pank üleeuroopalise automatiseeritud reaajas toimiva euromaksete brutoarveldussüsteemiga TARGET. Kirjel 13 kajastatakse TARGETiga liitunud Eesti krediidiasutuste euroarvelduskontod.

¹ Keskpanngas hoitava reservi tegelik vähenemine on siiski väiksem, sest ligi pool kohustuslikust reservist on pankadel lubatud täita kõrgekvaliteediliste likviidsete välisvaradega.

KIRJE 14 – KOHUSTUSED VÄLISVALUUTAS MITTERESIDENTIDE EES

Kirjel 14 kajastati 2009. aastal repotehingud.

KIRJE 15 – VIITVÕLAD JA ETTEMAKSTUD TULUD

tuhat krooni

	2010	2009
Kohustus Soome Rahapaja ees euromüntide valmistamise eest	97 925	0
Maksukohustused	13 586	10 539
Intressikulu	5 755	6 464
krediitiasutuste hoiustelt	3 456	5 770
tuletistehingutelt	2 299	694
Muud kohustused	53 969	75 353
Kokku	171 235	92 357

KIRJE 16 – MITMESUGUSED MUUD KOHUSTUSED

Põhilise osa kirjest 16 moodustavad 2010. aasta 31. detsembriks lõpetamata valuutavahetustehingute ja valuutaforvardite negatiivsed saldod summas 70,2 miljonit krooni (2009. a 10,2 mln kr). Need tulenevad sellest, et tehingud hinnatakse kroonidesse ümber bilansipäeval kehtiva vastava valuuta keskmise kursi alusel, võrreldes seda krooni väärtusega, millega tehingud esialgu kajastati. Kirje 16 hõlmab ka lisatagatise nõudega seotud hoiuseid summas 8,3 miljonit krooni.

Kirjel 16 kajastatakse Eesti Vabariigi valitsuse nõue Rahvusvahelise Valuutafondi vastu, mis näidatakse Eesti Panga bilansis kohustusena Eesti Vabariigi valitsuse ees. Nõue on seotud Eesti Vabariigi osalemisega IMFi finantsseisundi tugevdamises majandusarengu soodustamise sihtlaenult (STF) arvestatud lisaintressidega.

Muude kohustustena kajastatakse mitteresidentide arvelduskontod Eesti Pangas, tingimuslikud laenukohustused ja optioonide turuväärtus.

KIRJE 17 – ERALDISED

Kirjel 17 kajastatakse finantsturgude osakonna töötajate tulemuspreemia majandusaasta tulemuste eest. Väljamakstava summa suuruse kinnitab osakonda kureeriv asepresident pärast Eesti Panga auditeeritud aastaaruande kinnitamist Eesti Panga nõukogus.

KIRJE 18 – ÜMBERHINDLUSKONTOD

tuhat krooni

	2010	2009
Välisvaluuta	86 229	49 965
Võlakirjad	39 720	48 395
Tuletistehingud	11 705	3 794
Kokku	137 654	102 154

Ümberhindluskontodel kajastatakse varade ja kohustuste realiseerimata tuludest tulenevad ümberhindlusreservid.

Aasta lõpu realiseerimata kulu kajastatakse tulude-kulude aruandes kuluna real „Allahindlused”.

KIRJE 19 – KAPITAL JA RESERVID

Kapital ja reservide muutused 2010. aastal:

tuhat krooni

	Jääk 2010. aasta lõpul	2009. aasta kasumi jaotus	Jääk 2009. aasta lõpul
Põhikapital	100 000	0	100 000
Reservkapital	500 000	0	500 000
Erireserv	4 767 659	514 158	4 253 501
Kokku	5 367 660	514 158	4 853 501

Eesti Panga kasumijaotuse strateegia aluspõhimõte oli vältida Eesti Panga omakapitali ja kohustustevaba välisvaluutareservi liiga kiiret vähenemist kesksete majandusnäitajate suhtes enne Eesti ühinemist majandus- ja rahaliiduga.

Eesti Panga seaduse paragrahvi 30 kohaselt suunatakse vähemalt 25% aastakasumist nii põhi- kui ka reservkapitali suurendamiseks. Pärast nimetatud eraldiste tegemist võidakse osa kasumist Eesti Panga nõukogu otsuse alusel suunata sihtkapitalide ja -fondide moodustamiseks ning täiendamiseks. Kasumi ülejäänud osa kantakse riigieelarvesse.

Eesti Panga nõukogu otsustas 2010. aastal kanda 2009. aasta kasumist riigieelarvesse 171,4 miljonit krooni ja erireservi 541,1 miljonit krooni.

Tulude ja kulude aruande lisa

KIRJE 20 – PUHAS INTRESSITULU

tuhat krooni

	2010	2009
Puhas intressitulu	193 988	523 984
Intressitulu	414 471	853 103
Võlakirjad	299 755	684 870
Tuletistehingud	90 234	131 155
Pöördrepotehingud	16 262	25 464
Tähtajalised hoiused	3 309	7 834
Arvelduskontod	3 578	2 391
Personaliaenud	1 333	1 389
Intressikulu	-220 483	-329 118
Tuletistehingud	-79 373	-89 796
Võlakirjad	-76 835	-134 412
Krediidiasutuste hoiuste intressid	-59 143	-102 514
Arvelduskontod	-3 427	-1 130
Repotehingud	-957	-543
Muud	-748	-722

KIRJE 21 – FINANTSTEHINGUTE PUHASTULEM, ALLAHINDLUSED JA ERALDISED

tuhat krooni

	2010	2009
Finantstehingute puhastulem	101 398	374 999
Realiseeritud kasum/kahjum finantstehingutest	136 157	395 530
Võlakirjad	119 983	348 210
Kursivahe kulud/tulud	40 475	1 678
Finantsvarahalduse kulu	-18 627	-30 699
Tuletistehingud	-5 967	74 445
Muud	293	1 896
Allahindlused ja eraldised	-34 759	-20 531
Kursi allahindlus	-17 451	-2 527
Tuletistehingud	-9 631	-7 571
Võlakirjad	-7 465	-9 065
Laenuportfelli allahindluse netomuutus	-211	-113
Muud eraldised	0	-1 255

KIRJE 22 – PUHASTULEM TEINGU- JA VAHENDUSTASUDEST

tuhat krooni

	2010	2009
Tehingu- ja vahendustasud	13 444	12 968
Arveldusteeninduse tulud	14 373	14 245
Futuuride ja optsoonide komisjonitasud	-983	-1 405
Trahvid, viivised ja muud	55	127

Suurema osa kirjel 22 kajastatavatest summadest moodustavad krediidasutuste arvelduskontode teenindamisega seotud tulud.

KIRJE 23 – DIVIDENDITULUD

Kirjel 23 kajastatakse Rahvusvaheliste Arvelduste Pangalt saadud dividendid.

KIRJE 24 – TEGEVUSTULUD

tuhat krooni

	2010	2009
Tegevustulud	51 023	29 736
Müntide ning numismaatilis-bonistiliste toodete müügitulu	40 141	11 876
Finantsjärelevalve hüvitatavad kulud	8 594	15 245
Varahalduse tulu	1 569	1 538
Renditulu	532	507
Tulu vara müügist	35	182
Muud tulud	153	389

Finantsinspeksioonile osutatud teenuste eest laekus 8,6 miljonit krooni. Finantsinspeksiooni ja Eesti Panga koostööprotokolliga kohaselt tasus inspeksioon Eesti Pangale osutatud tugiteenuste eest iga kuu maksetena 100% tugiteenuste maksumusest. Eesti Pank osutab Finantsinspeksioonile infoteh-

noloogia-, raamatupidamis- ning kinnisvara- ja haldusteenust. Inspeksioon hüvitab neile soetatud põhivara amortisatsioonikulu.

Numismaatilis-bonistiliste toodete müügitulust moodustas enamiku tulu meenemüntide müügist.

Varahalduse tuludes kajastatakse Eesti Pangale makstav teenustasu Tagatisfondi vahendite investeerimise eest.

Rendituludes kajastatakse Eesti Panga koolituskeskuste renditulud. Vara müügitulu sisaldab Eesti Pangale mittevajaliku põhivara ning laovaru müügitulu.

KIRJE 25 – PÕHITEGEVUSKULUD

tuhat krooni

	2010	2009
Personalikulu	-120 719	-118 718
Palgad	-87 968	-86 444
Sotsiaalmaks	-29 482	-29 086
Hüvitised ja soodustused	-2 064	-2 335
Töötuskindlustusmaks	-1 204	-853

Personalikulu sisaldab peamiselt palgakulu koos maksudega. Lisaks hõlmab personalikulu eraldi finantsturgude osakonna töötajatele tulemuspreemia maksmiseks majandusaasta tulemuste eest.

Hüvitiste ja soodustuste kuludes kajastatakse pensionihüvitised ning eluasemelaenu soodusintressimääralt ja koolituskeskuse ruumide rendi soodus hinnalt arvestatav erisoodustusmaksu kulu.

Sularaha valmistamise kulu sisaldab peamiselt numismaatilis-bonistiliste toodete valmistamise kulu ning euromüntide valmistamise kulu.

tuhat krooni

	2010	2009
Haldus- ja majanduskulu	-87 037	-82 259
Infotehnoloogia hoolduskulu	-21 406	-19 999
Kinnisvara remond- ja halduskulu	-16 449	-13 760
Finantsvara halduskulu	-14 294	-17 174
Avalikud suhted ja trükised	-10 817	-5 695
Lähetuskulu	-7 481	-6 777
Bürookulud	-3 025	-3 637
Koolituskulu	-2 647	-3 637
Side- ja transpordikulu	-1 735	-751
Õigusteeninduse, -ekspertiisi ja kohtukulu	-821	-510
Muud kulud	-8 362	-10 318

Finantsvara haldamise ja arvelduste kuludes kajastatakse turuinfo ostukulu, välisarvelduste teenustasu ja kulu ning välisreservide haldustasu.

Avalike suhete ja trükiste kuludes kajastatakse avalike ürituste kulu, trükiste kulu, infoagentuuride, avaliku veebi ja sidusandmebaaside kulu, avalikkussuhete uuringute ning teabekampaaniate ja reklaami kulu ning panga muuseumi kulu.

Lähetuskuludes kajastatakse töölähetusi, mis on seotud Eesti Panga esindamisega ja koostööga rahvusvaheliste organisatsioonide ning finantsasutustega. 2010. aastal toimus 709 töölähetust (2009. a 594 lähetust).

Muudest kuludest moodustasid peamise osa turvakulu, riigireitingu ja välisesindaja kulu ning majandusuuringute kulu.

KIRJE 26 – TULETISTEHINGUD

Tuletistehinguid kasutatakse riskide maandamiseks välisvaluutareserveid juhtimisel.

2010. aasta 31. detsembril oli pooleliolevaid futuuride ostutehinguid lepingulise väärtusega 828,9 miljonit krooni ning müügitehinguid 376 miljonit krooni (2009. a vastavalt 601,8 mln ja 3,008 mld kr). Pooleliolevaid intressimäära vahetustehinguid oli lepingulise väärtusega 839,6 miljonit krooni (2009. a 1,209 mld kr). Valuutavahetus- ja forvardtehingute laekumata nõudeid ja täitmata kohustusi oli aasta lõpus vastavalt 2,173 miljardit ja 2,160 miljardit krooni (2009. a vastavalt 1,840 ja 1,862 mld kr).

KIRJE 27 – TINGIMUSLIKUD KOHUSTUSED

tuhat krooni

	Jääk 2010. aasta lõpul	Jääk 2009. aasta lõpul
Tingimuslikud kohustused	49 113	40 227
Lepingulised kohustused sularaha valmistamiseks	40 587	32 317
BISi aktsiate 75%ne sissemaksmata osa	8 526	7 911

Rahvusvaheliste Arvelduste Pank

Alates 1930. aastast eksisteerib tinglik kohustus Rahvusvaheliste Arvelduste Panga ees, mis tähendab 75%st sissemaksmata osa Šveitsi kuldfrankides nomineeritud Rahvusvaheliste Arvelduste Panga aktsiate eest, mille summa oli bilansipäeval 8,5 miljonit krooni (vt kirje 6).

Pangatähtede ja müntide valmistamine

2010. aasta lõpul ulatusid Eesti Panga lepingulised kohustused sularaha valmistamiseks 2011. aastal 40,6 miljoni kroonini, mis peamiselt tulenevad euromüntide võimalikest vermimiskuludest.

KIRJE 28 – OLULISED BILANSIPÄEVAJÄRGSED SÜNDMUSED

2004. aastal ühines Eesti Euroopa Liiduga ja Eesti Pank sai EKPSi liikmeks. Eesti liitumiseni euroalaga kohaldati Eesti Pangale EKPSi põhikirja artikli 47 üleminekusätet. EKPSiga liitumisel kohustus Eesti Pank maksma EKP-le 7% märgitud kapitalist. Kapitali minimaalne sissemaks oli mõeldud EKP tegevuskulude hüvitamiseks eurosüsteemi keskpankade vahenditest ega anna õigust saada osa EKP jaotatavast kasumist ja muudest tuludest.

2010. aasta detsembris otsustas EKP suurendada oma märgitud kapitali 5 miljardi euro võrra 5,76 miljardilt eurolt 10,76 miljardile eurole alates 29. detsembrist 2010. Euroala riikide keskpangad teevad kapitali täiendavad sissemaksed kolmes võrdses osas kolme aasta jooksul. Märgitud kapitali miinimumosa, mida euroalaväliste riikide keskpangad peavad tasuma EKP tegevuskulude katteks, vähendati 7,00%lt 3,75%le. Seega kohandasid euroalaväliste riikide keskpangad oma kapitaliosi üksnes minimaalselt, millega seoses tasus Eesti Pank 29. detsembril 2010 EKP põhikapitali juurde 499 eurot.

Eesti Panga liitumisel eurosüsteemiga 1. jaanuaril 2011 tekkis Eesti Pangal kohustus tasuda 2011. aasta jaanuaris sissemaksmata osa põhikapitalist summas 9 589 259,01 eurot (150 039 000 krooni). EKP põhikapitali suurendamisega seoses on Eesti Pank kohustatud tasuma 8 950 000 eurot EKP nõukogu otsuse alusel. EKP nõukogu otsus Eesti Panga kohta jõustus 1. jaanuaril 2011, seetõttu tegi Eesti Pank esimese osamakse summas 2 983 333 eurot (46 679 018 krooni) 2011. aasta esimesel pangapäeval ehk 3. jaanuaril 2011. Teised euroala riikide keskpangad tasusid oma esimesed osamaksud 29. detsembril 2010. EKP põhikapitali suurendamisega seotud ülejäänud sissemaksed teeb Eesti Pank 2011. ja 2012. aasta lõpus kogusummas 5 966 667 eurot (93 358 052 krooni).

Lisaks põhikapitali sissemaksmisele on Eesti Pank EKPSi põhikirja artikli 48.1 sätete kohaselt kohustatud eurosüsteemiga liitumisel kandma EKP-le üle välisvaluutavarasid. 2011. aasta jaanuaris kandis Eesti Pank EKP-le üle välisvarasid 85% Jaapani jeenides ning 15% kullas. Välisvarade makse suuruse arvutustes võetakse arvesse kõiki eelmisi kandeid EKP välisvaluutavaradesse koos kapitalivõtme muutustega aastatel 2004, 2007 ja 2009 ning need varasemad valuutasummad arvestatakse eurodesse 31. detsembri 2010. aasta kursiga. Sealt leitakse meie kapitalivõtme järgi osaluse suurus eurodes, mis jagatakse 85% (Jaapani jeeni) ja 15% (kuld) osadeks ning nende osade põhjal arvutatakse 31. detsembri kursside järgi Jaapani jeeni ja kulla lõplikud ülekantavad summad. Kokku moodustab EKP välisvaradesse ülekantud summa ligikaudu 145 853 597 eurot (2 282 112 885 krooni).

Euroalaga liitumisel kohaldati Eesti Pangale EKPSi põhikirja artikli 48.2 sätet, mille järgi on keskpang kohustatud tasuma osa EKP reservidest, ümberhindluskontodest ning EKP riskiprovisjonist vastavalt oma kapitaliosalusele EKPs. Kokku moodustas reservide, ümberhindluskontode ning EKP riskiprovisjoni eest üle kantud summa 20 895 192,06 eurot (326 938 712 krooni).

VANDEAUDIITORI ARUANNE

Eesti Panga nõukoole

Oleme auditeerinud Eesti Panga raamatupidamise aastaaruannet, mis sisaldab bilanssi seisuga 31. detsember 2010 ning eeltoodud kuupäeval lõppenud tulude-kulude aruannet, omakapitali muutuste aruannet ja aastaaruande koostamisel kasutatud peamiste arvestuspõhimõtete kokkuvõtet ning muid selgitavaid lisasid.

Juhtkonna kohustused raamatupidamise aastaaruande osas

Juhtkond vastutab raamatupidamise aastaaruande koostamise ning õiglase esitamise eest kooskõlas Eesti Panga seadusega ja raamatupidamise aastaaruandes kirjeldatud „Raamatupidamise aastaaruande koostamisel kasutatud arvestuspõhimõtetega“ ning sellise sisekontrollisüsteemi eest mida juhtkond peab vajalikuks, võimaldamaks raamatupidamise aastaaruande korrektset koostamist ja esitamist ilma pettustest või vigadest tulenevate oluliste väärkajastamisteta.

Vandeauditori kohustused

Meie kohustuseks on avaldada auditi põhjal arvamust raamatupidamise aastaaruande kohta. Viisime auditi läbi kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimisstandarditega (Eesti). Need standardid nõuavad, et me oleme vastavuses eetikanõuetega ning et me planeerime ja viime auditi läbi omandamiseks põhjendatud kindlustunde selle kohta, et raamatupidamise aastaaruanne ei sisalda olulisi väärkajastamisi.

Audit hõlmab raamatupidamise aastaaruandes esitatud arvnaõtjate ja avalikustatud informatsiooni kohta auditi tõendusmaterjali kogumiseks vajalike protseduuride läbiviimist. Nende protseduuride hulk ja sisu sõltuvad vandeauditori otsustustest, sealhulgas hinnangust riskidele, et raamatupidamise aastaaruanne võib sisaldada pettustest või vigadest tulenevaid olulisi väärkajastamisi. Asjakohaste auditi protseduuride kavandamiseks võtab vandeauditor nende riskihinnangute tegemisel arvesse õige ja õiglase raamatupidamise aastaaruande koostamiseks ja esitamiseks juurutatud sisekontrollisüsteemi, kuid mitte selleks, et avaldada arvamust sisekontrolli tulemuslikkuse kohta. Audit hõlmab ka kasutatud arvestuspõhimõtete asjakohasuse, juhatuse poolt tehtud raamatupidamislike hinnangute põhjendatuse ja raamatupidamise aastaaruande üldise esituslaadi hindamist.

Usume, et kogutud auditi tõendusmaterjal on piisav ja asjakohane meie arvamuse avaldamiseks.

Arvamus

Meie arvates kajastab kaasnev raamatupidamise aastaaruanne kõigis olulistel osades õiglaselt Eesti Panga finantsseisundit seisuga 31. detsember 2010 ning sellel kuupäeval lõppenud majandusaasta finantstulemust kooskõlas Eesti Panga seadusega ja raamatupidamise aastaaruandes kirjeldatud „Raamatupidamise aastaaruande koostamisel kasutatud arvestuspõhimõtetega“.

Tallinn, 14. märts 2011

Ivar Kiigemägi
Ernst & Young Baltic AS

Tiina Sõmer
Vandeauditor

Viiesajakroonise pangatähe esiküljel on kujutatud eesti ühiskonnategelane, poliitik ja publitsist **Carl Robert Jakobson** (1841–1882). Jakobson töötas kooli- ja koduõpetajana Eestis ja Peterburis, oli tegev publitsisti ja koolikirjanikuna. Ta osales Eesti Kirjameeste Seltsi ja Eesti Aleksandrikooli organisatsiooni tegevuses. 1881 valiti Jakobson Eesti Kirjameeste Seltsi presidendiks. 1868 ja 1870 pidas Jakobson Vanemuise seltsis oma kolm kuulsat isamaakõnet. 1874. aastal ostis Jakobson Vändra lähedal Kurgja talu, et teha sellest näidismajapidamine. Jakobson andis eesti talupoegadele talupidamisjuhiseid ja oli mitme põllumeesteseltsi president. Aastast 1878 toimetas Jakobson Viljandi ajalehte „Sakala“. Ajaleht kritiseeris kehtivat agraarkorraldust, aadlivõimu ja seisuslikke asutusi, taotles reforme ning nõudis rahvakooli vabastamist kiriku hooldusest. Jakobsoni kõrgetasemelised uuenduslikud kooliõpikud kujundasid Eesti rahvakooli arengut. Tema „Kooli Lugemise raamatu“ I osa ilmus 40 aasta jooksul 15 trükis. Ta taotles eesti laulukooridele algupärast repertuaari ning andis välja mitu noodikogu. Portreest paremal on ajalehe „Sakala“ päise motiiv, selle all kollase lindiga kokkuseotud viljavihk. Lindil on tekst „Kirja pannud C.R. Jakobson“. Viljavihust vasakul on naine sirbiga ja paremal mees vikatiga.

Pangatähe tagaküljel on **Lõuna-Eesti maastiku motiiv** metsade, aasade ja veekoguga. Esiplaanil on lendamas Eesti rahvuslind suitsupääsuke. Lõuna-Eesti maastik on muust Eestist märksa künklikum ja vaheldusrikkam. Selline loodus on tinginud suurema hajaasustuse, mis olevat muutnud lõunaestlase muudest eestlastest iseteadlikumaks. Suhteliselt head põllumaad ja usinus viisid Lõuna-Eesti talupojad 19. sajandil põhjapoolsemast rahvast paremale järjele ning Mulgimaalt sai alguse ka Eesti rahvuslik ärkamine.

LISAD

ÜLEILMNE MAJANDUS 2010. AASTAL¹

2010. aasta oli üleilmsele majandusele suhteliselt kiire kasvu aasta. Rahvusvahelise Valuutafondi hinnangul moodustas üleilmne majanduskasv 2010. aastal 5% pärast 0,5% langust 2009. aastal. Kiire kasvutempo saavutati arenenud riikides tänu keskpankade ja valitsuste poolt majanduskriisi ületamiseks rakendatud üliläbela raha- ja eelarvepoliitikale. Aasta keskpaigas majandusaktiivsus mõnevõrra vähenes, kuid hakkas oktoobris taas suurenema.

Kuigi majandus kasvas, püsis mitu elavnemist ohustavat riski, millest olulisim oli tööturu jätkuv nõrkus ja mõnes riigis ka elamuturu nõrkus. Täiendavaks ohuteguriks kujunes mõne euroala riigi võlakriis, mis avaldas tugevat survet selle regiooni riigirahanduse ja finantssektori stabiilsusele ja pingestas finantsturge. Mitu arenevat riiki olid seevastu silmitsi kapitali kiire sissevoolu ning suurenenud inflatsioonisurve ja ülekuumenemisohuga. Maailma kui terviku kasvuväljavaadete aasta jooksul siiski paranesid ja 2011. aasta sisemajanduse koguprodukti (SKP) kasvuks prognoositakse 4,4%.

Regiooniti oli majanduskasv 2010. aastal endiselt ebaühtlane, arenenud riigid jäid kasvutempo poolest selgelt alla arenevatele riikidele. Arenenud riikides oli SKP kasv hinnanguliselt 3%, arenevate riikides oli see üle kahe korra suurem ehk 7,3%. Majanduskasvu liidrikoha säilitasid Aasia arenevad tööstusriigid 9,5%ga, kusjuures Hiina majanduskasv oli 10,3% ehk 1,1% kiirem kui 2009. aastal. Kesk- ja Ida-Euroopa riigid said majanduslangusest jagu, SKP kasvas selles regioonis eelmise aastaga võrreldes 4,2%. Suurematest majanduspiirkondadest oli kiireim majanduskasv Jaapanis (3,9%) teistest Aasia riikidest lähtuva tugeva nõudluse tõttu. Ameerika Ühendriikides kasvas SKP 2,8% ja euroalal

1,7%. Euroala riikide majanduskasv oli siiski väga ebaühtlane: Saksamaal oli see 3,5%, samal ajal kui mitmes teises riigis oli tegu stagnatsiooni või isegi majanduslangusega. Tööpuudus oli Ameerika Ühendriikides 9,6%, euroalal 10% ja Jaapanis 5,1%.

Inflatsioonisurve jäi enamikus arenenud riikides mõõdukaks, kuid hakkas teisel poolaastal energia ja toiduainete hindade kiire kasvu tõttu tõusma. Oluline roll toormehindade tõusus oli ka Ameerika Ühendriikide rahapoliitikal, mis nõrgendas dollari väärtust teistesse valuutadesse. Arenenud riikides tervikuna kiirenes inflatsioon 0,1%lt 1,6%le. Arenevates riikides seevastu hoogustus inflatsioonitempo 5,2%lt 6,2%le, mis sundis mitme areneva riigi keskpanku karmistama rahapoliitikat.

Maailma finantsturgudel võis 2010. aastal täheldada jätkuvat stabiliseerumist ja majanduskasvu väljavaadete paranemist. Osas euroala riikides puhkes aprilli lõpus võlakriis, mis sundis neist Kreekat ja Iirimaa paluma Rahvusvaheliselt Valuutafondilt (IMF) ja Euroopa Liidult finantsabi, ning suurendas mitme riigi, eeskätt Portugali ja Hispaania haavatavust. Majanduse elavnedes ja kasvuväljavaadete paranedes aktsiaturud mõnevõrra tugevnesid, kuid riigiti olid tulemused ebaühtlased. Näiteks USAs tõusis S&P 500 indeks 13%, samal ajal kui euroala koondindeks Eurostoxx jäi ligikaudu endisele tasemele (alanes 0,1%). Jätkus toormehindade kiire kasv, 22 peamise toorme hindu peegeldav CRB-indeks tõusis aastaga 24%. Toornafta hind kasvas 22% ja endiselt oli tugev nõudlus ka kulla järele, mille hind tõusis üle 1400 dollari untsist ehk 30%. Rahaturu intressimäärad jäid madalaks. USA ja euroala tuumikriikide pikaajalised intressimäärad langesid.

¹ IMF, „World Economic Outlook“, aprill 2011; Reuters EcoWin.

Ameerika Ühendriigid ja Jaapan

2010. aastal sai USA majandus langusest üle, SKP kasvas eelmise aastaga võrreldes 2,8%. Majanduskasvu andis olulise panuse firmade investeeringute ja laovarude kasv. Eratarbimise panus oli nõrga tööturu tõttu suhteliselt tagasihoidlik ja väliskaubanduse panus negatiivne, st import ületas eksporti. Tööstustoodang kasvas aastaga 5,9%.

Kuigi majandus elavnes, jäi tööhõive kasv suhteliselt tagasihoidlikuks. Põllumajandust mitte arvestades suurenes tööhõive kuus keskmiselt 75 000 töötaja võrra. Tööpuuduse tase alanes 9,9%lt aasta alguses 9%le aasta lõpus ehk vähem kui ühe protsendipunkti võrra. Eratarbimine kasvas aastaga 4,1%, kuid tarbijate kindlustunne hakkas märgatavalt paranema alles aasta lõpus tööturu mõningasel tugevnemisel.

Majanduse nõrkust peegeldas ka elamute müügi vähenemine aasta jooksul. Ameerika Ühendriikide majanduse välistasakaal nõrgenes 2010. aastal taas, kui jooksevkonto puudujääk suurenes 3,5%ni SKPst.

Majanduslangus tõi kaasa inflatsiooni taastumise (2009. aastal langesid tarbijahinnad 0,3%). 2010. aastal kasvasid tarbijahinnad ligikaudu 1,6%. Energia ja toiduainete hindu arvestamata alanes inflatsioon aasta lõpuks aga 0,6%le.

Selleks, et majandust elavdada ja deflatsiooni-ohtu vähendada, säilitas USA Föderaalreserv kogu aasta vältel ajaloolises võrdluses madalaima baasintressimäära (0,0–0,25%) ja otsustas aasta lõpus toetada majandust riigivõlakirjade ostuprogrammiga ligi 600 miljardi dollari väärtuses. Valitsus jätkas majanduse toetamist ekspanstiivse eelarvepoliitikaga, ent sellele vaatamata vähenes mõnevõrra riigieelarve defitsiit eelmise aastaga võrreldes.

Jaapani majandus elavnes 2010. aastal kiiresti, SKP kasvas 4,3% pärast 6,3% langust eelnenud aastal. Majanduskasvu peamine allikas oli ekspordinõudlusele tuginev tööstustoodangu kiire kasv: tööstustoodang kasvas aastaga 4,9%. Aasta lõpu poole majanduskasv aeglustus ja neljandas kvartalis SKP isegi mõnevõrra vähenes, kuigi ootuste kohaselt vaid ajutiselt. Sisenõudlus on Jaapanis olnud suhteliselt nõrk juba aastaid, jaemüügi aastakasv jäi negatiivseks. Tööpuudus püsis aasta jooksul 4,9–5,3% vahemikus, ilmutamata selgemat paranemistrendi. Majanduse elavnemisest hoolimata püsis Jaapanis deflatsioon, ehkki aasta lõpuks olid tarbijahinnad jõudnud ligikaudu samale tasemele kui 12 kuud tagasi.

2010. aastal möödus Hiina Jaapanist SKP mahu poolest, kujunedes nõnda maailma suuruselt teiseks majanduseks.

Euroala

Euroala majandusaktiivsus hakkas 2010. aastal taastuma. Eurostati kiirhinnangul kasvas euroala SKP 2010. aastal 1,7%. Majanduskasv sai tuge ülemaailmse majandusaktiivsuse tõusust, mis tõi kaasa eksporditulude kosumise. Sellega omakorda kaasnes SKP oodatust mõnevõrra kiirem kasv.

Inflatsiooni tõusu surve püsis tagasihoidlik. 2010. aasta inflatsiooniks kujunes 1,6%, kuid hinnakasv kiirenes aasta lõpus, ulatudes detsembris juba 2,2%ni. Hinnatõusu panustasid ennekõike välised tegurid ehk toidu- ja energiahindade kasv maailmaturul. Euroalasisest inflatsiooni tõusu survet peegeldav alusinflatsioon püsis madal ning tõusis aasta vältel 0,8%lt 1,1%le. Survet hindade tõusule vähendab enamikus liikmesriikides suur tööpuudus.

Suurema inflatsioonitõususe puudumine võimaldas Euroopa Keskpangal hoida baasintressi-

määrä 2010. aastal madalal 1% tasemel. Peamisi refinantseerimisoperatsioone jätkas Euroopa Keskpank piiramatu mahuga fikseeritud intressimääraga pakkumismenetlusena kogu aasta jooksul. Madal baasintressimäär tase ning soodne likviidsuskeskkond aitasid kaasa laenuintressimäärade alanemisele ning krediidipakkumise elavnemisele.

Majanduse taastumine euroalal on liikmesriikide lõikes osutunud ebaühtlaseks. Osas riikides läheneb tööpuudus kriisieelsele tasemele või on sellest juba väiksem. Samal ajal leidub riike, kus tööpuudus oli veel 2010. aasta teisel poolelgi kõrge või isegi kasvas. Seejuures võivad riigirahanduse jätkusuutlikkuse tagamiseks hädavajalikud konsolideerimismeetmed aeglustada majanduslangusest taastumist, eriti riikides, kus märkimisväärsed eksporditulud puuduvad.

Liikmesriikide majanduse taastumise ja riigirahanduse erinevused põhjustasid suuri muutusi euroala riigivõlakirjade turul. Kiiresti tõusis mitme liikmesriigi riskipreemia, mis väljendas kohatist äärmuslikku ebakindlust turul nende riikide maksejõulisuse puhul. See viis mai alguses mitme euroala riigi võlakirjade intressierinevused Saksamaaga võrreldes euro kasutuselevõtu järgsetele rekordtasemetele. Arvestades valitsusvõlakirjade olulisust rahapoliitika ülekandemehhanismis, käivitas Euroopa Keskpank võlakirjade ostuprogrammi, mis võimaldas eurosüsteemil osta valitsuse ja erasektori võlakirju. See programm aitas vähendada nii aasta keskel kui ka lõpul paisunud spekulatsioonide mõningate liikmesriikide riigirahanduse jätkusuutlikkuse üle.

Oodatust kiiremaks osutunud majanduskasv 2010. aastal viitab võimalusele, et euroala majandus elavneb 2011. aastal veelgi. Tööturu olukorra paranemine peaks suurendama sisse-

tulekuid ning kindlustunde suurenemine vähendama säästumäärat. Lühemas vaates aga pärivad majandusaktiivsust eelarve konsolideerimise meetmed. 2011. aastaks prognoosib Euroopa Keskpank majanduskasvu vahemikus 0,7–2,1%² ja Rahvusvaheline Valuutafond 1,6%³.

² Eurosüsteemi ekspertide makromajanduse ettevaade euroala kohta, 2.12.2010.

³ IMF, „World Economic Outlook“, aprill 2011.

EESTI MAJANDUS 2010. AASTAL

REAALSEKTOR

Rahapoliitiline keskkond

Rahapoliitiline keskkond püsis 2010. aastal leebe. Rahapoliitilise intressimäära tase oli euroalal madal, Euroopa Keskpanga rahapoliitiline intressimäär püsis kogu aasta jooksul muutmata 1% tasemel.

Oluliselt vähenes kohaliku rahaturu riskipreemia. Kui veel 2010. aasta alguses ületas kohaliku rahaturu kuue kuu TALIBOR kuue kuu EURIBORi ligi kolm korda, siis aasta jooksul kadusid erinevused intressitasemetes. Aasta lõpuks oli TALIBOR langenud EURIBORi tasemele. Krooni tuletistehingute maht vähenes aasta jooksul pidevalt, sest turuosalistel puudus huvi krooniriski maandada. Ligi kaks korda langes Eesti riigi krediidiriski ülekandetehingu (CDS) riskipreemia. Need positiivsed trendid said alguse juba aasta esimesel poolel, taustaks järjest süvenev veendumus, et Eesti eelarvepoliitika suudab vältida liigset võlakooormuse kasvu ning et liitumine euroalaga muutub järjest tõenäolisemaks. Lõplik kinnitus euroalaga liitumisele saadi 13. juulil, kui Euroopa Liidu rahandusministrid kinnitasid eurole ülemineku ametlikuks kursiks seni kehtinud 15,6466 krooni ühe euro kohta.

Eurole ülemineku tõttu alandati Eestis alates septembrist 2010 kohustuslikku reservimäära seniselt 15%lt järk-järgult euroalal kehtivale 2%le. Alates 2011. aasta algusest kehtib Eesti krediidiastutustele euroala kohustuslik reservimäär 2%. Ootuspäraselt ei põhjastanud kohustusliku reservimäära muutus pankade käitumises erilisi muutusi.

Sise- ja välisnõudlus

Eesti majandusaktiivsust mõjutas 2010. aastal ennekõike välisnõudluse taastumine. Nii maailma majanduskasv kui ka Eesti peamiste kaubanduspartnerite majanduskasv osutus varem prognoo-

situst kiiremaks. Üleilmse nõudluse taastumine parandas Põhjamaade ekspordinäitajaid. See tõi tellimusi ka Eesti allhanketööstusse. 2009. aastal aset leidnud järsk majanduslangus pöördus 2010. aastal majanduskasvuks. Statistikaameti kiirhinnangul kasvas sisemajanduse koguprodukt 2010. aastal 2009. aastaga võrreldes 3,1%.

Majanduse taastumist toetas ekspordisektor. Kaupade eksport kasvas kiireneva tempoga kogu aasta jooksul. Ekspordinäitajad paranesid kõigis kaubagruppides ning kaupade kogueksport jooksevhinnas ületas neljandas kvartalis senise tippaseme. Esialgsetel andmetel kasvas kaubaeksport jooksevhinnas 2010. aastal 2009. aastaga võrreldes ligi 35% ning teenuste eksport ligi 7%. Ekspordi kiire kasv annab tunnistust sellest, et mitmel eksporditööl õnnestus oma turupositsiooni parandada. Eesti ettevõtjate eelised on paindlikkus tellimuste täitmisel ning Põhjamaade tarneahela jaoks soodsad tootmiskulud.

Mõõn sisenõudluses jätkus ka 2010. aastal. Sissetulekute madal tase ning üksnes osaliselt rakendatud ressursid olid peamine põhjus, miks nii eratarbimise kui ka investeeringute näitajad madalad püsisid. Sellele vaatamata ilmnes aasta teisel poolel esimesi märke sisenõudluse languse peatumisest. Suve lõpus peatus langus ka jaemüügis ning müügiimaht hakkas aasta lõpul kasvama. Kõige enam mõjutab sisenõudluse taastumist tööturu olukord.

Töötuse määr ulatus 2010. aasta I kvartalis 19,8%ni, kuid hakkas seejärel kiiresti langema, jõudes aasta viimases kvartalis 13,6%ni. Aasta keskmine töötuse määr 16,9% aga kujunes siiski taasiseseisvusaja kõrgeimaks. Hõive taastus ennekõike töötlevas tööstuses, mis oli tingitud ekspordimahu kosumisest. Mitmes sektoris hakkas tootmiskaasv taastuma eelkõige töötundide arvu ning tootlikkuse kasvu kaudu. Seetõttu võtab töökohtade taasloomine aega. Sellele vaatamata kulges 2010. aastal tööturu normalisee-

rumine prognoositust mõnevõrra kiiremini. See oli tingitud nii ekspordi kiirest kasvust kui ka Eesti tööjõu konkurentsivõimelisusest naaberriikides.

Nõrk sisenõudlus takistas impordi kasvu kriisieleelsele tasemele. 2010. aastal suurenes import jooksevhinnas esialgsetel andmetel aastatagusega võrreldes ligi neljandiku võrra. Tootmisressursside madal rakendus vähendas investeerimiskaupade sissevedu. Ebakindlus ja sissetulekute langus piirasid eratarbimist. Peamiselt panustas impordi kasvu kaubaekspordi kasv. Maksebilansi teenuste konto ülejääk püsis ligikaudu 2009. aasta tasemel, kaubavahetuse puudujääk aga alanen ligi 60%. Kaubavahetuse puudujäägi vähenemise positiivset mõju jooksevkontole neutraliseeris tulukonto defitsiidi suurenemine. See oli tingitud investeringute kasumlikkuse taastumisest. Tulu netoväljavool hõlmas valdavalt reinvesteeringut tulu. Kokkuvõttes jäi jooksevkonto ülejääk ligikaudu 2009. aasta tasemele, ulatudes esialgsetel andmetel umbes 3,5%ni SKPst.

Eesti koguvälisvõlg langes aastaga 5% ning oli aasta lõpus 16,6 miljardit eurot. Enim alandas võlataseme langusele mõju krediidasutuste võlakohustuste vähenemine.

Inflatsioon

Toorme hinnatõus tõi 2010. aastal kaasa inflatsiooni kiirenemise, millele aitas kaasa ka majanduse elavnemine. Hinnad tõusid aasta arvestuses 3%, detsembris ulatus inflatsioon aastatagusega võrreldes 5,7%ni.

Aasta keskmisena olid toiduained 2,8% kallimad kui 2009. aastal, kuid viimases kvartalis kiirenes hinnatõus 10,8%ni. Selle põhjustasid toidutoorme kallinemine maailmaturul, avardunud ekspordivõimalused, halvad ilmastikuolud, kuid ka toidutööstuse ning jaekaubanduse marginaalide taastumine. Märkimisväärselt kerkis näiteks värske köögivilja hind: aasta arvestuses 40,4%.

Eluasemekulud tõusid 2,9%, eelkõige elektri, gaasi ja soojusenergia kallinemise tõttu. See on tihedalt seotud nafta hinnaga maailmaturul, mis tõusis 2010. aastal kiiresti. Samal põhjusel kasvas ka mootorkütuse hind aastaga 20,1%.

Majanduse kriisijärgne kohandumine hinnalanguse kaudu lõppes 2010. aasta I kvartalis, kuid kodumaine hinnatõusurve püsis siiski terve aasta kestel väike. Suur tööpuudus alandas palgatõusurvet. Tootmisvõimsuste rakendus kasvas, kuid oli siiski läbi aegade keskmisest tunduvalt madalam.

Administratiivsetest otsustest mõjutas hinnakasvu rohkem alkoholi- ja tubakaaktsiisi tõus, aga ka mootorkütuste aktsiisi tõstmise 2010. aasta jaanuaris. Muu hulgas hakkas alates juunist Tallinnas kehtima 1% müügitulust.

Valitsussektor

2010. aasta eelarvepoliitika rajanes 2009. aasta eelarvepositsiooni parandamiseks rakendatud meetmetel. Üldvalitsuse kogukulutused jäid 2010. aastal enam-vähem eelmise aasta tasemele. Tulude poolt toetasid samal ajal veel ajutised ja ühekordsed meetmed, sealhulgas valitsuse otsus suunata kogumispensioni teise samba maksed ajutiselt teiste kulude katteks ja vara müük.

Majanduse oodatust mõnevõrra kiirem taastumine aitas kaasa maksulaekumiste kasvule. Need jäid 2010. aastal 2009. aasta tasemele ning eelarvesse kavandatud langust ei toimunud. Mittemaksulisi tulusid laekus ligi 107% riigieelarvesse plaanitud mahust. Eeskätt laekus tulusid varadest, millest suure osa moodustas heitme-kvootide müük, ja Euroopa Liidu eelarvest.

Koondelarve puudujääk vähenes esialgsete hinnangute järgi 2009. aasta 1,6%lt 2010. aastal ligikaudu 1%le SKPst. Puudujääki vähendasid peamiselt heitme-kvootide müügitulud. Heitme-

kvootidest laekunud vahendite sihtotstarbelise kasutamise raamatupidamisliku kajastamise tõttu halveneb mõnevõrra järgnevate aastate eelarvepositsioon, sest järgnevatesse aastatesse kantakse 2010. aastal laekunud vahendite arvel tehtud kulutused.

Valitsus on seadnud prioriteedi taastada eelarvereserv ning jõuda juba 2013. aastal eelarvega ülejääki. Selle eesmärgi saavutamiseks tuleb lähendada põhimõttest, et valitsussektori kulud peavad kasvama aeglasemalt kui tulud.

Riigireiting

Riigireiting, täpsemalt krediidireiting, on riikide laenumaksmise suutlikkuse analüüsimisele spetsialiseerunud rahvusvaheliste (era)agentuuride hinnang valitsuse võimele ja taatele pikaajalised välislaenu õigel ajal tagasi maksta. Kaudselt on riigireiting riigi majanduse ja majanduspoliitika usaldusväärsuse mõõdupuu. Riigireitingust sõltub suurel määral see, kui kõrge intressimääraga on võimalik välisriigilt laenu võtta.

Reitinguagentuur Standard & Poor's tõstis 2010. aasta veebruaris Eesti riigireitingu A- väljavaate negatiivselt tasemelt stabiilsele ning juunis ka riigireitingu taset ühe astme võrra tasemele A, säilitades stabiilse väljavaate. Moody's tõstis märtsis Eesti riigireitingu väljavaate negatiivselt tasemelt stabiilsele, kinnitades reitingu tasemel A1. Reitinguagentuur Fitch tõstis 2010. aasta veebruaris Eesti riigireitingu BBB+ väljavaate negatiivsest stabiilseks ning juulis tõstis riigireitingu omakorda kahe astme võrra tasemele A, kinnitades reitingu väljavaate stabiilsena. Reitinguid ja väljavaateid aitas tõsta Eesti majanduse ja riigirahanduse väljavaadete märgatav paranemine ja euroalaga liitumise tõenäosus.

Reitinguagentuurid on Eesti 2010. aasta aruannetes riigireitingut toetavate ja nõrgestavate teguritena toonud esile allpool nimetatud tegurid.

Toetavad tegurid

- Senine tugev eelarvepoliitika ja valitsuse märkimisväärne likviidsuspuhver. Eesti üldvalitsuse võlg ja defitsiit on ühed madalamad Euroopa Liidus. Oluline on ka asjaolu, et suur majanduslangus toimus ilma, et valitsus oleks pidanud võlga eriti suurendama.
- Euroopa majandus- ja rahaliiduga ühinemine 2011. aastal, mis võib alandada valuutariski ja parandada juurdepääsu kapitaliturgudele.
- Konkurentsivõimeline ja avatud majandus, mis on piisavalt paindlik, et tulla toime ajutise nõrga nõudlusega.
- Välisomandis pangandussektor vähendab riigi koormust likviidsuse pakkumise ja kodumaise pangandussektori toetamisel. Samuti alandab see välisfinantseerimise riski, sest valdav osa Eesti välisfinantseerimisest moodustavad ema- ja tütarpankade vahelised kapitalivood.

Nõrgestavad tegurid

- Suhteliselt madal sissetulekute tase.
- Finantssüsteemi potentsiaalselt suured ettenägematud kulutused, mida osaliselt tasakaalustab Põhjamaade emapankade toetus.
- Sõltuvus välisturgude tingimustest.
- Eesti kõrge kogu- ja netovälisvõlg võrreldes sarnase reitingutasemega riikidega.
- Erasektori võlgnevus on suur ja ületab riigi sissetulekute taset elaniku kohta.

Reitinguagentuuride Eesti aastaaruanded on avaldatud Eesti Panga veebilehel.

FINANTSSEKTOR

2009. aasta järsust majanduslangusest põhjustatud pangandussektori laenukvaliteedi halvenemine pidurdus 2010. aastal, kui majandus taas kasvule pöördus. Probleemlaenu tase saavutas tipu 2010. aasta teises kolmandikus ning

kuigi möödunud tsüklil lähtuvad laenukvaliteedi probleemid mõjutavad pankade bilansse veel ka lähiaastatel, on probleemlaenude osatähtsus kindlalt alanemas. Pankade varade mahtu on mõjutanud eelkõige erasektori soov vähendada oma finantsvõimendust, mistõttu laenuõudlus on olnud tagasihoidlik. Pankade varad kahanesid mõnevõrra ka bilansside korrastamise tagajärjel, kui pangad kandsid varasemast rohkem maha lootusetuks hinnatud nõudeid.

Väärtpaberiturgude arengu vaatepunktist oli aasta küllaltki ebasoodne. Aktsiaturu kapitalisatsioon kahanes märgatavalt ning kohaliku võlakirjaturu aktiivsus langes enneolematult madalale. Kokkuvõttes kahanes aastaga finantssüsteemis osalejate varade maht suhtena SKPsse (vt joonis 1).

Pangandus

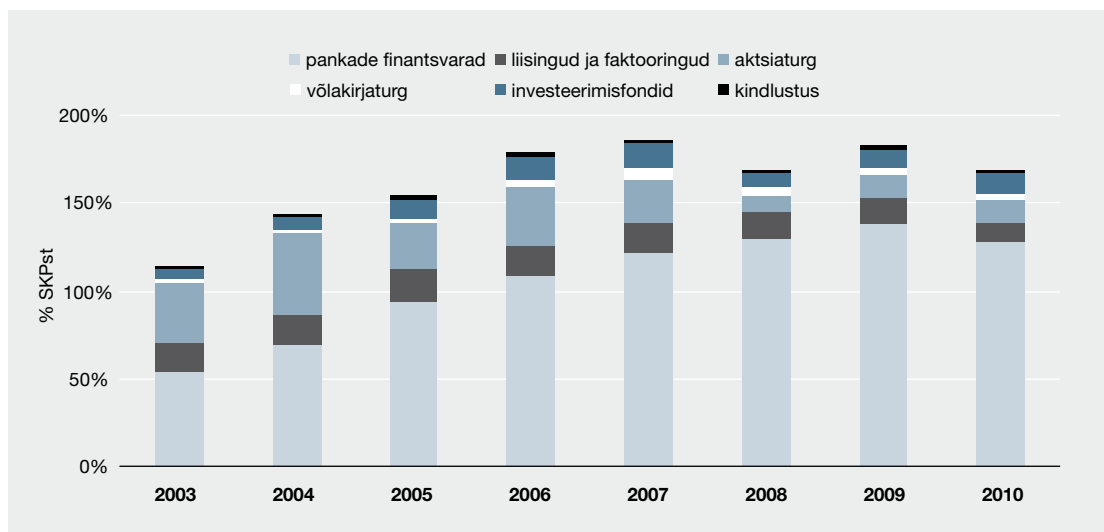
Institutsionaalne areng

2010. aasta lõpus tegutses Eestis endiselt seitse krediidasutust. Kümnele välisriigi krediidasutuse filiaalile lisandus eraisikute finantseerimisele keskenduv Folkia. Lisaks korraldati Parex Banka Eesti filiaal ümber Citadele Banka Eesti filiaaliks. Piiriüleseid pangateenuseid osutas 251 välisriikide krediidasutust.

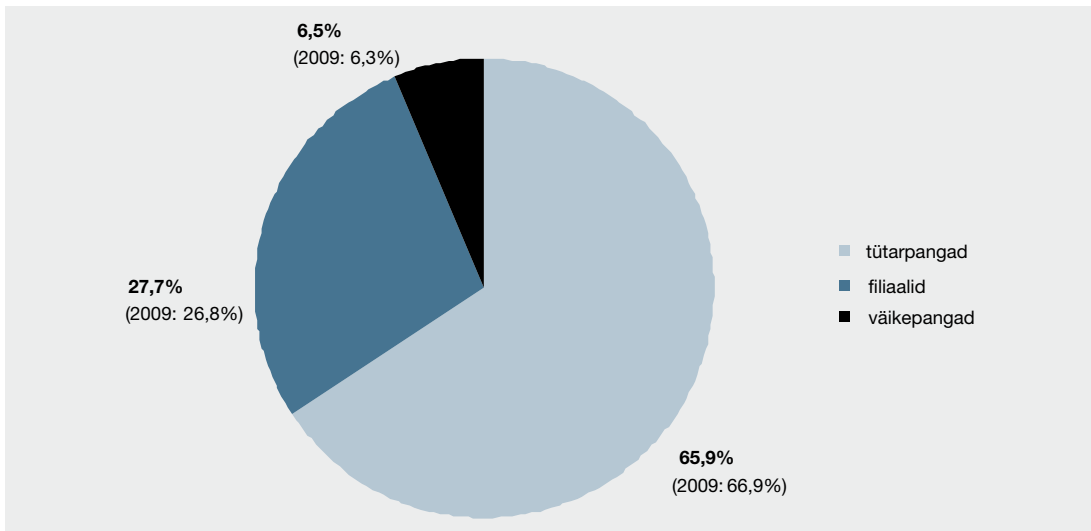
2010. aastal jätkus ka mõningane tegevuskeskkonna muutusest tingitud turuosade ümberjagunemine, mis oli alanud juba eelmisel aastal. Nii filiaalid kui ka väikepangad kasvatasid oma turuosa suuremate pankade arvel (vt joonis 2).

Pangandussektori varade maht kahanes ka 2010. aastal: ettevõtted ja majapidamised vähendasid endiselt oma finantsvõimendust. Varadest ülekaalukalt suurima osa moodustav laenuportfell vähenes kogu aasta vältel, kahanes kokku üle 4,8% laenude amortiseerumise ning madala kodumaise laenukäibe tõttu (vt joonis 3). Uute laenude maht oli väga väike, seetõttu jätkus pankadel 2010. aastal eelneva aastaga sarnane suundumus paigutada vahendeid enam muudesse instrumentidesse, eelkõige võlakirjadesse. Seetõttu on pangandussektori varad paari aasta taguse ajaga võrreldes likviidsemad.

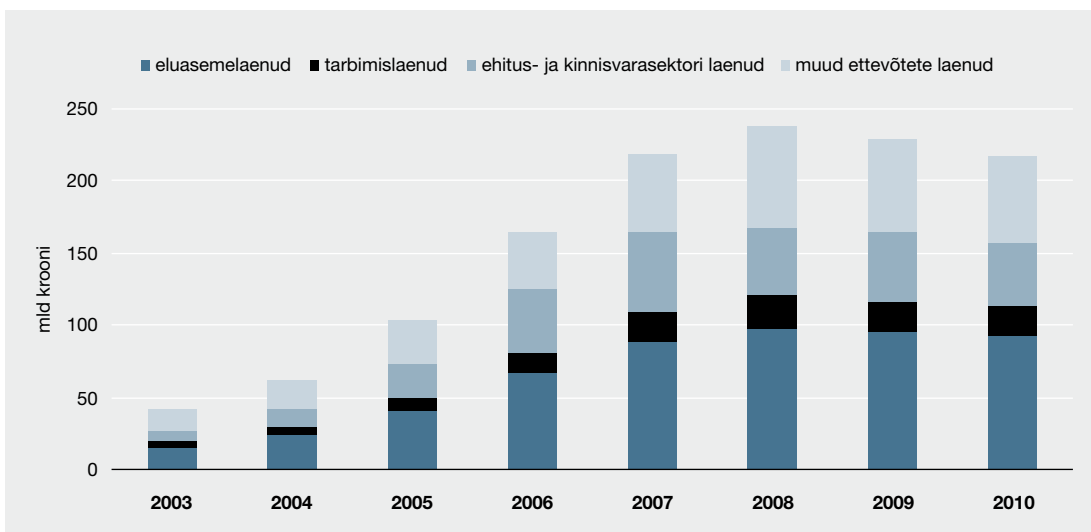
Laenumaht vähenes peamiselt ettevõtete laenuportfelli kahanemise tõttu. Madala kodumaise laenuõudluse tagajärjel kahanes ettevõtete laenude maht aastaga 6,4%. Eelkõige vähenes ehituse ja kinnisvara, aga ka tööstuse ja logistika sektorile antud laenude maht. Samal ajal oli taristu arendamiseks ning maaviljelus- ja kalandussektorile väljastatud laenude maht suurem kui 2009. aasta lõpus. Ka majapidamistele väl-

Joonis 1. Finantssüsteemi struktuur

Joonis 2. Pankade turuosad laenumahu järgi

Joonis 3. Pankade laenuportfelli maht aasta lõpus

jastatud pangalaenu kahanesid suure tööpuuduse ja madala sisenõudluse tulemusena aastaga kokku 3,3%. Kuigi eluasemelaenu maht alanen aastaga 2,3%, kasvas pikast tähtajast tuleneva aeglase amortiseerumise tõttu nende laenu osatähtsus pankade laenuportfellis 43%ni. Tarbimislaenu maht kahanes aastaga 8,1%.

Nõrka finantseerimisnõudlust peegeldas 2010. aastal ka liisingu- ja faktooringuportfell, mille

maht vähenes aastaga üle 20%. Suurem osa langusest toimus ettevõtetele väljastatud liisingutes. Erasisikute autoliisingute maht vähenes aastaga ligi 16%.

Kodumaiste hoiuste maht kasvas 2010. aastal kiiresti, mistõttu pangandussektori rahastamine muutus märgatavalt traditsiooniliste jaehoiuste põhisemaks. Hoiused kasvasid 2010. aastal Eestis tegutsevates pankades 5,3%, ulatudes aasta lõpuks ligi 158 miljardi kroonini. Hoiuseint-

ressimäärade langetamine euroalaga võrreldavale tasemele vähendas huvi tähtajaliste hoiuste vastu, mistõttu nende osatähtsus hoiuste kogumahus langes aasta lõpuks 8 protsendipunkti võrra, jõudes 43%ni. Hoiuste kasvu ja tagasihoidliku laenuõudluse tõttu tagastati aasta jooksul hoogsalt ka välispankadelt kaasatud vahendeid. Aasta lõpus ulatusid välispankade vahendid 102 miljardi kroonini, moodustades kokku veidi üle 37% pangandussektori kohustustest. Selle kõige tulemusena langes laenude ja hoiuste suhtarv aasta lõpuks 14 protsendipunkti võrra, jõudes 140%ni.

Laenuportfelli kvaliteet

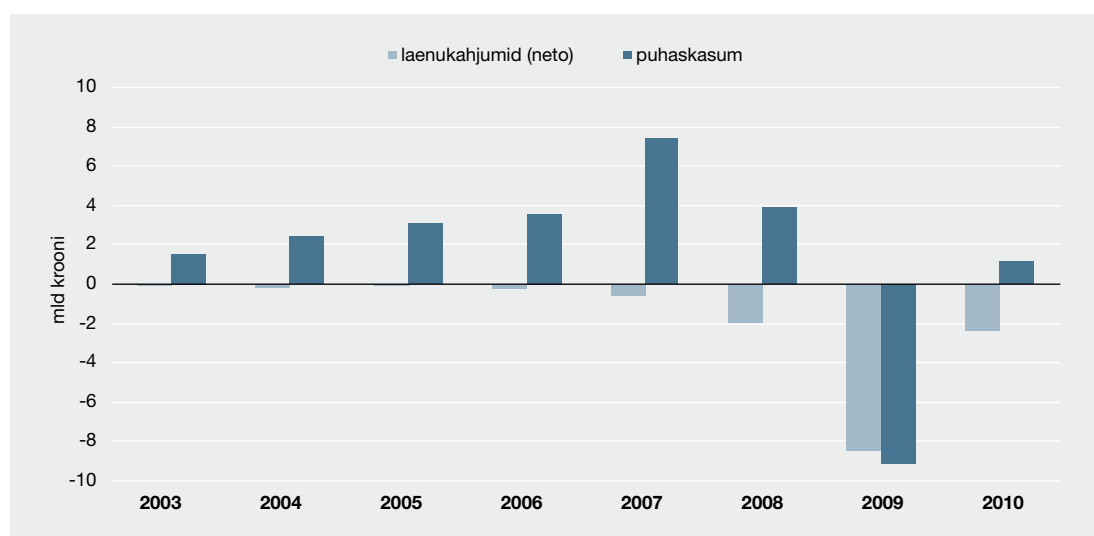
Majandusaktiivsuse paranedes pöördus 2010. aasta teisel poolel mõningase loomuliku viitajaga senine negatiivne trend ning pankade laenuportfelli kvaliteet hakkas paranema. Augustis ulatus üle 60 päeva maksetähtaega ületanud laenude osatähtsus laenuportfellis 7,6%ni, kuid langes aasta lõpuks 6,5%ni. Põhjuseks on seniste mitetoimivate laenude taas toimima hakkamine ja lootusetute nõuete mahakandmine bilansist.

Kuigi aastaga on ettevõtete halbade laenude osatähtsus kokkuvõttes langenud, on olukord sektoriti erinev. Aastaga kasvas enim tööstus-, veondus- ja kaubandusettevõtete üle 60 päeva maksetähtaega ületanud laenude maht, samal ajal kui kinnisvara- ja ehitusettevõtete viivislaenude maht vähenes.

Visalt püsivale tööpuudusele vaatamata paranes aastaga majapidamiste eluasemelaenude kvaliteet. Üle 60 päeva maksetähtaega ületanud laenu moodustasid aasta lõpuks 4% väljastatud laenudest. Samal ajal halvenes tarbimislaenude kvaliteet aastaga ning aasta lõpus oli halbade laenude osatähtsus 8,4%.

Kasumlikkus ja kapitaliseeritus

Pangandussektor teenis 2010. aastal 1,1 miljardit krooni puhaskasumit¹ (vt joonis 4). Pankade kasumlikkust on aidanud tõsta eelkõige laenukahjumite katteks tehtud eraldiste vähenemine. Mõne panga puhul võis aasta viimastes kvartalites täheldada ka varem tehtud provisjonide kasumina arvessevõtmist.

Joonis 4. Pangandussektori kasumlikkus

¹ Auditeerimata puhaskasum aastaaruande koostamise ajal.

Pankade puhas intressitulu suhtena varadesse kasvas viimase aasta jooksul mõõdukalt ja stabiilselt. Kasvu on toetanud intressikulude vähenemine, mis hoogustus alates 2009. aasta sügisest, kui pangad hakkasid järk-järgult langetama kroonihoiuste intressimäärasid.

Pankade halduskulud suurenesid 2010. aastal 4%. Kulude kasvu kiirenemist aasta teisel poolel põhjustasid euro kasutuselevõtu ettevalmistusega kaasnenud suuremad väljaminekud. Sellele vaatamata suutsid pangad tagada kõrge tuluse ning allahindluseelne kasumlikkus kasvas ka aasta viimases kvartalis.

Pankade kapitali adekvaatsuse määr ulatus 2010. aasta lõpus konsolideeritud arvestuses kõrge 16,2% tasemeni, ületades märkimisväärselt 10% miinimumnõuet. Tugevusanalüüsid kinnitavad pangandussektori kapitalipuhvrite piisavust ka oodatust halvemate stsenaariumide realiseerumisel.

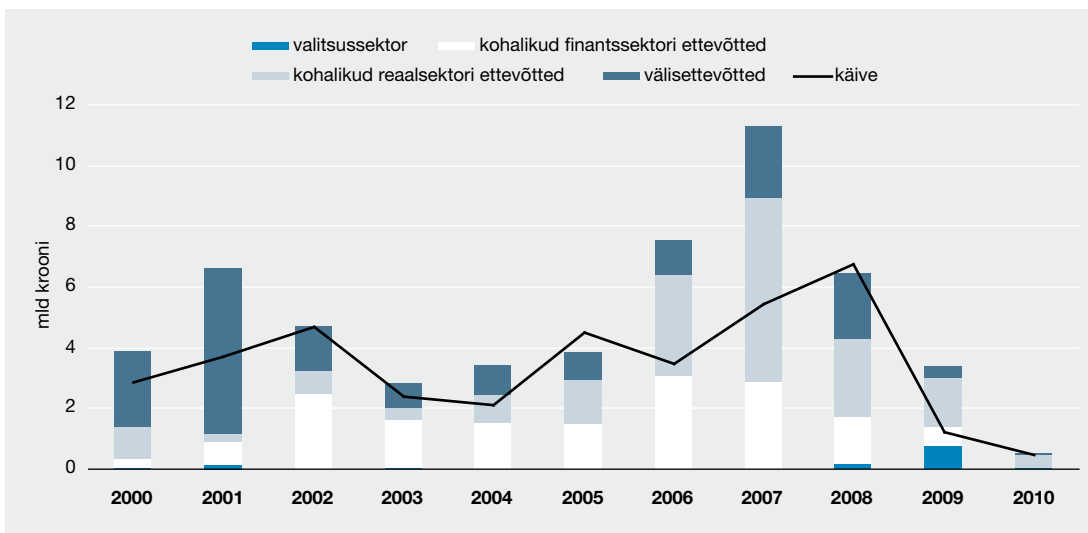
Väärtpaberiturg

Võlakirjaturg

Võlakirjade esmasturu aktiivsus oli 2010. aastal väga madal. Uute võlakirjade maht moodustas 2009. aasta omast vaid 15%. Peamised emitendid olid kohalikud reaalsektori ettevõtted (vt joonis 5).

Võlakirjaturu kapitalisatsioon vähenes madalast emissioonimahust ja võlakirjade lunastamisest tingituna aastaga 7,3%. Kapitalisatsioon oli 2010. aasta lõpus 8,9 miljardit krooni (4,0% SKPst), millest enamiku ehk 74% moodustasid reaalsektori ettevõtete võlakirjad. Alates juunist 2010, kui lunastati kaks viimast börsi nimekirjas olevat võlakirja, ei ole Tallinna börsil noteeritud ühegi ettevõtte võlakirju.

Võlakirjainvestorite hulgas toimus 2010. aastal mõningane muutus. Eelmise aastaga võrreldes

Joonis 5. Aasta jooksul välja lastud võlakirjade maht emitentide kaupa ja järelturu käive

vähenes kindlustusseltside ja pensionifondide omanduses olevate võlakirjade osatähtsus ning kasvas reaalsektori, krediidiastutuste ning mõnevõrra ka eraisikute võlakirjade oma. Kodumaiste investorite osa alanes esimest korda kolme aasta jooksul, olles aasta lõpus 71% võlakirjade kogumahust.

Võlakirjade järelturu aktiivsus oli samuti väga madal. Võlakirjade keskmine päevakäive kaanes 2009. aasta keskmisega võrreldes rohkem kui poole võrra.

Aktsiaturg

2010. aastal lahkusid Tallinna börsilt Eesti Telekom ja Norma ning mai alguses lisandus põhinimekirja Premia Foodsi aktsia. Aasta lõpuks oli Tallinna börsil noteeritud 15 ettevõtte aktsiad, millest kolme ettevõtte aktsiatega tehtud tehingute maht moodustas üle poole börsi kogukäibest.

Tallinna börsi indeks OMXT tõusis aastaga ligi 73% ja jõudis aasta lõpuks peaaegu 2008. aasta alguse tasemele (vt joonis 6). Börsikapitalisatsioon langes aastaga 9%, mis oli tingitud ühe

suurema ettevõtte, Eesti Telekom'i lahkumisest börsilt 2010. aasta alguses.

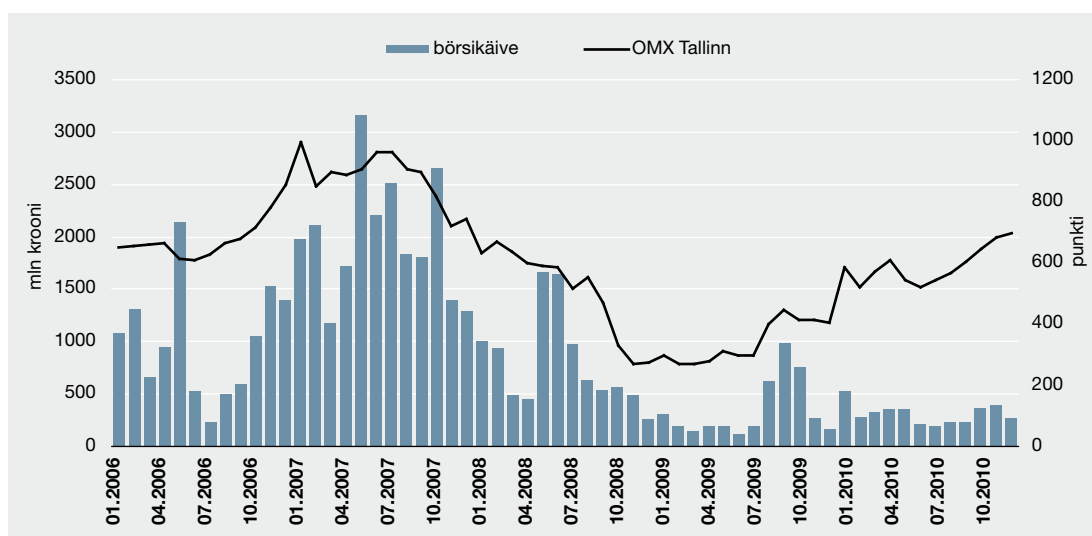
Kahe ettevõtte lahkumine börsilt tõi kaasa mitteresidendist investorite osatähtsuse alanemise aastaga ligi 30 protsendipunkti võrra 37%ni. Erasisikute omanduses oli 2010. aasta lõpus 10% börsil noteeritud aktsiatest.

Muud finantsvahendajad

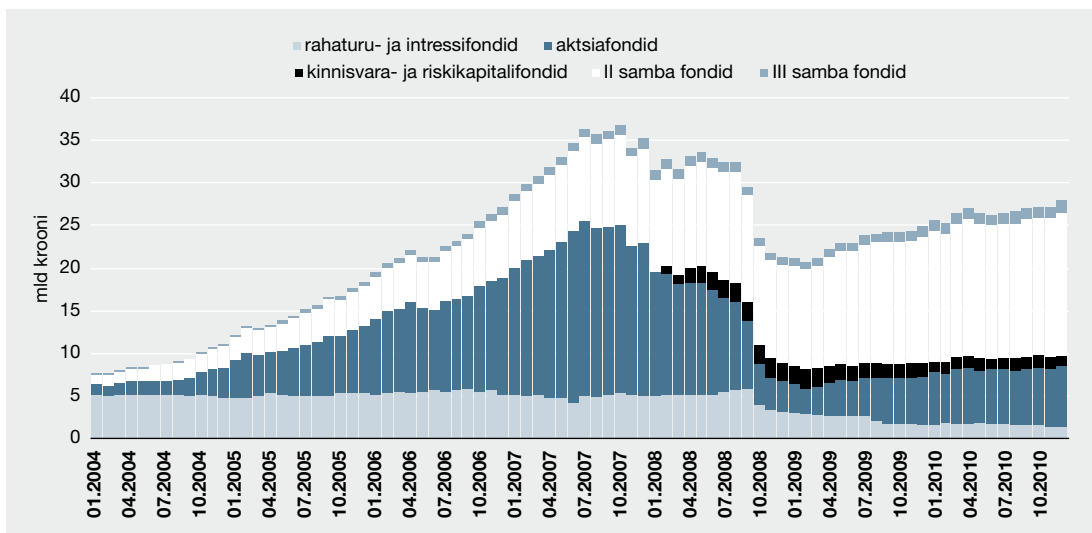
Investeeringis- ja pensionifondid

2010. aastal lisandus Eesti turule kaks uut aktsiafondi, üks kinnisvarafond ja kaks teise samba pensionifondi ning likvideeriti kaks aktsiafondi ja üks intressifond. 2010. aasta lõpus oli Eestis registreeritud 41 investeerimisfondi ja 35 pensionifondi.

Investeeringisfondide varade kogumaht oli 2010. aasta lõpus 9,8 miljardit krooni ehk ligikaudu sama palju kui 2008. aasta lõpus (vt joonis 7). Intressifondide positiivsest aastatootlusest olenemata vähenesid intressifondide varad 10%, sest üks fond likvideeriti. Aktsiafondide varad

Joonis 6. Tallinna Börsi kuukäive ja indeks OMX Tallinn kuu lõpus

Joonis 7. Investeerimis- ja pensionifondide varade maht perioodi lõpus

seevastu kasvasid nii tootluse kui ka uute lisandunud aktsiafondide toel aastaga ligi 23%.

Sissemaksed teise samba pensionifondidesse vähenesid 2010. aastal ligi kolm korda, mille peamine põhjus oli riigi sissemaksete peatamine 2009. aasta teisel poolel. Samal ajal kasvas teise samba pensionifondide varade maht tootluse toel aastaga 13% ja ulatus aasta lõpus 16,8 miljardi kroonini. Kolmanda samba fondide varade maht suurenes aastaga 23%. Koos kindlustuslepingutega oli kolmanda samba varade maht 2010. aasta lõpus 3,9 miljardit krooni.

Kindlustus

Kindlustusseltsid kogusid 2010. aastal Eesti residentidelt kindlustusmaksed 5% vähem kui aasta varem, mistõttu sinne kindlustusturg kahanes kolmandat aastat järjest. Samal ajal vähenesid ka kahjunõuete väljamaksed 5%, seetõttu olid kindlustusseltside tegevustulemused endiselt väga head. 2010. aasta lõpus tegutses Eestis tegevusloa alusel 13 elu- ja kahjukindlustusseltsi ning registreeritud oli viis välismaa kahjukindlustusandja filiaali.

Elukindlustusseltsid kogusid eelmisel aastal 1,2 miljardi krooni väärtuses elukindlustusmaksed ehk 7% rohkem kui 2009. aastal. Maksete mõningasele kasvule vaatamata püsisid raskused uute lepingute sõlmimisel ja vanade jõushoidmisel. Pool Eesti elukindlustusturust on endiselt koondunud investeerimisriskiga elukindlustustoodetesse. Investeerimisriskiga elukindlustuses on risk jäetud kindlustusvõtjale, seetõttu on kindlustusseltside riskid olnud väiksemad ja tegevus kasumlikum kui ehk mitmes teises Euroopa Liidu riigis. Elukindlustusseltsid teenisid 2010. aastal 407 miljonit krooni puhaskasumit (auditeerimata).

Kuigi 2010. aastal lisandus kahjukindlustusturule riigi kapitalil põhinev KredEx Krediidikindlustus, mis kindlustab ekspordi krediidiriske, vähenes kindlustusmaksete üldmaht aastaga siiski 9% 3,4 miljardi kroonini. Olukorra paranemisest aga annab märku uute autode müügi kasv, mis soodustab maismaasõidukite liiklus- ja kasko-kindlustuse tulude suurenemist. Müügituluste alanemisele vaatamata teenisid kahjukindlustusseltsid 2010. aastal 548 miljonit krooni puhaskasumit (auditeerimata). Kasumliikkust toetasid ka

ulatuslikud tegevuskulude kärped ja aastataguse perioodiga võrreldes 7% väiksemad väljamaksud kahjunõuded. Aasta jooksul maksti hüvitisena välja 2,1 miljardit krooni.

Makseviisid

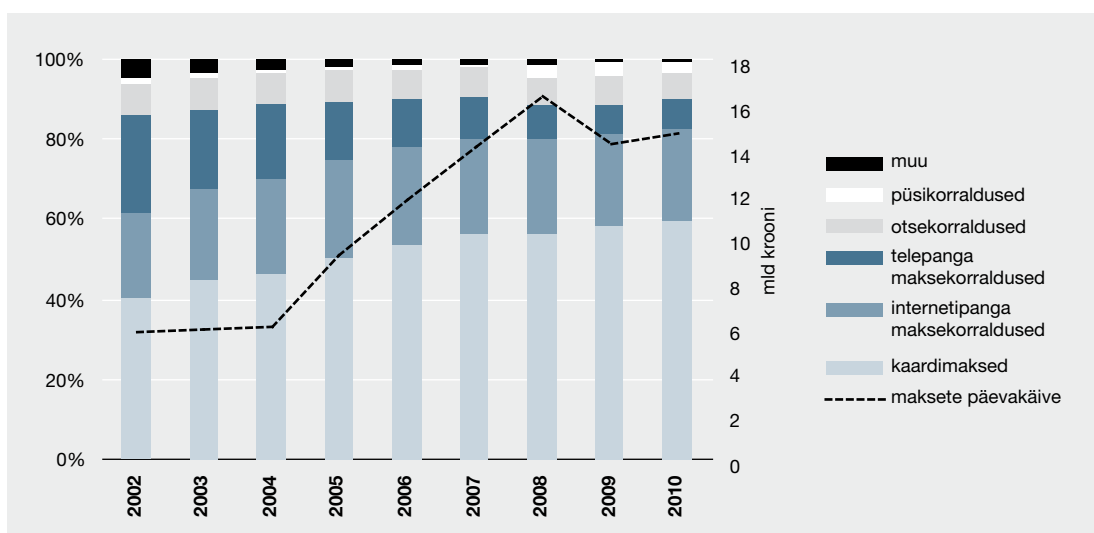
2010. aastal hakkas pankadevaheliste maksete käive pärast 2009. aasta langust sularahata maksete käibe kasvu toel taas tõusma. Sularahata maksete käive suurenes aasta jooksul 3,3% ehk keskmiselt 14,7 miljardi kroonini päevas ning sularahamaksete käive vähenes 8,5% ehk keskmiselt 4,6 miljoni kroonini päevas (vt joonis 8). Muutust saab seostada majanduskasvu taastumisega.

Inimeste makseviisieelistuste muutused järgivad senist suundumust: üha enam kasutatakse tõhusamaid lahendusi. Eesti maksekeskkond on juba piisavalt välja kujunenud ja makseviiside puhul pole oluline uudsus, vaid mugavus, kiirus ning hind. Lisaks kinnitavad rahvusvahelised uuringud, et Euroopa Liidu enamiku riikidega

võrreldes on Eesti makseteenuste hinnastamine suhteliselt läbipaistev ja see teeb klientide jaoks sobivaima makseviisi valiku hõlpsamaks.

Kõige enam kasvas 2010. aastal internetipanga maksekorralduste ja muud tüüpi krediidikorralduste käive, kuid samuti suurenes jõudsalt otsekorralduste ning praegu kõige laialdasemalt kasutatavate kaardimaksete käive, vastavalt 17% ja 5,5%. Aina vähem algatatakse maksekorraldusi paberil ja telepanga kaudu. Vahepeal uue teenusena populaarsust kogunud mobiilmaksete käive vähenes aasta jooksul 19,6% ehk keskmiselt 1227 kroonini päevas.

Väljastatud pangakaartide arv vähenes aasta lõpuks ligikaudu 41 000 võrra 1,8 miljoni kaardini ehk 1,3 kaardini inimese kohta. Kuigi vähenes eranditult kõikide kaartide arv, oli langus kõige suurem krediitkaartide arvus. Krediitkaartide arv kahanes 35 000 võrra ning need moodustasid 2010. aasta lõpus kõigist väljastatud pangakaartidest vaid 22%.² Kõige enam vähenes krediitkaartide hulgas järelmaksukaartide ning

Joonis 8. Kasutatavamad makseviisid ja maksete keskmine päevakäive

² Eestis on väljastatud nelja tüüpi krediitkaarte: vaba tagasimaksega krediitkaardid, tähtajalise tagasimaksega krediitkaardid, järelmaksukaardid ja muud krediitkaardid, mille kasutamisel tekkinud krediidi tagasimaksmisel kasutatakse mitut erinevat tagasimakse võimalust.

tähtajalise tagasimaksega krediitkaartide arv, vastavalt 20 977 ja 11 841 võrra. Aktiivselt kasutatavate deebet- ja krediitkaartide arv kasvas, vastavalt 2% ja 4%. See tähendab, et peamiselt vähenes väljastatud pangakaartide arv niisuguste kaartide arvelt, mida juba varemgi ei kasutatud igapäevaste maksetehingute tarvis.

Deebetkaartidest on levinumad rahvusvahelised VISA-kaardid, mis moodustasid aasta lõpus kõigist kaartidest 68,4% ja deebetkaartidest 87,5%. Krediitkaartide seas on suhteliselt võrdselt levinud nii rahvusvahelised VISA-kaardid kui ka MasterCardi tootemärgiga kaardid.

Pangaautomaatide arv kahanes aasta jooksul nelja võrra makseautomaatide vähenemise tõttu, kuid müügikohtade ja müügiterminalide arv vähenes 2010. aastal kiiresti. Müügikohtade arv vähenes 338 võrra 17 333ni ning seda nii kaardi- kui ka mobiilimakseid aktsepteerivate müügikohtade puhul.³ Üksnes mobiilimakseid aktsepteerivate müügikohtade arvu vähenemine algas järsult juba varasematel aastatel ning 2010. aasta lõpuks oli alles vaid 29 müügikohta. Müügiterminalide arv vähenes 616 terminali võrra 26 287ni ning kuigi pangakaarte aktsepteerivate müügiterminalide⁴ arv kasvas 234 võrra, vähendati kassasüsteeme kokku 981 võrra.⁵

³ Eristatakse kolme tüüpi müügikohti: kaardimakseid aktsepteerivad müügikohad, mobiilimakseid aktsepteerivad müügikohad ning nii kaardimakseid kui ka mobiilimakseid aktsepteerivad müügikohad.

⁴ POS-terminalid (*point-of-sale*).

⁵ Müügiterminale on Eestis viit tüüpi: POS-terminalid, kassasüsteemid, imprinter, *e-commerce* ja postimüük.

2008. aasta 20. juunil esitleti Eesti Panga meenepangatähte, mis on pühendatud Eesti Vabariigi 90 aasta juubelile ja Eesti krooni taaskasutuselevõtu 16. aastapäevale.

Kollektsionääridele mõeldud meenepangatähe kujundamisel on lähtutud nii praegu käibiva kui ka sõjaeelse Eesti kümnekroonise kujundusest. Meenepangatähe esikülj on täpne koopia Günther Reindorffi kujundatud sõjaeelse kümnekroonise esiküljest. Tagakülj pärineb viimaselt kümnekrooniselt, millel Vladimir Taiger on jäädvustanud Tamme-Lauri tamme. Lisaks on meeneraha tagaküljel Eesti Vabariigi vapp. Meenepangatähtede tiraaž on 30 000.

Meenepangatähe väljaandmise idee tekkis tänu 1940. aasta 10kroonise kolmele originaaltrükiplaadile, mis leiti 2000. aastal Eesti Panga varahoidlast riialalusest peidikust. Tõenäoliselt olid plaadid sinna peidetud pärast Eesti okupeerimist 1940. aastal ja oleksid pidanud hävitatama, nagu juhtus 10krooniste valmis trükitud tiraažiga.

MÄÄRUSED, OTSUSED JA PUBLIKATSIOONID

EESTI PANGA PRESIDENDI MÄÄRUSED 2010. AASTAL

Nr 1, 26. jaanuar 2010

Eesti Panga presidendi 27. märtsi 2007. a määruse nr 4 „Krediidiasutuse ja krediidiasutuse konsolideerimisgrupi usaldatavusnormatiivide aruanded” muutmise

Nr 3, 5. märts 2010

Äriühingute maksebilansi aruandluse nõuete kehtestamine

Nr 4, 11. mai 2010

Maksejuhiste aktsepteerimise tingimused

Nr 5, 13. juuli 2010

Krediidiasutuse bilansi täiendav aruandlus

Nr 6, 21. juuli 2010

Eesti Panga presidendi 19. septembri 2006. a määruse nr 8 „Valuuta ostu-müügi aruande kehtestamine” kehtetuks tunnistamine

Nr 7, 21. juuli 2010

Eesti Panga presidendi 29. detsembri 2006. a määruse nr 13 „Krediidiasutuse ja krediidiasutuse konsolideerimisgrupi usaldatavusnormatiivide rakendamise ja arvutamise kord” muutmise

Nr 8, 21. juuli 2010

Eesti Panga presidendi 7. novembri 2008. a määruse nr 10 „Hoiu-laenuühistu bilansi ja kasumiaruande sisu- ja vorminõuete kehtestamine” muutmise

Nr 9, 21. juuli 2010

Eesti Panga presidendi 2. novembri 2009. a määruse nr 8 „Krediidiasutuse riskijuhtimise, omavahendite ja kapitali adekvaatsuse kohta avalikustatav teave” muutmise

Nr 10, 21. juuli 2010

Eesti Panga presidendi 27. märtsi 2008. a määruse nr 4 „Krediidiasutuse ja krediidiasutuse konsolideerimisgrupi usaldatavusnormatiivide aruanded” muutmise

Nr 11, 21. juuli 2010

Eesti Panga presidendi 22. juuni 2007. a määruse nr 8 „Krediidiasutuse ning krediidiasutuse konsolideerimisgrupi bilansi ja kasumiaruande sisu- ja vorminõuete kehtestamine” muutmise

Nr 12, 21. juuli 2010

Eesti Panga presidendi 23. augusti 2007. a määruse nr 10 „Krediidiasutuste maksestatistilise aruandluse kehtestamine” muutmise

Nr 13, 21. juuli 2010

Eesti Panga presidendi 9. novembri 2007. a määruse nr 16 „Krediidiasutuse bilansivälise aruandluse kehtestamine” muutmise

Nr 14, 21. juuli 2010

Eesti Panga presidendi 7. detsembri 2007. a määruse nr 19 „Krediidiasutuse konsolideerimisgrupi bilansi täiendava aruandluse kehtestamine” muutmine

Nr 15, 22. juuli 2010

Eesti Panga presidendi 1. oktoobri 2007. a määruse nr 14 „Krediidiasutuste maksebilansi aruandluse kehtestamine” muutmine

Nr 18, 15. november 2010

Eesti Panga presidendi 9. mai 2008. a määruse nr 4 „TARGET2-Eesti reeglite kinnitamine” muutmine

Nr 19, 16. november 2010

Eesti Panga presidendi 31. detsembri 1998. a määruse nr 39 „Eesti krooni kursi fikseerimine euro suhtes” kehtetuks tunnistamine

Nr 21, 3. detsember 2010

Eesti Panga presidendi 31. jaanuari 1997. a määruse nr 2 „Krediidiasutuste aruandlus” kehtetuks tunnistamine

Nr 22, 7. detsember 2010

Krediidiasutuse kohustusliku reservi nõude arvestuse aruande kehtestamine

Nr 23, 10. detsember 2010

Eesti Panga presidendi 9. mai 2008. a määruse nr 4 „TARGET2-Eesti reeglite kinnitamine” muutmine

Nr 24, 15. detsember 2010

Europangatähtede ja -müntide Eesti Panka saatmise kord

Nr 25, 16. detsember 2010

Rahvusvaheliste maksete deklareerimine ja maksebilansistatistika koostamiseks vajalike andmete esitamine

Nr 26, 17. detsember 2010

Reserviintressimäära ja hoiustamise püsivõimaluse intressimäära kehtestamise määruse kehtetuks tunnistamine

Nr 27, 17. detsember 2010

Eesti Panga presidendi 13. mai 2004. a määruse nr 10 „Kontohalduse üldtingimuste ja hinnakirja kehtestamine” muutmine

Nr 28, 20. detsember 2010

Eesti Panga presidendi 29. detsembri 2000. a määruse nr 15 „Eesti Panga ja Eesti krediidiasutuste vaheliste väärtpaberitehingute kord”, 13. detsembri 2002. a määruse nr 20 „Eesti krooni päevakursi fikseerimise kord” ja 18. juuni 2007. a määruse nr 7 „Eesti pankadevahelise laenu- ja hoiuseintressi fikseerimise reeglid” kehtetuks tunnistamine

Nr 29, 20. detsember 2010

Eesti Panga presidendi 10. jaanuari 2002. a määruse nr 1 „Eesti Panga maksesüsteemide alusdokumentatsiooni kinnitamine” muutmine ja 7. novembri 2006. a määruse nr 9 “Eesti Panga reaalajalise arveldussüsteemi alusdokumentatsiooni kinnitamine” kehtetuks tunnistamine

Nr 30, 21. detsember 2010

Eesti Panga presidendi 29. detsembri 2006. a määruse nr 13 „Krediidiasutuse ja krediidiasutuse konsolideerimisgrupi usaldatavusnormatiivide rakendamise ja arvutamise kord” muutmine

Nr 31, 21. detsember 2010

Eesti Panga presidendi 27. märtsi 2007. a määruse nr 4 „Krediidiasutuse ja krediidiasutuse konsolideerimisgrupi usaldatavusnormatiivide aruanded” muutmine

Nr 32, 22. detsember 2010

Eurosularaha ostu-müügi aruandele esitatavate nõuete kehtestamise määruse kehtetuks tunnistamine

EESTI PANGA NÕUKOGU OTSUSED 2010. AASTAL

Nr 2-1, 9. märts 2010

Eesti Panga põhikirja muutmine

Nr 3-1, 27. aprill 2010

Eesti Panga kasumijaotuse strateegia

Nr 3-2, 27. aprill 2010

Eesti Panga 2009. aasta aruanne

Nr 4-1, 18. mai 2010

Audiitorite nimetamine

Nr 5-1, 8. juuni 2010

Meenemüntide kujunduse ja nimiväärtuse kinnitamine

Nr 7-1, 19. oktoober 2010

Siseauditi osakonna põhimääruse kinnitamine

Nr 8-1, 7. detsember 2010

Eesti Panga töötajatele antava tarbimislaenu intressimäära kinnitamine

Nr 8-2, 7. detsember 2010

Eesti Panga nõukogu 25. novembri 2008. aasta otsusega nr 10-1 kinnitatud „Eesti Panga õppelaenu andmise tingimuste“ muutmine

Nr 8-3, 7. detsember 2010

Eesti Panga siseauditi osakonna 2011. aasta tööplaani kinnitamine

Nr 8-4, 7. detsember 2010

Audiitori nimetamine

EESTI PANGA PUBLIKATSIOONID 2010. AASTAL

Eesti Panga veebilehe aadress on www.eestipank.ee. Veebilehel on teave Eesti Panga ja selle tegevuse kohta, samuti Eesti rahasüsteemi, majanduse ja finantskeskkonna kohta. Veebilehel on avaldatud pangandusega seotud õigusaktid, teave Eesti rahatähtede ja müntide kohta (k.a soovitusel kolleksionäärile), Eesti Panga publikatsioonid ja pressiteated, teave Euroopa Liidu ning ühisraha euro kohta jpm. Lisaks on võimalik kasutada mahukat statistikaandmebaasi. Veebilehel asub ka virtuaalraamatukogu, mille kaudu pääseb teistesse majandusala raamatukogudesse.

Eesti Panga majanduskommentaari

Majanduskommentaaris väljendab keskpang operatiivselt ja kokkuvõtlikult oma seisukohti tähtsamates majandus- ja pangapoliitilistes küsimustes. Kommentaari saab lugeda veebilehelt, kuid selle kohta avaldatakse ka pressiteade ja sageli kaasneb kommentaari avaldamisega pressikonverents. 2010. aastal avaldati viis majanduskommentaari.

Aastaaruanne

Aastaaruande põhiosas avaldatakse ülevaade keskpanga tegevusest aruandeaastal ja finantsaruanne. Aastaaruande lisadena esitatakse majandus- ja finantskeskkonna ülevaade; aruandeaastal välja antud Eesti Panga presidendi määruste loend, aasta jooksul ilmunud publikatsioonide loend jms.

Rahapoliitika ja Majandus: hetkeseis ja ettevaade

Eesti Panga perioodiline trükis, mis ilmub kaks korda aastas ning sisaldab põhjalikku majandusülevaadet ja majandusprognoosi.

2010. aastal avaldati

- Rahapoliitika ja Majandus (1/2010)
- Rahapoliitika ja Majandus (2/2010)

Finantsstabiilsuse Ülevaade

Eesti Panga perioodiline trükis, mis ilmub kaks korda aastas ja milles vaadeldakse Eesti ettevõtete ja majapidamiste finantskäitumist ning riske, finantsturgusid, maksesüsteeme jms.

2010. aastal avaldati

- Finantsstabiilsuse Ülevaade (1/2010)
- Finantsstabiilsuse Ülevaade (2/2010)

Maksebilanss

Annab ülevaate Eesti välismajandustegevusest, sealhulgas riigi rahvusvahelisest investeerimispositsioonist ja välisvõlast. Sisaldab palju statistilist materjali.

2010. aastal avaldati

- Eesti 2009. aasta maksebilanss
- Eesti 2010. aasta I kvartali maksebilanss
- Eesti 2010. aasta II kvartali maksebilanss
- Eesti 2010. aasta III kvartali maksebilanss
- Eesti maksebilansi aastaraamat 2009

Euro Kasutuselevõtu Aruanne

Euro eduaruande kaudu soovis Eesti Pank kui Eesti raha hea käekäigu eest vastutav asutus jagada avalikkusega keskpanga käsutuses olevat teavet Eesti valmisolekust üle minna Euroopa ühisrahalde eurole ning tutvustada oma seisukohti sellega seotud küsimustes.

2010. aastal avaldati

- Euro Kasutuselevõtu Aruanne (september 2010)

Euroopa Liidu ja välismajanduse ülevaated

Alates 2009. aastast avaldab Eesti Pank Euroopa Liidu majanduspoliitika kvartaliülevaateid ning muu välismajanduse ülevaateid.

2010. aastal avaldati

- Kesk- ja Ida-Euroopa majandusolukord (28.01.2010)
- Euroopa Liidu majanduspoliitika 2009. aasta IV kvartalis (4.02.2010)
- Kesk- ja Ida-Euroopa majandusolukord (26.03.2010)
- Euroopa Liidu majanduspoliitika 2010. aasta I kvartalis (30.04.2010)
- Kesk- ja Ida-Euroopa majandusolukord (5.07.2010)
- Euroopa Liidu majanduspoliitika 2010. aasta II kvartalis (30.07.2010)
- Euroopa Liidu majanduspoliitika 2010. aasta III kvartalis (5.11.2010)

Majanduse Rahastamise Ülevaade

Alates 2010. aastast avaldab Eesti Pank Majanduse Rahastamise Ülevaadet. Tegu on reaalsektori rahastamisvajaduse ja laenamise ülevaatega, mis hõlmab panga- ja liisingustatistikat, finantskontode analüüsi ning laenuõudlust ja -pakkumist.

2010. aastal avaldati

- Majanduse Rahastamise Ülevaade (november 2010)

Tööturu Ülevaade

Tööturu Ülevaates käsitletakse Eesti tööturu olulisemaid arengusuundi, tööjõu nõudlust ja pakkumist, tööjõukulusid, tööturu institutsionaalset arengut ja muid tööturuvaldkonna küsimusi.

2010. aastal avaldati

- Tööturu Ülevaade 1/2010 (jaanuar 2010)
- Tööturu Ülevaade 2/2010 (juuli 2010)

Toimetised / Working Papers

Eesti Panga Toimetistes avaldatakse Eesti Pangas korraldatud uuringute aruandeid. Toimetiste sihtgrupina nähakse ennekõike majandusteadlasi ja majandusasjatundjaid. Paljudel juhtudel avaldatakse toimetised ainult inglise keeles.

2010. aastal avaldati

- Working Papers 1/2010: R. Kattai. Credit Risk Model for the Estonian Banking Sector
- Working Papers 2/2010: K. Staehr. The Global Financial Crisis and Public Finances in the New EU Countries from Central and Eastern Europe
- Working Papers 3/2010: R. Kattai. Potential Output and the Output Gap in Estonia

- Working Papers 4/2010: K. Staehr. Income Convergence and Inflation in Central and Eastern Europe: Does the Sun Always Rise in the East?
- Working Papers 5/2010: J. Masso, T. Roolaht, U. Varblane. Foreign Direct Investment and Innovation in Central and Eastern Europe: Evidence from Estonia
- Working Papers 6/2010: K. Staehr. Inflation in the New EU Countries from Central and Eastern Europe: Theories and Panel Data Estimations
- Working Paper 7/2010: G. Bertola, A. Dabušinskas, M. Hoeberichts, M. Izquierdo, C. Kwapil, J. Montornès, D. Radowski. Price, Wage and Employment Response to Shocks: Evidence from the WDN Survey

Muud publikatsioonid

- Kunstiraamat „Rahvapärased õllekannud”. Eesti Pank, 2010
- Kunstikalender „Rahvapärased õllekannud”. Eesti Pank, 2010
- Eesti raha margast euron. Eesti Pank, 2010 (eesti, inglise ja vene keeles)
- Pärnu muuseumi ja Eesti Panga muuseumi koostöönäituse kataloog „Vabaduse kullakoormad”, 2010

Ühekordset teavet saab

Eesti Panga infotelefonil **668 0719**

e-posti aadressil **info@eestipank.ee**

Teavet Eesti Panga publikatsioonide tellimise kohta saab

telefonil **668 0998**

e-posti aadressil **trykis@eestipank.ee**

© Eesti Pank, 2011

Address

Estonia pst 13
15095 Tallinn

Telefon

668 0719

Faks

668 0836

E-post

info@eestipank.ee

Veebileht

www.eestipank.ee

Eesti Panga trükiste tellimisinfo

telefon: 668 0998

faks: 668 0954

e-post: trykis@eestipank.ee

ISSN 1406-1406

Toimetaja: Kaja Kell

Keeletoimetajad: Kadri Põdra, Helve Hennoste

Makett: Vincent OÜ

Kujundus ja küljendus: Urmas Raidma

Trükitud trükikojas Folger Art